

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
חיי שרה



Divrei
Torah



Parshah
Stories



Parshah
Riddles



Halachah
Challenges



Inyana
D'Yoma



This week has been dedicated:

לז"נ ר' יוסף בן ר' נתן ז"ל

PAGE CONTENT

3-4	Seudah Stories
5-6	Parsha Challenge
7-8	Life of Truth Story
9	Hilchos Shabbos Initiative
10-11	Halachah Q&A
12-14	Rav Kalman Krohn Story
15	Comic Story
16-19	Nefesh Shimshon

גליונות

20-21	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
22-23	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
24-25	הגר"ג אדלשטיין זצ"ל
26-27	הג"ר דוב לנדא שליט"א
28-29	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
30-31	הגר"ד פוברסקי שליט"א
32-33	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
34-35	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א
36-37	הג"ר מאיר גריינימן שליט"א

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: chayeinuoffice@gmail.com

Zelle: chayeinuoffice@gmail.com



Seudah Stories

The Value of Chinuch

R' Moshe was a *mechanech* in various elementary *yeshivos* for some years. One day a friend of his called and said, "Moshe, I recently purchased a few nursing homes and I need good managers. I know your talents and I think you would be perfect for the job, even though you never worked in this field. I am so confident in your abilities that I am offering to give you the largest home to manage and I will pay you extremely well. Your starting salary will be close to \$1000 per day, I am willing to give you \$350,000 annually."

Reb Moshe heard everything his friend had to say and said that he would think about it and discuss it with his wife. That evening after putting all the children to sleep, Reb Moshe mentioned the offer to his wife and asked for her opinion.

She was taken aback by the surprise offer and also by the fact that her husband seemed to be seriously considering it. "You committed your life to serve Hashem as a *mechanech* of his children, how can you just walk away from that commitment? I don't think that you should give it up just because of his offer." Moshe accepted her viewpoint, and went to sleep planning to call back his friend, thank him for the offer and turn it down.

The following morning his wife informed him that she had reconsidered and thought that perhaps he should do something different. Perhaps he should accept the new position for just three years, after which he would be able to return to *chinuch* with a tranquility that he had never had before as he would have close to half a million dollars put away and wouldn't have to be concerned about needing money for the children's *bar mitzvahs* and *chasunahs*.

Moshe and his wife decided to give it a few days, think about it some more, and then come to a final decision. They spent that time analyzing, discussing, consulting with *da'as Torah*, and trying to come to a conclusion, but it was not easy, and they could not reach a final decision.

Moshe and his wife had been invited to a *chasunah* in LA to which they had not been planning on going, but now they changed their mind, and hoping that a change of scenery would help them gain some clarity of thought, off they went to Los Angeles.

After the *chasunah*, Moshe suggested that they take a drive to San Diego where they had close friends whom they had not seen in many years. After travelling for a while they noticed a sign for convenience store nearby and decided to stop there and purchase some drinks. The girl behind the counter served him with courtesy and then asked him, "Excuse me, but are you perhaps a Rabbi?"

"I am," he replied, "but how did you know that I am a Rabbi?"

"Well not too many Jews with a *yarmulka* and *tzitzis* drop by here, so I knew you are a religious Jew and being that you have a beard, I thought that you might be a Rabbi."

Surprised, R' Moshe asked her, "How do you know about the Jewish practice of *tzitzis*?"



Seudah Stories

She replied, When I was a youngster, we lived in San Diego and my parents, although not religious, wanted their children to receive some Jewish education so that we should know about our roots, and they enrolled me and my siblings in a local Hebrew day school. In the sixth grade, we were learning how G-d proclaimed the Jewish people to be a holy nation and our teacher requested us to take a piece of paper and make a pledge that we will remain a holy nation, we will never marry out of the faith.

I made that pledge and always kept faithful to it, only considering marrying a Jewish man. I recently became engaged to a wonderful Jewish man and I am looking for a Rabbi who can perform the marriage ceremony for us."

Reb Moshe was listening attentively to what the girl was saying and was transported back ten years and remembered that scene perfectly. He even recalled where this girl was seating. And in a low voice he asked, "Hannah is that you?!"

Her eyes opened wide, "Rabbi G., is that really you? Oh, I am so happy; I really, really want you to officiate at our wedding."

Seeing the impact of teaching Torah to Hashem's children, R' Moshe no longer had any question about leaving *chinuch*, even for a short time!

Waiting in Line

There was a long line of guests at an Agudah convention, waiting to deposit their valuables in the hotel safe. Rav Yaakov Kamenetzky got in the back of the line, not even thinking that he should do anything differently than everyone else, just because he was a *Rosh Yeshiva*. The man standing right in front of Rav Yaakov turned around and saw the *Rosh Yeshiva* of Torah Vodaas standing behind him!

"Please, Rosh Yeshiva, go in front of me," he begged.

"No, no, it's fine," Reb Yaakov answered. Others then noticed what was going on, and they too insisted that Rav Yaakov skip to the front of the line.

"The *Rosh Yeshiva* should go in front of us, we all don't mind!" Rav Yaakov still refused any special treatment.

Finally, one man told him,

"If the *Rosh Yeshiva* doesn't go to the front, we're all going to leave!" Everyone else agreed. They thought they had won the argument, when Rav Yaakov answered,

"If you leave, then I will too!" And that was the end of that!

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed

PARSHA CHALLENGE

פרשת חיי שרה

1. What detail does the תורה tell us about שרה and רחל that surprisingly it doesn't say explicitly by any of the other אמהות?¹
 - a. What added detail does the תורה tell us by שרה that it doesn't say by רחל?
2. Who in this week's פרשה, says "בְּרוּךְ ה'?"²
 - a. Name two other people in the תורה that said "בְּרוּךְ ה'".²
 - b. Who is **called** "בְּרוּךְ ה'" (the blessed of ה') in this week's פרשה? By whom?
 - c. Who else in the תורה is called "בְּרוּךְ ה'"? By whom?³
3. What do רבקה, רחל and צפורה exclusively have in common?⁴
4. What word in ברכת המזון comes from this week's פרשה?⁵
5. In what instance are each of these numbers mentioned this week's פרשה?
2, 12, 127, 137, 175, 400, 20,000,000
6. We are three brothers,
Our father's name is not mentioned in the תורה,
Although we are not mentioned in this week's פרשה,
the city which is named after us, is.
Who are we?
7. I was used by a צדיק,
I was not used by his relative,
Although at times I am required to be used,
At times there is an עבירה to use me.
I am implied in this week's פרשה.⁶
Who am I?

Need a Hint?

¹ It says it about שרה In this week's פרשה

² One is in a previous פרשה and one is in שמות.

³ In next week's פרשה

⁴ What similar event happened to all three of them?

⁵ There is a series of three words, each word has a connection to one of the אבות.

⁶ It is implied that I was used in this week's פרשה

Answers

1. That they were נפטר.
a. The age they were נפטר.
2. ויאמר ברוך ה' אלקי אדני אברהם (כד, כז) – אליעזר
a) ברוך ה' אלקי שם (ט, כו) – נח
ברוך ה' אשר הציל אתכם (יח, י) – יתרו
b) ויאמר (לבן) בוא ברוך ה' (כד, לא) – לבן by אליעזר
c) אתה עתה ברוך ה' (כו, כט) – אבימלך by יצחק
3. The start of their שידוך was by a well.
4. It says by פסוק refers to the בכל. "כמו שנתברכו אבותנו אברהם יצחק ויעקב, בכל, מכל, כל" By ויהי ברכ את ה' בכל of אברהם ישי לי כל it says יעקב and by ואכל מכל (כז, לג) it says יצחק. (לג, יא).
5. 2 - Bracelets
12 – Sons of ישמעאל
127 – Age of שרה when she was נפטר
137 – Age of ישמעאל when he was נפטר
175 – Age of אברהם when he was נפטר
400 – מערת המכפלה used to buy the שקלים
20,000,000 - The משפחה of רבקה's ברכה was that she should have descendants of אלפי which is $2000 \times 10,000 = 20,000,000$
6. We are three brothers,
The name of our father unknown,
Although we are not mentioned in this week's פרשה,
the city which is named after us, is. קרית ארבע -
Who are we? אחימן ששי ותלמי ואביהם -
7. Next week...

Last week's riddle:

- | | |
|---|------------------------------|
| I am mentioned in a ברכה | כעפר הארץ - |
| and in two ספר in קללות, | עפר תאכל וגו' ואל עפר תשוב - |
| A מצוה is done with me, | מי סוטה - |
| A punishment was created with me, | כינים - |
| I am mentioned in a comparison in this week's פרשה. | ואנכי עפר ואפר - |
| Who am I? | עפר - |

לרפואה שלמה – אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה,
 לעיני שאל בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
 For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com
 Feel free to forward or distribute the Parsha Challenge.
 © כל הזכויות שמורות

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

Rav Eliezer ben Rav Avraham זצ"ל, known as Reb Lieber the Berditchever Magid, was a great צדיק who lived in the תקופה after ו'ת"ט, and the נשבות episode. He lived a very long life spanning the generations of the משנה למלך, פני יהושע, and Rav Yaakov Emden לברכה זכרונם לברכה. Our story begins with Reb Lieber preparing to follow the instructions of אלהיו הנביא to spend a year in גלות, wandering from town to town where nobody would know him, to be מכפר for a microscopic *shmek* of גאון that he had unwittingly exhibited relating to his outstanding אורחים.

For a long time, Reb Lieber sat in his chair recovering from the shock.¹ He had spent a trying שבת catering to an incredibly difficult guest who had turned out to be none other than אלהיו הנביא in disguise, but that wasn't what was bothering him. Reb Lieber began to cry, "How could I have said the words that my אורחים is so גענואלדיק, it is even as good as אבינו's? I THANK YOU ש'ל עולם for the opportunity of תשובה. I will do whatever I was told, because I want a סליחה ומחילה and כפרה for the words that I uttered." The next day, Reb Lieber said goodbye to his family, donned the clothes of a pauper, and left Berditchiv. There was a *tefilla* on his lips, "רבונו ש'ל עולם, I beg of you that this גלות should be enough. It is only due to Your great mercy that you are allowing such an easy גלות to be a כפרה for such a חטא."

Was it an easy גלות? Well, Yidden are nice, and people were generally nice to him. Eventually, he arrived in the city of Brod, where the great צדיק, Reb Efraim the son of the חכם צבי, was Rav. Reb Lieber was excited to meet him. First, he had to arrange a place to stay, so he took his place in line amongst the other אורחים and waited his turn to be placed by the פרגס העיר. Reb Lieber's turn came, and the פרגס looked him up and down, *Hum, this is ah pershon who should be able to vork for a living. What's he doing vandering around like this? Let me see whose turn it is to send for Shabbos. Oh no! Zelig. What a miserable person Zelig is. I can't shend him to Zelig. The last pershon who vent to Zelig's house barely got out alive. Let me shend him to Reb Yankel. No. Reb Yankel is not here for Shabbos. You know what! I'll shend him to Reb Zelig. Look at this man! All dirty from top to bottom. He doesn't look like he's used to anything better.* "Reb Yid, go to the edge of town to this address. You will spend Shabbos by Reb Zelig, okay?" Reb Lieber thanked the פרגס העיר for the address and went.

Reb Lieber arrived at an old burnt down shack. If not for the terrible shouts emanating from within, he would have never believed that anyone lived there. With shaky hands he knocked on the door, inadvertently sending dust swirling around him. The door creaked open and there stood a lady surrounded by a bunch of children. "What do you want?!" she yelled. "I – I was sent by the פרגס העיר to... and-and I was told tha-tha-that I-I could stay here for Shabbos." Her eyes bulged with rage! "You! You thief! MURDERER! You have nowhere else to stay and want to take away the little pieces of bread that we have?! Get away from here you vile disgusting creature!" and she slammed the door so hard, the whole house shook! Reb Lieber turned around and began to walk away, happy that he didn't have to spend Shabbos there, and he could go back to the בית הכנסת. But then the door opened up. She was standing there with the same angry eyes, holding a mop as if to threaten him with it. "I know what you're going to do now!" she bellowed. "You're going to go to the פרגס העיר and say that we didn't take you in for Shabbos, and my husband is going to lose his job guarding the cemetery! **You!**" she growled, "**I HATE PEOPLE LIKE YOU!** Alright, we have no choice, GET IN!" Reb Lieber could have told her that he had no intention of telling the פרגס העיר, and returned to the בית הכנסת. However, גלות meant wandering where ever he was sent, and if she offered him the opportunity to come back, that's what he would do. He slowly walked into the courtyard. He was greeted by her yelling, "Don't think you're going to get any food for free! You see the woods over there?! Take the ax, and start chopping wood!" Reb Lieber was happy to be able to get away from the house. He didn't really know how to hold an ax, but he took it, and walked off into the woods. He almost killed himself chopping, but ניסי ניסי he came back, the ax in one hand, and a pile of wood under his arms. The *ba'alabusta* greeted him, "Why are you bringing that stuff into the house!! You need to chop off the branches and the leaves!! Get to work!" Reb Lieber was a great צדיק, but he wasn't much of a woodchopper. With his first זעקט, a splinter of wood went flying, and crashed through the only window in their house. Then he heard her familiar shouts and curses, "You schlimazel! That was the last window we had in the house! **HOW DARE YOU!**" Wondering what she was going to do next, Reb Lieber put his hand into his pocket and took out a gold coin, "Here, take this. Th-that'll pay for the window." Of course, that could've paid for a delivery of wood, and even food for Shabbos, but, when one is in גלות, one just rides along with the waves. Reb Lieber turned around to finish his task with the wood on the ground.

Just then, a wagon came by. It was a fisherman. He was holding a respectable looking fish, "Say!" the fisherman exclaimed, "want to buy this for the honor of your Sabbath!?" The *ba'alabusta* hollered at him, "Does this look like a house where we can afford to buy fish?! Get away from here, you!" Reb Lieber wondered why she was yelling at the poor fisherman, as if he was the source of all her misfortune. The fisherman seemed to be thinking the same thing. He shrugged and started back up onto his wagon. Reb Lieber thought to himself, *all of my days I was מקפיד to eat fish שבת לכבוד. Obviously, there won't be any fish in this house. I must do my best and try.* "Excuse me, sir! How much do you want for that fish? I am willing to give you this coin for it." "Why, that's fine. Here y'are!" Reb Lieber almost began to dance. "Boruch Hashem! Even in this מצב I was זוכה to have fish שבת לכבוד!" The *ba'alabusta* didn't share Reb Lieber's joy. "Who exactly do you think is going to cook that fish?!" "Well, uh, I-I-I was hoping," said Reb Lieber, "that this would be for the entire family, and that you would..." She rolled her eyes, "Oh! I should cook fish for you!?? If you want it, cook it yourself!" Reb Lieber said, "Okay," and he began to take some of the wood that he had chopped. Suddenly, he heard the woman screaming, "DON'T YOU DARE TOUCH THAT WOOD. THAT WOOD IS FOR **US!**" Reb Lieber didn't argue with her. Obviously, common sense wasn't going to be the order of the day. He ran off into the forest happy that they at least allowed him to use the

¹ Rav Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim shiur #137*, Dial-A-Shiur

ax. When he came back with the wood, he saw there were still two hours until the זמן. Now, he had to beg for a pot. The response: “AND WHO’S GOING TO WASH IT?” “I will,” answered Reb Lieber. Finally, after much begging, she gave him a rusty old pot. Reb Lieber cleaned it to the best of his ability, hung it over the fire, begged again for some water, and finally, a fire was burning under the fish. He was hoping that at least, he would be זוכה to a כזית of fish שבת לקבוע, and maybe even this unfortunate family would as well.

While he was standing outside tending to the pot, he couldn’t help but overhear the monolog of his hostess screaming at her children about what kind of robber their guest was! How absolutely unjust it is that the קהילה forces them to have a guest from time to time! Reb Lieber took a deep breath and approached the window. He motioned with his hand that he needed salt. As expected, he received a barrage of curses, but she did give him the salt. When Reb Lieber returned to the pot, he was forced to confront the fact that he wasn’t much of an expert in cooking. The pot had turned over, and the fish was lying on the floor in the dust and pebbles. Reb Lieber sighed, picked up the pieces of fish, and started all over again. The ba’alabuster was soon out there assessing the situation. “My pot! My pot is chipped!” Yes, her precious, rusty, old, dirty pot, now had a chip in it, and now, for the next ten minutes, he would hear about what a great tragedy that was. When she was finished, Reb Lieber promised her that he would pay for a brand-new pot. She then agreed to take the fish inside, and cook it herself, and Reb Lieber ran off to daven.

Her husband came home right before Shabbos. He looked at the chips of wood in the front yard, and the turned over pot; he smelled the strange smell, and he marched into the house and cried, “What is goin’ on here?! What do I smell fish cookin’ for?! His wife told him the whole story, and then, in stereo, the two of them started cursing and screaming at the world! This lasted until Reb Lieber returned from the בית המדרש. Reb Lieber walked in and took in the sad sight. He was greeted by Reb Zelig yelling, “you miserable creature what you are! You can’t even draw water for a living!? You parasite! Why should we give you money?!” When the kabalas panim was finished, the בעל הבית went to the table; no tablecloth, no wine, he just grabbed the two pieces of bread that served as their חלות, mumbled through kiddush, and started stuffing the bread into his mouth. He then broke off some pieces, and threw it to his wife. The last piece, the end part, a small piece, he threw at Reb Lieber, “there you go! Eat it, ya thief!” Reb Lieber took a deep breath and said, “You wouldn’t by any chance have a כוס for me to make kiddush on? Reb Zelig let out a miserable laugh, “Kiddush on what?! The water that the fish cooked in?! What are you going to make kiddush on?!” Reb Lieber pulled a bottle out of his pocket and said, “I have wine for kiddush, I keep it with me.” Reb Zelig exclaimed, “Did – you – ever!! He’s rich enough to have wine in his pocket, but he has to come eat by us!” Reb Lieber wasn’t quite sure what exactly happened in the next second, but the wine wound up in the hands of his host, and Reb Lieber had to beg him to leave over a רביעית of יין for him to make קידוש on. When Reb Lieber finally managed to make קידוש, he looked around and saw that the fish which Reb Lieber bought was already being served to the family; little children nebach, their eyes popping, who knows if they ever had fish on Shabbos?? The Ba’alabus dove into the fish. After a couple of moments, he yelled, “Ooh! What’s in my mouth?! Peh! Peh! Pebbles! What are pebbles doing in the fish!?” He began to curse and yell at his wife. She pointed at Reb Lieber, “Don’t blame me! That schlimazel turned the pot over, and I had to scoop the fish off the ground! I did my best to remove the pebbles and the dirt BUT WHAT DO YOU WANT FROM ME?!” The Ba’alabus stood up in a fuming rage. Before Reb Lieber knew what was happening, he was on the outside of the house. Reb Lieber stood there and smiled to himself. “Until now I didn’t understand how גלות is a פכרה for עבירות, now I’m beginning to understand.” Then the door opened up again. The troubled Ba’alabus stood there, “And now you’re going to go to the פרנס and tell him I threw you out, right!? And I’m going to lose my job! Well, get back in here!” Reb Lieber would have really, very happily, declined the invitation, but he hadn’t been יוצא his חיוב yet for the שבת. So, with his head down, he walked in to finish the כזית פת. After benching the man led him back to the courtyard. “Ya sleep here outside!! I can’t let you sleep inside, for all I know you’re going to steal all of our precious stuff at night!”

Reb Lieber woke up early, and went to shul. He settled down near the oven to warm up with the other אורחים. Then, everyone stood up as the great gaon Reb Efraim, the son of the חכם צבי, walked into the בית המדרש. To everyone’s surprise, Reb Efraim walked over to Reb Lieber and escorted him to the front of the shul. “No, no,” Reb Lieber protested, “I’m supposed to be in גלות now!” Reb Efraim said, “It was revealed to me that your discomfort last night by your host has made up for an entire year of גלות, you now have a complete פכרה and can return home.” Reb Lieber was not so quick to believe him, but Reb Efraim did not allow him to go back to his host. He kept Reb Lieber in the בית מדרש with him for the rest of Shabbos, where they enjoyed the סעודות, and an afternoon of learning together. Reb Lieber would have continued on in גלות, but אלהי הנביא appeared to him and assured him that Reb Efraim had spoken with רוח הקודש. Reb Lieber wanted to sneak out of the town, but Reb Efraim wouldn’t let him. He arranged for a wagon to pick him up, and for a group of people to accompany him back to Berditchiv.

Reb Lieber returned full force into his הכנסת אורחים business. The Ba’al Shem Tov said about Reb Lieber that when אלהי הנביא would want to speak with him, Reb Lieber would say to אלהי, “you’ll have to wait until I have time, I’m busy with my guests.” In the year תק”כ, the Ba’al Shem Tov visited Berditchiv. Reb Lieber was 93 years old, and he still hadn’t slowed down his הכנסת אורחים. The בעל שם טוב and his talmidim noticed Reb Lieber walking on the street, and talking to a local peasant about buying wood for the kitchen of his הכנסת אורחים house. Suddenly, Reb Lieber rose up on his toes. The Ba’al Shem Tov said, “Don’t wonder about that. When Reb Lieber hears the מלאכים say קדוש קדוש קדוש, he automatically joins them.”

Some say that Reb Lieber lived until he was 130 years old, and he left this world only when he volunteered to leave. A terrible מגפה had broken out in Berditchiv, and people were falling right and left. Reb Lieber announced that he would be a קרבן for the rest of the people in the town so that the מגפה would stop. He called three people from the חברה קדישה and instructed them what they should do with him, and he told them not to worry, they would not catch the disease. Right after שמחת תורה, Reb Lieber fell ill with the disease that had taken so many lives in Berditchiv. On רבנו של כ”ח בחדש תשרי (זה לפי מסורת בלעלוב. לפי מסורת אחרת ב”ח במרחשון (לוח דבר בעתו)) he returned his נשמה to the עולם. Right after Reb Lieber was buried, the מגפה stopped and not a single person passed away from that disease afterwards.

פרשת וירא
Week #437

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to brush teeth with a toothbrush on *Shabbos* if no toothpaste is used?

If no water is used one may brush one's teeth on *Shabbos* without toothpaste, provided that one does not brush in a manner that will inevitably cause the gums to bleed. Using a wet toothbrush is only permitted if the bristles are far apart from each other.¹ However, if the bristles of the toothbrush are dense and water is trapped in between the bristles, the toothbrush may not be used when it is wet. In any case, the toothbrush should not be rinsed after use in preparation for use after *Shabbos*.

Is it permissible to floss one's teeth?

It is permissible to floss, unless one has sensitive gums that bleed when they are flossed; in this case, flossing is prohibited. In addition, it is not permissible to tear off a piece of flossing string.

Is it permissible to use a toothpick?

Using a toothpick is permissible unless it will inevitably cause the gums to bleed. Ripping a toothpick off a sheet of toothpicks is prohibited.

Is it permissible to place wax on dental braces to avoid scratching one's gums?

It is not permissible to place wax on dental braces, even without smearing, since it is prohibited to use items that are usually applied by smearing even without smearing (as *Chazal* were concerned that one may come to smear/smooth).

Similarly, it is not permissible to place wax ear plugs in one's ears since the wax molds to the shape of the ear. It is also prohibited to replace a rubber band on one's braces, since this is considered repairing the braces.

¹ Wetting the toothbrush is permissible as well.

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אבירך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

VOL II WEEK 4

ע' ש"ע שי"ט-ח', בשנ"ב נ"ה

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

I always wash a fruit before I eat it. Is that allowed on שבת?

QUESTION 2

I clean grapes by soaking it in soapy water and agitating it. Can I do that on שבת?

QUESTION 3

Can I use a peeler for fruits or vegetables?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

What is the proper age to start being מחנך my child not to do מלאכה on שבת?

Answer: The מצוה of חינוך for a מצוה עשה only starts when a child is able to do the מצוה in a complete manner, for example knowing how to properly shake a לולב or doing עיסוף with a טלית (although many people start earlier). When it comes to teaching a child not to do an עבירה, the משנה ברורה (שמ"ג-ג') writes the age is earlier, and if a child understands not to do something when he is told not to do it, the מצוה of חינוך is applicable.

continued....

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

With Davening ending sometimes after 11:00, it would be hard for my child not to eat before he goes to Shul. What would be the proper age for him to hold back from eating until קידוש after Davening?

Answer: Although חינוך for various מצוות starts at various ages (see answer 1), the ברורה (רס"ט-א') writes that one may not hold back food from a child if it causes him discomfort. Therefore, the child may eat before שחרית until his מצוה בר. but if they are bought already one can cut in between the letters.

QUESTION 3

The alarm clock in my child's room for some reason started ringing in the middle of the night, keeping him up. Can I tell him to shut it off?

Answer: It was mentioned in a previous edition (Week 1) that one may not allow a child to do a מלאכה for him. However, when the following two factors come together, then it is a מחלוקת ראשונים whether it is allowed. The first factor is that it is only a מלאכה מדרבנן, and the second factor is that the child is doing it for himself, not for someone else. Even in such a case, the שלחן ערוך (שמ"ג) doesn't allow it, but the ביאור הלכה (שמ"ג), as well as the שלחן ערוך הרב (ו'), make mention of the lenient שיטה, seemingly giving room for leniency when there is a need. If we assume that shutting the alarm is an איסור מדרבנן and there is also no other place for the child to sleep, it is possible one can be lenient. One should ask a מורה הוראה before getting a child to do this.

TORAS REB KALMAN



סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva*

Kindling the Flame Part II

Recap: *Shia'le was kidnapped by the Church, and his parents were unable to rescue him. After he was in a monastery for seven years, the king intervened and allowed his parents to meet him for three minutes to try to convince him to come home. The Nachal Eshkol agreed to come along to the meeting to help his parents persuade him.*

The monastery was exactly the way they'd imagined it, cold and austere, with tall stone walls and domed windows. Wherever one turned, they were greeted with the sight of Christian symbols and pictures, causing Pinchas, Sara, and the Nachal Eshkol to direct their gaze at the floor as

they followed a black-robed priest down the dim corridors.

Soon, they arrived at a large room. A single table stood in its center, surrounded by chairs. Symbols of their faith hung everywhere. Sara squeezed her eyes shut, not wanting to associate this evil place with the son she missed and longed for.

"You may sit here," a priest instructed, pointing to three adjacent seats on one side of the table. The Nachal Eshkol gingerly sat down on one of the chairs, with Pinchas seated beside him. Sara took the seat near her husband, clasping her hands nervously on her lap.

Once they were seated, the priests slyly placed a few more symbols of their faith behind the rav. He could not see them, but the boy most certainly would, after he would take his seat across from the rabbi. They hoped that the impure artifacts would help counter the rabbi's words, strengthening the barrier inside the boy's heart and mind so that no influence would penetrate.

The Nachal Eshkal was no fool, however. He sensed the movement behind him and understood immediately what the priest had done. Nevertheless, he remained silent.

"We are bringing the boy in now," one of the priests suddenly announced. "We will give you exactly three minutes on the clock and not a second more."

The door opened, and Shia'le was brought in. Sara bit down hard on her lip to stifle the scream that welled up within her. She glanced at her husband, finding that his face was pale and his eyes were clouded with pain. Shia'le appeared to be a gentile youth in every way, and even though

they'd known to expect it, his appearance was still shocking.

"Shia'le, come home!" both parents wanted to cry out, but they knew that it was against their best interest to do so. With superhuman control, they suppressed the words bubbling on their tongues and waited for the Nachal Eshkol to speak.

Shia'le took his seat across from his parents and the rav. He peeked at his father, who was looking back at him with painfilled eyes. His gaze flicked to his mother, who was weeping silently. Behind them were the familiar statues and symbols that he knew so well from his upbringing in the monastery, and they seemed to be winking at him comfortingly.

The Nachal Eshkol stood up and took off his overcoat, revealing the stark white kittel he was wearing underneath. Then he took off his hat and lifted his tallis over his head. He closed his eyes and began to sway ever so slightly. "Al daas hamakom, v'al daas hakahal...Kol Nidrei..."

The words poured from his lips in the stirring melody he used every year when he ascended to the bimah on the evening of Yom Kippur. The holy tune, which filled the hallowed halls of batei midrashim the world over, now wafted within the cold stone walls of the monastery. A minute passed, then two, as the rav continued reciting Kol Nidrei.

The third minute began, and the holy words continued to swirl around them. Suddenly, Shia'le tore the necklace he was wearing off his chest and ran to his mother. "Mama, take me home!" he whimpered, running into her arms. "Mama, I want to go home!"

The haunting Kol Nidrei melody had awakened the memories of his childhood, long dormant, and had opened his mind and heart to repentance. For the first time in years, he recalled his beautiful childhood and all that he'd learned from his parents prior to his abduction. All the values they'd inculcated in him from birth suddenly came to the forefront, overriding the foreign ideas that the priests had brainwashed him with.

"Mama, I want to go home," Shia'le said again, and there was no more time to lose. The three minutes were up, but they had succeeded in securing his desire to come home with them.

Together, the four Jews ran out of the monastery toward their waiting wagon, wanting to put as much distance between them and the monastery as possible, lest the priests change their minds. Pinchas, overwhelmed by the miracle they'd just experienced, could not hold himself back from hugging and kissing the rav, thanking him for being the proper messenger to save his son.

"Please tell us how you knew," the couple asked the Nachal Eshkol. "How did you discover the key to Shia'le's heart?"

The Nachal Eshkol smiled. "What you saw just now was an amazing principle in chinuch," he explained. "Whatever one grows up with when he is young, that is what stays with him forever. Even after he leaves the shelter of his parents' home, and finds himself in places where the customs are different, that which he learned in his youth will never be fully forgotten.

"When your young Shia'le came to shul with you on Yom Kippur night," the rav continued, turning toward Pinchas, "He heard the Kol Nidrei being recited in this very tune. He likely didn't understand what was going on or what it meant,

but he heard Kol Nidrei. The words, the melody, seeped deep into his impressionable soul, where they will always remain.

“No matter how much filth and grime those priests tried to heap on Shia’le’s soul, the tiny spark that represents all that he learned in his youngest years could never be extinguished. It didn’t take even three minutes for that spark to be rekindled into a beautiful flame when he heard Kol Nidrei again.”

The words “reishis chachmah yiras Hashem,” which we recite every morning upon awakening, can also mean that it is of primary importance that the early years of one’s life be saturated with yiras shamayim, because this kind of yiras shamayim is one that we can hold onto forever.

It is so important to let our children soak in as much holiness as possible, because what goes in when they are young will never come out.

The Gemara praises the great Rebbi Yehoshua ben Chanaya with the words, “Ashrei yoladeto, praised is the one who gave birth to him.” The Bartenura explains that when Rebbi Yehoshua ben Chananya was an infant, his mother would place his cradle inside the bais hamedrash, so that her tiny son would hear the kol Torah.

Why did Rebbi Yeshoshua ben Chananya become a gadol hador, one of the greatest leaders of his generation? Because of his mother, who was so careful to ensure that he would be immersed in Torah, even before he could understand what was happening around him.

When my children were small, Rav Moshe Feinstein was already very elderly, and I wanted my children to have a chance to see him. Appointments were only being scheduled right after davening, but I made one anyway despite the inconvenience, because it was very important to me.

My children waited outside until after davening, and then we went in to receive a brachah from the gadol hador. First, he took his holy hands and blessed me. Then, I told him that I had brought my family, including my newborn son who’d just had his bris, and requested brachos for them as well.

Rav Moshe Feinstein wished us mazel tov and blessed the children, including the newborn. What an incredible gift my young son received, to have received a brachah from such a holy tzaddik in the first weeks of his life! The holiness of that moment would remain with him forever!

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #TB92

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt”l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

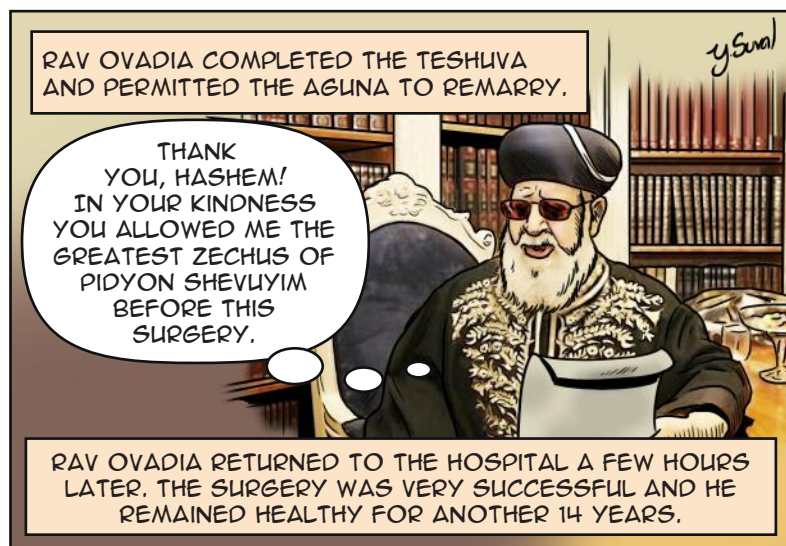
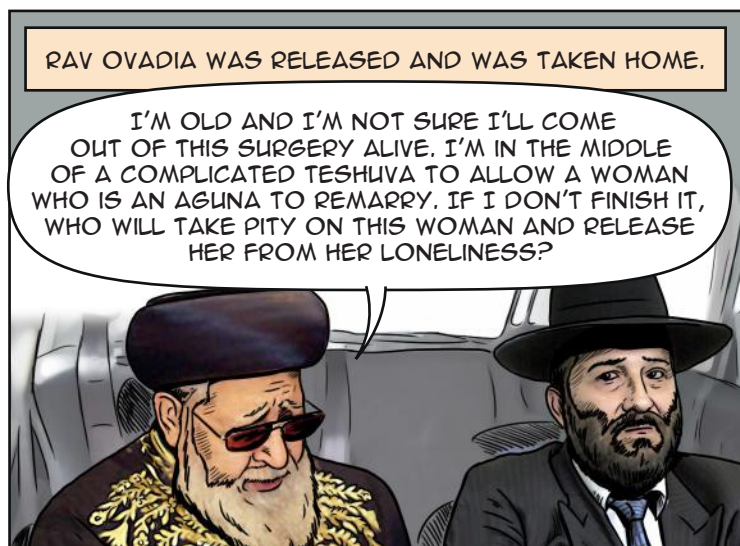
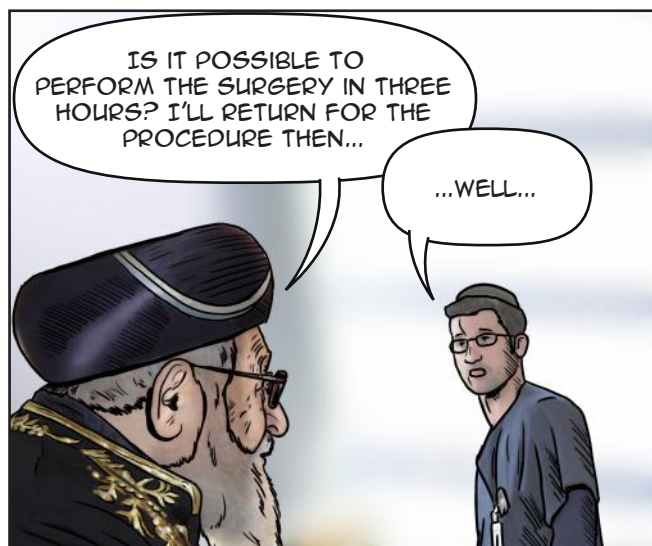
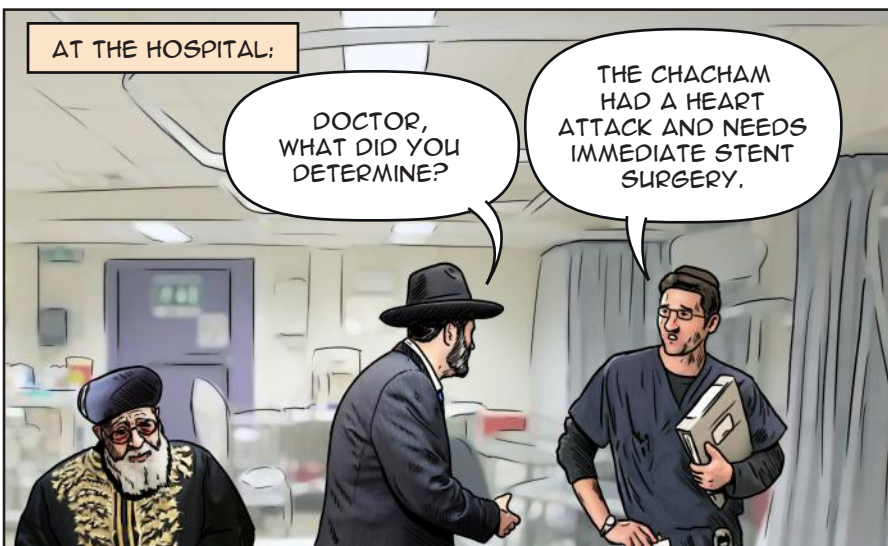
Option 1: Vaadin given in BMG

Option 2: Shmussen given in Adelpia

Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadin by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebbkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebbkalman@gmail.com



HACHAM OVADIA YOSEF זצ"ל WAS BORN IN BAGHDAD, IRAQ, TO YAAKOV AND GEORGIA OVADIA. HIS FAMILY MOVED TO YERUSHALAYIM WHEN HE WAS 4 YEARS OLD. HIS FAMILY LIVED IN EXTREME POVERTY BUT HE LEARNED HIS TORAH WITH UNUSUAL נפיש. HE PUBLISHED HIS FIRST ספר AS A בחור AND ALREADY GAVE שיעורים AT THE AGE OF 17. HE WAS ORDAINED AS A דיין AT AGE 20. WHEN YOSEF WAS 24, HE MARRIED MARGALIT FATTAL (1927-1994), BORN IN SYRIA, DAUGHTER OF HACHAM AVRAHAM HALEVI FATTAL. AT THE AGE OF 27 HE MOVED TO CAIRO TO SERVE AS רב AND אב בית דין. IN 1950, HE RETURNED TO YERUSHALAYIM. OVER THE NEXT 63 YEARS HE SERVED ישראל WITH HIS HEART AND SOUL AND WAS ONE OF THE GREATEST DISSEMINATORS OF תורה IN THIS GENERATION. HE WAS THE נשיא ראשון of מועצת חכמי התורה AND WAS THE UNDISPUTED FATHER, LEADER AND TEACHER FOR THE ENTIRE SEPHARDIC COMMUNITY AND BEYOND. HE WAS A PROLIFIC WRITER, AND HIS MANY POPULAR ספרים BEAR WITNESS TO HIS UNMATCHED BRILLIANT MIND AND AMAZING MEMORY. ONE OF HIS FAVORITE QUOTES WAS: "טעמו וראו כי טוב" — TASTE תורה AND YOU WILL APPRECIATE THAT IT IS [THE PERFECT] GOOD!"



NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

ישראל בן רחל נחמה ויעקב בן רחל נחמה
THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

Bringing Good News

וַיָּבֹא אַבְרָהָם לְסֹפֵד לְשָׂרָה וּלְבִכְתָּהּ (בראשית כג, ב)

Avraham came to eulogize Sarah and to cry over her. (*Bereishis* 23:2)

There are many amazing things we can learn from the *Akeidah*. One of them is from this verse, which shows us how careful we need to be about what we say to people!

Comes a messenger to tell Sarah the good news that Yitzchak is still alive, but he begins by saying how her son was prepared to be slaughtered. Then he finishes the story by recounting that Yitzchak was saved and was not slaughtered in the end. But in the meantime, Sarah was so shocked that her soul flew away and she died.

The messenger arrived to tell her good news. If he had mentioned right at the beginning that Yitzchak is alive and well, and then, to heighten her joy over the fact that he is alive and well, proceeded to tell all the details – how he was brought to the *Akeidah* and placed on the Altar – then everything would have come out right. But he wasn't careful enough. He didn't pay sufficient attention to *how* he told the

story. He started with the "bad" part and delayed the "good" part until the end, and by the time he got there, Sarah was already gone.

Instead of being a bearer of good tidings, he was a messenger of the Satan.

This teaches us how important it is to be alert about what we say and how we say it. It is very common for a person to tell his friend something like, "Your son went on that school trip, right? I heard that the bus got into an accident – but everyone is okay." The moment that lapses between hearing about the accident and hearing that everyone is okay is enough to make a parent's heart miss a beat. We don't actually see the parent drop dead or have a heart attack or anything, but he or she has a heart pang. The one who told him the story has behaved in a way that is somewhat reminiscent of the Satan's messenger.

There are so many examples of this. We really

should think about the reactions that our words will evoke in others.

And this holds true even more so on the good side. If a momentary bad tiding can cause so much damage, surely a good tiding can bring so much benefit. It may look like a small, fleeting matter, but it is so great.

Let's say for instance that the husband sees he will arrive home a little late, so he calls to say that everything is fine, he is just behind schedule. There are many other cases where a little consideration goes a long way. This is especially true regarding

parents, as it is their nature to be concerned about their children.

Let us learn a lesson from the first of our *Imahos*, who died at the moment she heard bad news about her son, and always try to bring good news to parents.

Of course, this applies as well between husband and wife, and between people in general.

The Torah teaches us that bearing good news is one of the qualities of a good person, as *David Hamelech* said (II *Shmuel* 18:27): אִישׁ טוֹב זֶה וְאֵל – “This is a good man, and he will come with a good tiding.” ●

PARSHA TOPIC

Good Old Age

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים. (בראשית כד, א)

Avraham was elderly, he was advanced in days. (*Bereishis* 24:1)

Said R. Yehudah son of Simon: Avraham requested old age. He said to *Hashem*: Master of the Worlds, when a person and his son enter a place, no one knows who they should honor. If you crown a person with old age, people will know who to honor.

Hakadosh Baruch Hu said to him: Indeed, you asked for a good thing, and it will start with you. From the beginning of *Bereishis* until here, it does not mention old age, and when Avraham appeared, *Hashem* gave him old age. Thus it says, “Avraham was elderly, advanced in days.” (*Bereishis Rabbah* 65:9)

Looking Aged

Avraham Avinu was the first person to look old. Until his time, everyone looked the same, whatever age they were. Avraham argued to *Hashem* that he and his son Yitzchak look the same, and people thus confuse them for one another. So he asked to look aged. *Hashem* answered him that it is a wonderful

idea, and he will be the first person to look old.

This might make us think that Avraham wanted to look old just for a practical reason, so people will be able to tell him apart from his son Yitzchak.

But no. It says:

– יִפְיֶיךָ מִבְּנֵי אָדָם הוֹצַק חֵן בְּשָׂפוֹתֶיךָ
You became most beautiful among people;

לעילוי נשמות

מוה"ד משה בן אליעזר המבורגר זצ"ל

ומוה"ד ברוך זאב בן נפתלי קראוס זצ"ל

גדבת נכדיהם ~ עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם

grace was poured on your lips.¹

In the *Midrash*² it says that this *pasuk* refers to Avraham. In other words, it wasn't that Avraham wanted to look old just for a practical purpose; it was because he wanted to look beautiful, to look elderly. *Avraham Avinu* was crowned with beauty by looking old, with white hair and a white beard.

In our times, we don't understand what it's even talking about. Let's say a woman would say to her friend: You look so nice, you really look old! People don't think older is more beautiful. On the contrary, they spend millions just on looking young. Yet, Avraham wanted to look old.

It's hard to get it. Why? What's so beautiful about the appearance of an elderly person?

When I was a small child, and I heard people talking about the *Alter fun Kelm*, the Elder from Kelm, or the *Alter fun Slabodka*, it bothered me. Why are people trying to put them down? Why call them "old men"?

This is a mistake, of course. It's obvious that in former times, the word "elderly" was not considered insulting. Nevertheless, nowadays it is common in Hebrew to refer to the *Saba miKelem*, the "grandfather from Kelm," rather than to the *Zakein miKelem*, which would translate as the "Elder from Kelm." The new generation doesn't say "Elder" because it is not a compliment. But there were times when being called an elder was a compliment.

We will now talk about why being called "old" used to be considered a compliment, and today it is an insult. First I will give a simple explanation. Then I will offer a deeper and more correct explanation.

Long Past, Short Future

There are three points in a person's life: past, present and future.

When a person looks back on his past, and thinks about what he achieved, what he built in his lifetime, usually the answer is: not much. Regarding the

present, well, how much can a person accomplish in a single moment? Zilch. Only the future looks big and promising. Wow, what a beautiful future. People dream of becoming rich, wise, righteous... The past and present are not worth much. Only the future is rosy.

Accordingly, an old person who has a long past and a short future is kind of worthless. How much longer will he live? A year? Two years? He already has one foot in the grave. This is why being called "old" is insulting nowadays.

In previous generations, people looked at it just the opposite. The future is nothing, because a person can't know what will be tomorrow. You can't rely on the future. So the main thing is the past. That is where a person has a trunk packed full of greatness. He learned a lot of Torah; he did a lot of *mitzvos* with *mesirus nefesh*.

So in former times, it was more respectable to look old, with a white beard, because it meant that this Jew has a trunk full of greatness behind him. He is a great person. He has a big past and a small future. But someone who is still young, assumedly did not accomplish much yet. He hardly has anything. As for his future, who knows what will be tomorrow? So he is not worth a lot.

Live the Moments

וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר חַי מֵאֵת שָׁנָה
וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחֲמִשׁ שָׁנִים – These are the days of
the years of Avraham that he lived: a hundred
years and seventy years and five years.³

This is what it says about Avraham. Whereas about Sarah it says שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה – "The years of the life of Sarah."⁴ Why the difference? Why does it say "the days of the years... that he lived" about Avraham, but not about Sarah?

I once heard in the name of R. Yerucham of Mir that he asked: What does it mean "to live"? When a person eats pizza or felafel, is that called "living"? Not

¹ Tehillim 85:3.

² Bereishis Rabbah 65:9.

³ Bereishis 25:7.

⁴ Ibid 23:1.

at all. "To live" means moments of accomplishment, of greatness, of closeness to *Hashem*.

Usually, if a person lives to be eighty, he can hope to find in his lifetime a few moments like this. A moment here, a moment there. If a person can put together a few years of true life, this is greatness.

Avraham Avinu lived 175 years of true, pure life. There was not a moment that he didn't live in the true sense of the word. Not a moment that *Avraham Avinu* would not call "life."

So when he came to the age of 175, Avraham said to *Hashem*: *Ribono shel Olam*, I want a label that testifies that I am "advanced in days," that I have a wonderful past, that I am carrying on my back one hundred and seventy-five years of greatness. I deserve a medal, a white beard!

But when most people nowadays come to the age of eighty, what did they accomplish during all those years they had? They had dreams, but the dreams did not come true. So nowadays, old age doesn't mean a lot.

This is the simple explanation. Now we will go deeper.

Old Age is Nowness

According to what we have been saying, what has true worth? There is one thing that has real value, and that is the present. If a person can pray and say *Baruch Attah... Melech Ha'olam*, if he can say *Baruch Hu uvaruch Shemo*, this moment is a moment of greatness. It is worth it; it is valuable. Because this is what he really has. We don't have the past or the future. They are out of our hands. The only thing we have is the present.

How much worth is there to the present, to this moment? A person's present is worth as much as his past. We will explain.

Let's imagine *Avraham Avinu* waking up in the morning of his 175th birthday. And let's assume he knows that this afternoon he is going on to *Olam*

Haba, to *Gan Eden*. Avraham has in his treasure chest 175 years of the greatness of *Avraham Avinu*. He didn't waste a moment of his life. He is "advanced in days."

Where is he going? To *Olam Haba*, to eternity.

But no, right now he is going to *daven Shacharis*, and this *Shacharis* prayer is not like the *Shacharis* that a twenty-year-old prays. It is also not the *Shacharis* of a fifty-year-old, or even of a 120-year-old. This is a *Shacharis* that has in it the greatness of 175 years of greatness and spiritual elevation. *Avraham Avinu* put 175 years of greatness into one *Shacharis* prayer.

This is an elder. This is an old person. Being old means today I am old, and I want people to know that I am old, so they will understand and value what "today" signifies.

Imagine there is a job search for a person who can serve as *rosh yeshivah* of a large, well-known *yeshivah*. Someone offers his eighteen-year-old friend as a candidate for the position. Would anyone take it seriously? For sure not. This position needs someone at least the age of forty, because he has to be a person with a history of forty years.

But why is this so? What do we care if he is a young man under twenty?

Because when he gets up to deliver a *shiur*, it is meant to be a *shiur* on the quality-level of forty years of greatness. It's not an issue of the past; it's an issue of the present. This present moment needs to have the greatness of forty years.

An old person is not a great person because he has a past. This is a mistake. He is great because he has a present. When he *davens* today, when he learns today, he is putting eighty or a hundred years of greatness into everything he does. This causes his present to possess a very high quality. This is the reason that being old is a big thing.

It was worth it for *Avraham Avinu* to put in 175 years of greatness in order to pray one proper *Shemoneh Esreh*. ●

זכרון צבי מרדכי

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד

שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

עדיפותו של רופא שומר תומ"צ

פרשתינו פרשת וירא, פותחת בהתראות של השי"ת אל אברהם אבינו, וכפי שנאמר (יח, א) 'וירא אליו ה' וגו'. ופירש"י בשם חז"ל (סוטה יד.) לגלות את הסתום, שהתראות ה' אליו היה כדי לבקרו בחוליו. שיום שלישי למילתו היה, ובא הקב"ה לשאול בשלומו (בבא מציעא פו:), ע"כ. וכן תיכף שלח השי"ת מלאך לרפאותו, וכפי שנאמר (שם ב) 'וישא עיניו וירא והנה שלושה אנשים נצבים עליו'. פירש"י 'שלושה אנשים' אחד לבשר את שרה, ואחד להפוך את סדום, ואחד לרפאות את אברהם.

ויש לציין לדבר חידוש בספר מים יחזקאל (ד"ה וירא), שחישב בחריפות שאברהם נימול ביום ה', עיי"ש חשבוננו. ולפי"ז נמצא שיום שלישי למילתו חל בשבת, ובו ביום בא הקב"ה לבקרו ושלח מלאך לרפאותו.

דנו הספרים בענין חולה שיש בו סכנה או אשה הצריכה לילד שמותר ומצוה לחלל את השבת עבורה, איך יהא הדין כשיש לפנינו שני רופאים שוים במומחיותם לאותו ענין רפואה הנצרך, ואין כל סיבה רפואית לבחור באחד על פני חברו, אלא שהאחד שומר תורה ומצוות והאחר לדאבון לב אינו שומר תומ"צ, האם מבחינה הלכתית יש להעדיף את אחד מבין השניים?

השאלה תהיה נכונה גם כאשר יש סיבה צדדית [שאינה לה השפעה רפואית] להעדיף את הרופא שאינו שומר תומ"צ, כגון מאחר ובית רפואתו קרוב יותר, או שהוא נוטל פחות דמים עבור הריפוי וכדו', האם אפשר לילך אליו או שמא עדיף לילך אצל השומר תומ"צ.

א

מומר לחלל שבת אינו פטור אף באונס ואף לצורך חולה

בספרי הפוסקים הביאו שלשה טעמים להעדיף את רפואת הרופא השומר תומ"צ בשבת, והצד השווה בכולם, שישנם איסורים שונים שעלול הרופא המחלל שבת לעבור, ואנו מצווים שלא להכשילו באיסורים מצד לפני עור לא תתן מכשול, נציע את הדברים אחת לאחת. א', דברי הבית הלוי (פר' שמות ד"ה וירא אלהים), שכתב לחדש יסוד עצום בדין אונס הנחשב כרצון, ודבריו מכוונים לנידונינו. וז"ל, מי שהוא פרוץ באחת ממצוות ה', אע"ג דלפעמים נתרשש לו אונס שלא יכול לקיימה, מכל מקום לא מקרי אונס, וכמו בשמירת שבת וכדומה דלפעמים אנוס הוא לעשות מלאכה, או עבור חולה רחמנא ליצול וכדומה, מכל מקום לא מקרי 'אונס' רק לאותם שהיו שומרים אותו אם לא היה האונס, אבל המחלל שבת כשאינו אנוס, גם במלאכה שהוא אנוס מקרי מחלל, וכן הוא בכל האיסורים, עכ"ל.

העולה לדעתו ששני אנשים שאנסום לעשות מעשה שיש בו חילול שבת, לאותו שהוא שומר שבת ורק עתה נאלץ לחללו מחמת האונס נחשבת לו העבירה כעבירה 'באונס', אך להאחר שהוא מומר לחלל שבת אף שלא מחמת כפייה עליה, לא תיחשב לו מלאכתו של עתה כעבירה באונס אלא כעבירה ברצון.

עוד עולה מדברי הבית הלוי, שכמו כן בהיות המומר לחלל שבת עוסק עתה במלאכת איסור עבור חולה [שיש בו סכנה], אעפ"כ מעשיו עולים לו כחילול שבת גמור, מאחר ומצידו עוסק במלאכת איסור מפני שאינו חושש לעבור איסור, ולא משום שלצורך הצלה התירה תורה.

כדברי הבית הלוי הנ"ל, פסק הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הובא בשש"כ (פלי"ב הע' קל) וז"ל, יתכן שהרופא נחשב כאינו מחלל שבת רק אם כוונתו להצלה, עכ"ל. וציין שם להבית הלוי הנ"ל. העולה מדבריהם שיש להעדיף רופא שומר תומ"צ, שאצלו הריפוי אינו חילול שבת, משא"כ ברופא שאינו שומר תומ"צ. אמנם עיין בהערה שיש גדולי פוסקים שחולקים על סברא זו.

הדבר בלשון קצרה התואמת עם שיטת הבית הלוי הנ"ל בפנים, וז"ל, שהרי הלה [השומר תומ"צ] קעביד מצוה, ואילו העבריין לפי מחשבתו הוא מחלל שבת, רק לא איכפת ליה, עכ"ל. גם נקט כן בספר תורת היולדת (פ"ג סעי' ו והע' ח), שיש להעדיף נהג שומר שבת על פני נהג יהודי המחלל שבת, משום סברת הבית הלוי הנ"ל.

ד' רבים מחכמי זמנינו, כתבו לחלק בין חידושו הראשון של הבית הלוי לגבי מומר המחלל שבת באונס, לבין חידושו הנוסף לענין מומר המחלל שבת לצורך חולה שיש בו סכנה, שהמחלל שבת באונס מאחר וגוף המעשה הוא עבירה, וכל הסיבה לפטור בעשייתו הוא רק היכן שהמעשה הוא היפך רצון העושה, לכן רק אם אכן עשהו מתוך שכפוהו לעשות היפך רצונו [שהוא לקיים רצון התורה], אזי מכיון

א יש להשים אל לב, שישנם מצבי חולי קשים מאוד, שנקל לשער שהרופא השומר תומ"צ שיש לו ערך לחיי נפש מישאל, ישתדל ויתאמץ יותר בהצלת חיי האדם, מאשר הרופא האחר שאינו שומר תומ"צ, בזה פשוט שיש לילך אצל הרופא השומר תומ"צ, נידונינו כאן כאמור בפנים הוא רק באופן שאין כל שיקול רפואי בענין.

ב לחידוש זה כוונה מדעתם גם החלוקת יואב (ח"א דיני אונס ענף ב), והג"ר אלהן וסרמן הי"ד בקובץ הערות (יבמות סי' מט אות ג-ה), עיין בדבריהם.

ג הגרש"ז הנ"ל הניף ידו בשנית בספרו מנחת שלמה (ח"ב סי' לד אות לה), שכתב לענין בית חולים שיש בו עתה חולים יהודים, שאין לרופא שומר תומ"צ להחליף את משמרתו בשבת עם רופא שאין שומר תומ"צ שיעבוד במקומו, וביאר איסור

ב הכשלת הרופא המומר באיסורים

ב' שהרי רופא מומר לחלל שבת, בטיפולו אינו עוסק רק במלאכות המותרות הנצרכות לצורך רפואת החולה, אלא תוך כדי הטיפול עושה גם מלאכות שאינם מותרות, כגון שרושם את פרטי המטופל ומדליק או מכבה את האור וכיוצא ב, נמצא שחולה הפונה אליו מכשילו בחילול שבת גמור, ואסור לעשות כן משום 'לפני עור לא תתן מכשול'.

ג' הובא בשמירת שבת כהלכתה (פלי"ב הע' קל) בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, להעדיף ריפוי ע"י רופא שומר תומ"צ, ע"פ האמור בגמ' (נזיר כג.), לענין אדם שהתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, שהוא טעון כפרה וסליחה. [וזאת לכאורה מפני שמצינו היה לו גמירות דעת לחטוא בפועל].

ומסתבר שיש על הכשלת אדם באיסור כזה, משום לפני עור, וכפי שאכן מוכח כן מתוס' (קדושין לב. ד"ה דמחיל). א"כ בענייננו, מכיון שהמומר לחלל שבת אינו יודע שמותר לחלל שבת עבור הצלת נפשות, אלא מצידו עושה הוא איסור בחללו השבת אלא שאינו חש לזה עבור בצע ממון שיקבל בתמורתו, א"כ הוי ליה כנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, שהוא צריך כפרה, ואנו אין לנו להכשילו באיסור שכזה.

ג העדפת רופא שומר תומ"צ אף בימות החול

להשלמת היריעה, יש לומר שכל היכן שהרופאים מומחים בשוה, יש להעדיף רופא שומר תומ"צ אף בימות החול מצד שיש מצוה לפרנסו. שבתורת כהנים (בהר פ"ג), דרשו מהאמור בתורה (ויקרא כה, יד) 'וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך' שמצוה לקנות מישראל, ומצינו להדיא להחתיים בתשובותיו (ח"מ סוף סי' קלד) שמאותו פסוק יש גם ללמוד להעדיף למכור ולקנות משומר תומ"צ דוקא ולא ממחללם, וכ"כ הגה"ק מקאמרנא בספרו עשירית האפה על תורת כהנים (שם).

פסקי דינים

יש להעדיף בשבת להתרפאות מרופא שומר תורה ומצוות, מאשר להתרפאות מרופא שאינו שומר תומ"צ. ואף בימות החול ישנה עדיפות בזה. במה דברים אמורים כששני הרופאים שוים במומחיותם ואין כל שיקול רפואי בדבר, אך היכן שיש שיקול רפואי להעדיף את הרופא שאינו שומר תומ"צ, יש לילך אליו לקבלת הטיפול הנדרש.

י' כמו"כ בשו"ת שרידי אש (ח"ג סי' סא), דן לגבי איש בעל עסקים שרצה לבחון את נאמנות אחד מעוזריו, ע"י שישלך איזה סכום כסף בחצרו ויראה אם עוזרו יקחנו לעצמו או יכריז עליה, ודן שם השרידי אש לאסור זאת משום לפני עור, וזאת אף אם מפקיר את הכסף קודם, לפי שהגם שבכה"ג אינו מכשילו באיסור גזל, מ"מ מכשילו באיסור, שהרי העוזר מצידו עלול ליקח את הכסף לעצמו, ומאחר ומצידו חשב לגזול כסף זה, הגם שע"פ האמת הוא מופקר, מ"מ הרי זה נתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה לו בשר טלה, שצריך לכפרה, וממילא אף באיסור זה אסור להכשילו. ועיי"ש המשך התשובה מה שהעלה בה.

י' אכן יש לעורר על מצוה זו להקפיד לקנות אצל שומרי תורה ומצוות, ונביא בזה משי"כ בתשובות והנהגות (ח"א סי' תתח), ששמע מעד נאמן שמרן החזו"א זצ"ל הקפיד מאד לקנות דוקא מחנות שומרי שבת כדין, וכששלח להביא לו רפואה מבית מרקחת, הזהיר לילך אצל שומר שבת, הגם שבכך התארכה הדרך, וזאת משום מצות 'קנה מיד עמיתך', עכ"ד. וראה בקובץ פעמי יעקב (נט-ס עמ' פה), שצינו לספר זכרון 'זכור לדוד' (פרנקל, עמ' שעא), שהביא ג"כ את הוראת החזו"א והלא מזוונותיו של אדם קצובין הן מר"ה ולמה לטרוח עד למרחוק הלא גם אם לא יקנה זה, יקנה אחר ומה התועלת, ואמר החזו"א ודאי זהו חובתו שלו להאמין שמזונותיו קצובין ולא תועיל לו חריצות יתר להגדיל הכנסותיו, אבל לא יקנה גיסא חובת הזולת היא לדאוג לכך ולפרנס ידי שומרי שבת, לקיים בהם 'או קנה מיד עמיתך' והוסיף החזו"א ואמר שמצוה זו שייכא אע"פ שעולה אצלו יותר כסף, ואע"פ שהוא טורח יותר לילך לשם, ואפילו יותר זמן, ואע"פ שהאיכות אינה כ"כ טובה כמו אצל המחלל שבת, עכ"ל. ואולי ר' דוד פרנקל זה, הוא היה העד נאמן שהעיד בפני בעל התשובות והנהגות הנ"ל.

בתשובות והנהגות (ח"ו סי' פח), הביא טעם נוסף לכך שאף בימות החול יש להעדיף להתרפאות מרופא שומר תומ"צ, כי לרופא שומר תורה יש יותר סיוע מן השמים להצליח ברפאותו, מאחר ומגלגלין זכות ע"י זכאי, אמנם כל זאת רק היכן שמבחינה רפואית הרופאים שוים במומחיותם, וכאמור בפנים לעיל.

שעצם המעשה הוא למורת רוחו 'אונס רחמנא פטריה', אמנם אדם הפורק עול שאינו חושש לרצון התורה לעבור על עבירה זו ברצון, ואין רצונו נוגד את עצם המעשה אלא רק את הכפייה שכפוהו עליו, אינו נפטר על עשייתו ונחשבת לו עבירה זו כעובר ברצון. משא"כ בעשיית מלאכה לצורך חולה שיש בו סכנה, שעצם המעשה במקרה זה של פיקוח נפש אינו אסור, אלא הוא מעשה היתר גמור ואף מצוה יש בה, א"כ מעתה מה גריעותא יש בכך שעושה המעשה הנו מומר שאינו חושש כלל לאיסורי שבת, ולא היה חושש באותו שעה לעשות אף מעשה אחר שיש בו חילול שבת, הא עתה הנו עוסק במעשה זה שהוא של היתר ומצוה, והאיך יתהפך לו מעשהו הטוב לרועץ להיחשב לו כמחלל שבת, מאחר ולא היה חושש באותו שעה לעשות מעשה אחר של איסור. כן כתבו בשבות יצחק (ח"ו עמ' רא בהע') בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הגר"י גשטטנר זצ"ל בעמח"ס להורות נתן (הוא ניהו השואל בציץ אליעזר חלק ט סי' יז פ"ד אות א), תשובות והנהגות (ח"ה סי' שצט, ח"ו סי' פח).

גם האגרות משה (או"ח ח"ד סי' עט), מצינו לו שלא סבר מחידושו השני של הבית הלוי, שכתב לעורר על כך, שרופא שומר תומ"צ צריך לראות שהיה חופש שלו בשבוע יאה בשבת, והוסיף שאף אם רשמו אותו לעשות משמרת בשבת, יראה אם יוכל להחליף את משמרתו עם נכרי, והוסיף שאף יש טעם גדול שיוכל להחליף משמרתו של שבת עם יהודי מומר המחלל שבת, לפי שאינו מכשילו במלאכות, שהרי גם בביתו היה הוא מחלל שבת, ואדברא יותר נוטה הדבר שבכך שמחליף עמו מונע ממנו כמה חילולי שבת, שהרי הרבה מהמלאכות שיעשה עבור חולים שיש בו סכנה מותרים המלאכות, ואף שאר המלאכות הרבה מהם הם אסורים רק מדרבנן, משא"כ כשהיה בביתו יעבור על הרבה איסורי תורה, עכ"ד. הרי שדעת האגרי"מ, שהמומר לחלל שבת במלאכות שעושה עבור חולה שיבי"ס, אינו נחשבת לו לעבירה, אלא להיתר גמור. [ויש לדון לדעת האגרי"מ, האם יש עדיפות להתרפא מרופא מומר לחלל שבת, כי בכך מצילים אותו מכמה איסורים שמסתמא היה עושה בזמן הרפוי].

^ה ואין זה רק בגדר 'מחשבה רעה' שעליה אמרו (קידושין מ). שאיננה מצטרפת למעשה, מאחר והיתה רק מחשבת עבירה לחוד, משא"כ כאן שמצידו אף עשה איסור בפועל.

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

עשור לפיגוע-דמים בביהכ"ס "קהילת בני תורה"
בהר נוף בירושלים בו נעקרה שנקתה הקדושים
ר' אברהם שמואל גולדברג, ר' אריה (ב"ר שלמה)
קופינסקי, ר' משה טברסקי, ר' קלמן זאב (ב"ר דב
בער) ליון, ר' יחיאל חיים רוטמן הר"ד
נלב"ע כ"ה מרחשוון תשע"ה
ארץ אל תכסי דמם ואל יהי מקום לעקתם תנצב"ה

אבעלי אסופות – עניני נישואין

עי בתמיד בשמירה של כבוד ע"י הרובים, ומי שאינו שומר מצות לא
מהני, (מה טובו אהליך יעקב ח"ה עמוד ש"ל וע"ש שגוי עדיף משאינו שומר
תר"מ בזה).

ללוות החתן לתפילה ולמצוה

אמר רבינו זצ"ל שהורה לו מרן החזו"א בהיותו חתן שיכול
ללכת יחידי לדבר מצוה כתפילה או טבילה, ואף בחזירתו,
שלוחי מצוה אין ניזוקין לא בהליכתו ולא בחזירתו, (עי' בקונטרס
הזכרונות שם).

בן י"ח לחופה

אמר רבינו זצ"ל דברמב"ם כתוב בן י"ז לחופה, ובמשנה אבות
(פ"ה מ"א) כ' בן י"ח לחופה, אמנם הביא שטעמו דנותנים
לבתולה יב"ח, וימתין יב"ח עד כניסה לחופה, (עי' נהל איתן סי' י"ד
ס"ג סק"ו וקונטרס הזכרונות סי' ל"ט אות א'). ואמר רבינו שמרן החזו"א
רצה שישמע שידוך בהיותו בן י"ז והחזו"א עצמו נפגש לצורך
נישואין בן י"ז שנה אלא שלא בא לידי גמר, ואמר שמייץ כן
בזמניו שיש כוללים שיכולים להמשיך ללמוד גם אחרי
החתונה.

הנושא אשה יבדוק באחיה

אמר רבינו זצ"ל שנשאל מרן החזו"א בענין הנושא אשה יבדוק
באחיה, והשיב, שאם לומדת בבית יעקב סגי (ועי' ארחות רבינו
ח"א עמוד רס"ה), וגם סגי ברוב אחים. ונשאל רבינו זצ"ל למה
יצחק נשא לרבקה שהיתה אחות לבן ולא בדק באחיה, והשיב
שבדיקה צריך רק בספק וכאן ידע שהיא צדיקה, ואין הולכין
אחר הרוב כשידעים שאינו כן, (דעת נוטה פ' חיי שרה אות קס"ח,
ובקובץ מה טובו אהליך יעקב קובץ י"ב עמוד כ"א הביא ממרן הגרי"ז שאמר
דהעיקר לבדוק בה, וע"ש קובץ ס"ו עמוד ר"ז שהובא מרבינו דהנושא אשה
יבדוק באחיה אינו חיוב רק עצה טובה ולכן השמיט זה הרמב"ם, וע"ש קובץ
כ"ד י"א שסגי באח א' טוב, ואם אין אחים א"צ בדיקה), ומה שאמר
אליעזר אם לאו אפנה על ימין או על שמאל ופירש"י בנות עשו
וישמעאל ולמה לא יקח מבני שם ועבר שהם בת ת"ח, כתב
רבינו, דקודם מ"ת לא היה שייך זה, (דעת נוטה שם אות ר"ז).

מי ראוי בזה"ל לישא בת כהן

שאלתי לרבינו זצ"ל בענין זיווג עם בת כהן שמצינו בגמ' פסחים
(מ"ט א') בת כהן לישראל אין זיווג עולה יפה. ולאידך גיסא אמרו
הרוצה שיתעשר ידבק בזרעו של אהרן, כל שכן שתורה וכהונה
מעשרתן ואמרו בגמ' לא קשיא הא בתלמיד חכם, הא בעם
הארץ. רבי יהושע נסיב כהנתא, חלש. אמר לא ניחא ליה לאהרן
דאדבק בזרעיה, דהוי ליה חתנא כי אנא. אמר רב פפא אי לא
נסיבנא כהנתא לא איתתרי. אמר רב כהנא אי לא נסיבנא
כהנתא לא גלאי. ואמר לי רבינו דמי שחושב להמשיך ללמוד
אחרי החתונה א"צ לחשוש, (ובקובץ מה טובו אהליך יעקב כ"ד עמוד
י"ד הביא מרבינו דצריך לשבת וללמוד, וחיידש שם דגם בבית לוי שהיא מזרע
אהרן יש קפידא זו), והביא שכשנשאל מרן החזו"א זצ"ל בזה השיב,
זה הירא מדינא דגמ' ראוי לידבק בזרעו של אהרן עכ"ל (קונטרס
הזכרונות). ונשאל רבינו מה גדר ת"ח בזמנינו לענין זה, והשיב,
א. מי שתורתו אומנותו. ב. כל שיודע לענות. (מה טובו אהליך יעקב
כ"ד עמוד י"ז וע"ש דאפי' אם מתמיד כל ימי השבוע וביום ו' או בבין הזמנים
נח כיון שידע ללמוד סגי אמנם אם מזלזל בתפילה לא טוב, ואם לא היה בר
הכי ורובים שיעלה זיווגם יפה ישב וילמד בהתמדה אחרי החתונה).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

לרגל השמחה במעונו של ידידנו המופלא הרה"ג רבי גמליאל
הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך", ר' פרדס יוסף
החדש" על המועדים, ושאל, ומיסד המכון "גם אני אודך",
ודולה ומשקה לרבים תורת רבנו בקובצי "בעקבי שי"ח", ר"מה
טובו אהליך יעקב, בנישואי בתו שתחיה עב"ג הבחור המופלג
בתורה ויראת שמים רבי נפתלי [בן הרה"ג רבי יצחק] שוורץ
שליט"א בשעט"מ יה"ד שיעלה הזוג יפה ויראו דורות ישרים
מבורכים. אמן כן יהיה רצון.
ממתי להתפלל על זיווג טוב

נשאל רבינו זצ"ל, ממתי צריכים ההורים להתחיל להתפלל על
צאצאיהם שיזכו להשיא אותם בשעט"מ בשידוך טוב עבור כל
אחד, והשיב, משנולדו, ונשאל, ממתי בחור צריך להתחיל
להתפלל על שידוך, והשיב, מבר מצוה עי' קידושין (כט' ע"ב) שבן
יג' יכול לקדש, ונשאל, אם בחור צריך להתחיל להתפלל מגיל
בר מצוה על שידוך ממתי לפי"ז צריכה בחורה להתפלל, האם
מגיל בת מצוה או אפילו קודם לכן, והשיב, מבית יב, ונשאל
רבינו באבות (פ"ה מ"ה) מבואר שבן שמונה עשרה לחופה היינו
שמגיל זה צריך להשתדל להיכנס לחופה כמו כל הזמנים שנזכרו
שם במשנה בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה וא"כ לפי
דברי רבינו יוצא שחמש שנים צריך בחור להתפלל למצוא שידוך
טוב, והשיב, נכון, (מה טובו אהליך יעקב כ"ד עמוד ג', וע"ש עמוד ה',
ששאל מרבינו, ע"י איזה דבר אפשר לזכות לדורות ישרים מבורכים בלי שום
פסול ח"ו, והשיב רבינו ע"י תפלה, וע"ש עמוד י"ב ששאל מי שיש לו חמש
בנות בערך פחות מגיל בת מצוה האם צריך כבר לעשות השתדלות איך להשיג
פרנסה שיוכל אח"ב בעתו ובזמנו לחתן אותם בקלות ולא יפול על הצבור,
והשיב רבינו, להתפלל).

מקור מפרשת השבוע שהאבות מג"ע באים לשמחות

אמר רבינו זצ"ל שהמקור שבאים האבות מעולם האמת
לנישואי צאצאיהם הוא בזה"ק פ' פנחס ע"ש (ח"ח ר"ט ב') ואמר
לי רבינו זצ"ל שיש מקור בדרשות ר"י אבן שועיב תלמיד
הרשב"א על הפסוק בפ' חיי שרה (פכ"ד ס"ז) ויביאה אהלה שרה
אמו שכתב ממדרש ששרה באה באהל לראות שמחת בנה,
ונשאל רבינו זצ"ל, האם באים האבות מדורות קודמים מג"ע,
לשמחת בר מצות של צאצאיהם, והשיב רבינו זצ"ל, כתוב רק
בנישואין, (עזרת אליעזר).

אינו חתן רק מהחופה

אמר רבינו זצ"ל שביום שנכנס לחופה היה בבית מרן החזו"א
בתפילת מנחה, והש"ץ לא אמר תחנון, וסבר החזו"א שזה היה
מחמת רבינו, ואמר, עד שלא היה קידושין אין כאן חתן, ועוד
יכול החתן לחזור בו, (ולמעשה היה שם גם החברותא של רבנו הגר"ד
וינטריב שהיה חתן באמצע השבע ברכות), וגם לענין חתן צריך שמירה
סבר החזון איש שזה רק משעה שנכנס לחופה (עי' קונטרס
הזכרונות פ"ה אות ע"ה ופ"ח אות כ"ט), וכן השיב רבינו, (מה טובו
אהליך יעקב ח"ה עמוד ש"ל).

חתן וכלה שומרים זה לזה

במש"כ הרמ"א (אה"ע ז' סי' ס"ד ס"א) שלא ילך החתן יחידי, הביא
רבינו זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל שהשומר צריך שיהיה סמוך
בד' אמות של החתן והכלה, והחתן והכלה עצמן משמרים זה את
זה, ומהני שומר אפי' כשאינו מכין לשם שמירה, (קונטרס
הזכרונות סי' ל"ט אות כ"ט). ולענין קטן השיב רבינו זצ"ל דג"כ יכול
לשמור (לענו מ"ה מצינו דחינוק בני יומנו שמור מן המזיקין ולענין כבוד

ניתן לתורם גם במכשירי "קהילות" ו"זדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

זדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שנים קדמוניות על גדולי הדורות פרק 122

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שנים קדמוניות - לשבועות הבאים בעזה"י

הג"ר יואל יהודה בויאר זצ"ל - שלושים לפטירתו (ו' חשוון תשפ"ה) | הג"ר אברהם דוד קורלנסקי מראשי ביהכ"נ 'לדרמן'.

גיס רבינו הגאון רבי מרדכי שלמה ברמן זצ"ל

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

המשגיח הגה"צ רבי נתן מאיר וואגטפויגל זצ"ל (ב' כסלו תשנ"ט)



הפסוק של יראת ה' תוסיף ימים, כי גם בלי זה, הסברה נותנת שלא ימות מפחד של עשיו, כי כאמור זה לא פחד של מות אלא חרדה

רבי אליהו מן שליט"א עם רבינו

כוחות עולמים שבאדם

מובא בספר כל משאלותיך עמוד תרנ"ז: ספרתי לרבינו שראיתי בספר רשימות של המשגיח דליקווד, שהגאון הרגוצבע"ר בעת שהספיד על רבי מאיר שמחה זצ"ל, אמר: לאדם יש בקרבו כוחות עצומים נעלמים שיכול להוציאם מהכוח אל הפועל, אבל בדרך כלל הם רדומים, וכגון בעת שריפה האדם עושה מה שחמשה אנשים לא יכולים לעשות, ואין זה נס אלא רק כוחות טבעיים עלומים, שבעת הכרח נורא הוא מוציאם לפועל. אצל רבי שמחה תמיד היה שריפה!...



והגיב רבינו בעובדא דומה: כאשר נפצע מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, היה בביתו רבי יצחק אפשטיין, ואז הוא הצילו באופן לא טבעי, וזה היה כנ"ל, בכוחות נעלמים אלו שמתעוררים בעת סכנה.

רבי נתן מאיר וואגטפויגל - ליקווד

פליקן די פֿעדערן ואס מערער

סיפר בנו של המשגיח, רא"ב וכטפויגל: פעם אחת נפגשו האדמו"ר מסטמאר ומרן הרב מפונוביז' זצ"ל בשמחת בר מצוה בלאס אנג'לס אצל יהודי אמיד שתרם מהונו להחזקת התורה. ודיברו שם, והאדמו"ר דיבר עם מרן הרב על מה שלוקח כסף לצורך החזקת המוסדות מן ה'מדינה' (ממדינת ישראל שראשי השלטון הם רחוקים משמירת תורה ומצוות רח"ל).

אמר להם הרב מפונוביז' אני אספר לכם ספור:

פעם אחת היה באיזו עיירה, אשה עניה מרודה, שבמשך זמן רב חסכה כסף לקנות עוף, כדי שיהיה לה קצת אוכל לתת לילדים, ובסוף עלתה בידה וקנתה עוף, והלכה לשוחט ושחט העוף.

אבל אחרי שבדקו את העוף התעוררה עליו שאלה, והיא שלחה את בתה לשאול את הרב דשם, כדת מה לעשות. הרב עיין ועיין, והלך אנה ואנה בחדר, ולבסוף אמר, שזה טרף.

והבת חזרה ואמרה זאת לאמא, והצער, כמובן הי' רב מאוד.

ואחרי כשעה באה הבת שאמא שלחה לשאול מה אפשר לעשות שהעוף טרף אבל האם מותר, פליקן די פֿעדערן (האם מותר למרוט הנוצות).

ענה הרב ואמר: העוף אמנם טרף אֶבְרֵי פֿליקן די פֿעדערן ואס מערער, (העוף אמנם טרף אבל למרוט הנוצות - מה שיותר).

ונהנה רבינו מהעובדא, וציין בזה את דעתו של החזון איש בענין.



בערוב ימי

פניה ובקשה לידידינו קוראי העלון - תושבי הגולה

בעז"ה אנו מתעתדים לכתוב באופן מקיף על הידידות והקשר שהיה לרבינו זצ"ל עם ראשי הגולה, רבנים ויושבי על המדין בחוץ לארץ. נשמח מאוד מי שיכול להועיל לנו בשליחת תמונות, מסמכים, עובדות, שות"ים או מעשה רב, מרבנים שהתגוררו בחו"ל והיו בקשר של תורה עם רבינו, וזכות הרבים תלוי בו בעזה"ה

הגיע לבני ברק לבקרו

הנה המשגיח זצ"ל ביראתו הקודמת לחכמתו זכה להיות החלוץ אשר לפני המחנה, ובהשפעתו צמחו וגדלו דור שלם של צעירים ששאפו לתורה יראת שמים ומוסר, הוא הגבר אשר בלבו הבעור כאש הצליח לייסד כוללים רבים בארץ שממה ולא זרועה. בשנותיו המאוחרות התפרסם מאוד שמו כמשגיח בישיבה המפורסמת שבעיר 'לייקווד' - בארצות הברית, אך מצודתו היתה פרוסה ברחבי העולם. שיחותיו המוסריים שהודפסו בסדרת הספרים 'קובץ שיחות' וכן 'לקט רשימות' 'נועם המוסר' ו'שיחות מוסר' הביאו תועלת רבה לציבור בני התורה, והעמיקו את יסודות ההתעלות של בני הישיבות.

שמעו של רבינו הגיע עד למשגיח, שהיה מבוגר מרבינו בכמעט עשרים שנה, וכבר לפני שנים רבות מאוד הפליג בשבחו ודיבר מאוד בגדלותו של רבנו. באחת הפעמים שביקר המשגיח בארץ, הגיע במיוחד לבני ברק, ונכנס לבקר את רבינו במעונו והיה נרגש אז מאוד.



רבינו נעמד לקראת המשגיח דליקווד זצ"ל שהגיע לביתו

להיות 'תמים'

ובאחת השיחות חיוזק שהשמיע המשגיח דליקווד על אמונת חכמים, ועל חשיבות הציות לגדולים שבדור, החליט לנקוט בדווקא את שמו של רבינו כדוגמא לאדם שיש לשמוע לעצותיו, וכך אמר:

"בחיים הארוכים שלי ראיתי, שכל מי שלא הלך בתמימות נפל, במוקדם או במאוחר".

שאלוהו תלמידיו, מה זה "לא" תמימות?

וענה באידיש: מ'קליגט זאך' (פירושו: מתחכמים), וחזר שוב ואמר, "אלו שעשו חשבונות, והתחכמו, נפלו. מה זה תמימות אני לא יודע, אבל מה זה "לא" תמימות" אני יודע. יש לי ידיד שמתיעץ ושואל כל דבר את הגאון רבי חיים קניבסקי (שליט"א), והוא שומע לכל מה שהוא מורה לו, זה נקרא תמימות להיכנע לגברא רבא" (לקט רשימות, לימוד מוסר ועבודת ה', עמוד כ"ד).

פחד מות ופחד מאי ידיעה

מקורבו של רבינו, רבי אליהו מן שליט"א, היה מזכיר פעמים רבות לפני רבינו אמרות נועם ופנינים מהמשגיח דליקווד זצ"ל, ונביא אחדים, והראשון שבהם מענינא דיומא, פרשת השבוע - תולדות.

דהנה בספר לקט רשימות (אלול, עמוד נ"ב) מביא שאמר המשגיח רבי נתן מאיר זצ"ל:

"ייוחד יצחק חרדה גדולה" עד מאוד ואיתא בחז"ל (תנחומא תולדות י"ג) שזה היה פחד גדול יותר מבשעת העקידה. והקשה המשגיח א"כ למה לא פרחו נשמתו כמו בעקידה, ותיך המשגיח בעקידה היה זה פחד מות, פחד מהסכין שחיטה, ולכן פרחו נשמתו. משא"כ במעשה הברכות היה זה פחד של יראת ה' שהרי הראו לו משמים שהיה חי בטעות, כי הוא סבר דעשו ראוי לקבל את הברכות, והקב"ה סיבב שיעקב יקבל, ועל זה חרד חרדה גדולה מאוד והיה זה פחד של יראת ה', ונאמר בקרא "יראת ה' תוסיף ימים" ולא שייך שיהיה מיתה מפחד של יראת ה', כי זה רק 'תוסיף ימים' ולכן לא פרחו נשמתו.

והנה עוד לפני שהקריא רבי אלי' התירוץ שהובא שם בספר לקט רשימות, ענה רבינו מעצמו כמעט מילה במילה מההתירוץ שהובא שם, ואמר בלשונו, כי יש חילוק בין סוגי הפחד, ששם זה היה פחד מוות, ומסוג כזה יוצאת הנשמה, ואילו הפחד שהיה כשהגיע עשיו היה פחד מזה שלא ידע את האמת, ומזה לא שייך למות.

וכששמע רבינו את כל תירוצו, אמר, שאליבא דאמת אין צריך להוסיף

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

687

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • חיי שרה תשפ"ה

שיחת עבדי אבות יותר מגופי תורה?

*רש"י בפרשת השבוע מביא מדברי המדרש "יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא ניתנו אלא ברמיזה" (בראשית רבה ס, ח).

והיינו שבדברי תורה יש הרבה הלכות שנאמרו רק ברמז, במילה אחת או שתיים, ואילו כאן מוזכר באריכות כל מה שאלעזר עבד אברהם דיבר, וזה תופס כל כך הרבה מקום ופסוקים בתורה, ורואים מזה ששיחתם של עבדי אבות יותר יפה וחשובה מהרבה גופי תורה.

ובפשוטו זה לא מובן, איך יתכן ששיחה של אליעזר, סתם דברים שהוא דיבר חשובים יותר מדברי תורה? והביאור בזה, כי בשיחתו של אליעזר יש הרבה לימודים של מידות טובות שהם הקדמה לתורה, וכפי שיבואר.

מעלת אליעזר עבד אברהם

הנה רש"י מביא מדברי חז"ל (בראשית רבה נט, ט) שהייתה לאליעזר בת והוא רצה להשיאה ליצחק, וכשאמר לו אברהם שילך לחפש אשה ליצחק, אמר לו אליעזר "אולי לא תאבה האשה ללכת אחריי", וכתוב אלי בלי וי"ו, ומפרשים חז"ל שהוא התכוון לומר 'אלי', דהיינו שייקח את יצחק כחתן לבתו, ואמר לו אברהם "בני ברוך ואתה ארור ואין ארור מדבק בברוך", דהיינו שלא שייך שישתדך אליעזר עם יצחק, כי אליעזר היה ארור מבני כנען, או שהוא עצמו היה כנען (עין בראשית רבה נט, ט, ובמהרה"ו ובע"י יוסף שם) שנאמר עליו "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו", וכיון שהוא ארור לא שייך שיתדבק בברוך, ביצחק.

וצריך ביאור, שהרי על אליעזר עצמו מפורש בחז"ל שהוא היה גדול מאד, ואמרו (יומא כח, ב) על הפסוק "המושל בכל אשר לו" – שהיה מושל בתורת רבו, "הוא דמשק אליעזר" – שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, דהיינו שהיה מקבל תורה מאברהם ומלמדה לאחרים. ועוד אמרו (נדרים לב, א) על הפסוק "וירק את חניכיו ילדי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות", זה אליעזר ששקול כנגד כולם, ואליעזר בגימטריא שמונה עשר ושלוש מאות, וביארו המפרשים, כי אמנם היו שם שמונה עשר ושלוש מאות איש, אבל הניצחון היה בזכותו של אליעזר, שהיה צדיק ושקול כנגד כולם.

ועוד אמרו (בראשית רבה נט, ח) על הפסוק "ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו" – שהיה זקן איקונין של אליעזר דומה לאברהם, והיינו שגם מראה הפנים שלו היה נראה כמו אברהם, כלומר שמעלתו הייתה כל כך גדולה עד שגם בחיצוניות היה דומה לאברהם, וכידוע שפנים זה לשון פנים, ומראה הפנים זה סימן על המעלות הפנימיות, שפנימיותו הייתה כל כך גדולה וחשובה עד שהיה דומה לאברהם. ועוד אמרו שם על הפסוק "המושל בכל אשר לו" – שהיה שליט ביצרו כמותו, היינו שהיה שליט ומושל בכל כוחות הנפש, כזו דרגה גבוהה, ממשלה על כל המידות והיצר הרע!

ואף על פי כן אמר לו אברהם אתה ארור ואין ארור מדבק בברוך, וצריך ביאור, מאחר שהיו בו מעלות גדולות כאלה, למה הוא היה ארור?

ארור וברוך – טבע המידות בתורשה

וביארנו המפרשים, כי אמנם היו לו מעלות גדולות מאד, אבל כל הכוחות והמעלות האלה היו מצד השכל ומצד היראת שמים, והוא היה צדיק גדול בהנהגה למעשה, אבל מצד 'טבעו' היו בו המידות כמו כנען, שהחטא של חם היה תאוה ומידות רעות, וגם אליעזר כיון שהוא היה מזרע חם היו לו המידות האלה, ולכן נקרא 'ארור', שבטבעו היו לו מידות כמו כנען.

ולכן אמר לו אברהם שאין ארור מדבק בברוך, כי בשביל יצחק אבינו שצריך להעמיד דורות של כלל ישראל שיהיו בשלמות, לא מספיק יראת שמים, אלא צריך שגם טבע המידות יהיה בשלמות, כי הטבע עובר מדור לדור, ואם הטבע אינו בשלמות גם הדורות הבאים לא יהיו בשלמות, וכלל ישראל צריך להיות עם טבע המידות בתכלית השלמות.

ולכן לא הייתה בתו ראוייה ליצחק, והיה צריך דווקא את רבקה, שהייתה מושלמת גם בטבע, ולא רק במעשים, וכפי שבדק אותה אליעזר ואמר "והיה הנערה וגוי ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק",

* מתוך שיחה בישיבת פוניבז', חורף תשס"א.

לימוד מידות טובות מהנהגת אליעזר

והדבר הראשון שרואים, שהרי הוא ביקש להשיא בתו ליצחק, ואברהם אמר לו אתה ארור, וזה נרמז במה שכתוב אלי חסר בלי וי"ו, אבל בפעם הראשונה כשהוא דיבר עם אברהם כתוב אולי עם וי"ו, ורק בפעם השנייה כשבא ללבן ולבתואל להציע להם את השידוך וסיפר להם את כל הענין, שם כתוב בלי וי"ו (כד, לט) "ואומר אל אדוני אֵלֵי לא תלך האשה אחריי".

והיינו שהוא גם סיפר לבתואל וללבן את כל הענין הזה, ואמר להם שהוא רצה את יצחק לבתו ואברהם לא רצה ואמר לו אתה ארור וכו', ואף על פי שיש בזה גנאי בשבילו, הוא סיפר להם את זה כדי שייסכמו וייצא השידוך לפועל! וכתוב במפרשים שהוא רצה שיראו כמה שאברהם מחשיב אותם, שהוא רוצה אותם ולא אותו, וגם שייצאו את החשיבות של יצחק שהוא כמו אברהם, ובשביל זה היה מוכן לספר להם את כל מה שאברהם אמר עליו שהוא ארור, כדי שיצליח בשליחותו לקחת את רבקה.

עד כדי כך השתדל אליעזר שייצא לפועל השידוך עם רבקה, ולמרות שהייתה לו נגיעה שזה לא ייצא לפועל, כי אולי סוף סוף בלית ברירה יתרחק אברהם ויסיכים לקחת את בתו ליצחק, אף על פי כן הנגיעה לא השפיעה עליו, ועשה הכל בשלמות למלא שליחותו לטובת אברהם ויצחק.

וביותר רואים שהוא גם התפלל וביקש "אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הולך עליה", שיצליח בשליחותו, ובאמת התפילה עזרה, והרי תפילה עוזרת רק אם היא בכל הלב, ורואים מזה שהוא התפלל בכל הלב, תפילה לא בשביל עצמו, אלא בשביל אברהם ובשביל יצחק, כזו מסירות, בדבר שנוגע לו, ולמרות הנגיעה הוא מתפלל בכל הלב!

המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זללה"ה

השבוע חל יום פטירת המשגיח הגאון הצדיק רבי דב יפה זללה"ה.

מדי שבוע היה המשגיח מקבל לידיו את גיליון 'דרכי החיזוק' וקורא בו בחיבה, וכמה פעמים התבטא בפני רבינו כי הוא שמח לראות שישנים מדברים אותם הדברים.

באחד מביקוריו בבית רבינו, אמר המשגיח: אני נהנה לראות שראש-הישיבה מרבה לדבר על לימוד המוסר. ואמר רבינו: אני מודיש שמי שלומד מוסר חיי נהיים מאושרים בעולם הזה ובעולם הבא.

~ ~ ~

באהת השנים, לאחר שיחה שמוסר רבינו בעת מלחמה בדרום, הגיעו אל המשגיח "אנשי השקפה" ובפיהם טענות על הדברים. המשגיח התרעם והביע תמיהתו: וכי אני אביע דעה על דברים שאמר רבי גרשון? אני בטל ומבוטל אליו! וניסו לומר שהרי המשגיח בקי בכל תורת המוסר וקיבל במסורת מגדולי הדורות איך לראות בהשקפה נכונה את ענייני הזמן וכו'. והשיב המשגיח בתקיפות: אתם חושבים שיש דבר כזה לומר "השקפה", השקפה זה מה שהתורה אומרת שצריך לעשות, והתורה זה רבי גרשון.

לאחר מכן ישב המשגיח עם נכדו, ובמשך שעה ארוכה למד עמו את ה'דרכי החיזוק', תוך שהוא מוסיף ומביא ראיות לדברי רבינו.

וגם אחר כך נתן הודאה להקב"ה ואמר "ברוך השם וגו' אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדוני", הודאה על הצלחת השליחות, כאלה מידות טובות, לתת שבח והודאה על דבר שאינו לטובתו.

המידות הטובות הקדמה לתורה

ועל זה אמרו יפה שיתחן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים, כי משיחתו של אליעזר לומדים הנהגת מידות טובות, וזה "יותר מתורתן של בנים", כי בלי מידות טובות גם התורה אינה תורה, ואינה בשלמות, וכמו שכתב רבי חיים ויטאל בשערי קדושה שאם המידות לא בשלמות חסר בשלמות כל התורה, וביאר כי מטעם זה לא נאמרו בתורה מצוות מפורשות על כל ענייני המידות, מפני שהמידות הם הקדמה לתורה! ובלי מידות טובות גם התורה אינה בשלמות.

וראיתי גם בשמירת הלשון למרן הח"ח (ח"ב פרק כג) שדייק לשון הפסוק (דברים כו, יז) "להיות לך לאלוקים וללכת בדרכיו ולשמור חוקיו ומצוותיו ומשפטי ושלמות בקולו", וסדר הדברים כתוב קודם "ללכת בדרכיו", דהיינו מידות טובות, וכמו שאמרו (שבת קלג ועוד) מה הוא רחום וחונן אף אתה היה רחום וחונן, ורק אחר כך "לשמור חוקיו ומצוותיו ומשפטי", כי אם חסר בשלמות המידות לא שייך לשמור חוקיו, ואפילו אם ישמור – זה לא יהיה בשלמות, ולכן לפני שמדברים על שמירת החוקים והמצוות, צריך הקדמה של מידות טובות, ללכת בדרכיו.

עבודת תיקון המידות – כל החיים

ועוד דייק שם ממה שכתוב (שם יט, ט) "וללכת בדרכיו כל הימים", שלא די שיהיה האדם במקרה איש טוב, רחום וחונן ורב חסד וכדומה, אלא צריך 'כל הימים' להיות זהיר בזה, ללכת בדרכיו במידות טובות. ואמנם גם שאר המצוות צריך לשמור כל הימים, אבל בשאר המצוות לא פרט לנו הכתוב על כל מצוה בפרט, אלא אמר בדרך כלל (שם כט, כח) הנסתר להשם אלוהינו והנגלות לנו ולבנינו 'עד עולם' לעשות את כל דברי התורה הזאת, ואילו על מידות טובות הדגישה התורה במיוחד שזקוקים לזה 'כל הימים'.

והחפץ חיים לא פירש כל כך כוונתו, אבל הענין בזה הוא **שלא יהיה היסח הדעת ממידות טובות, כי אם יש היסח הדעת ממידות טובות אזי מצד הטבע הרי יש יצר הרע, וממילא המידות מתקלקלות**, וזה שייך בכל אחד, אפילו מי שיש לו מידות טובות, המידות יכולות להתקלקל, ולכן עבודת תיקון המידות היא 'כל הימים'.

עמל התורה תבלין לתיקון המידות

אבל כיצד מגיעים למידות טובות, הרי יש יצר הרע, ואף על פי שכלל ישראל בטבע בעלי מידות טובות, וכולנו בני אברהם יצחק ויעקב ובטבענו במהות הנפש שלנו אנחנו טובים, אבל למעשה יש יצר הרע, והעצה היא כמו שאמרו (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין.

ואמנם ידוע מרבי ישראל סלנטר כי לשבור ולשנות מידה אחת בטבע האדם, יותר קשה מאשר לגמור את כל הש"ס, ולכאורה הרי התורה שילמד תהיה לו תבלין, אבל באמת מה **שהתורה תבלין לתיקון ושבירת המידות, זה על ידי "עמלה של תורה" – שהאדם שקוע לגמרי בתורה, עם דבקות בתורה, שרק זה מעניין אותו, וכל כולו שקוע בזה, ואז עמל התורה משנה את הטבע והוא תבלין ליצר הרע** [וראה גם בקובץ אגרות חזון איש ח"א ב' שכל סגולות לימוד התורה נאמר על עמלה].

וזהו שאמרו (פסחים נ, ב, ועוד) שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שעל ידי הלימוד והדבקות בתורה באים לידי לשמה – שזה המידות הטובות, וכבר אין מידות רעות שבגללם למד שלא לשמה.

ואמנם זה תלוי הא בהא, ובלי תורה אין מידות טובות, אבל גם בלי מידות טובות אין תורה, והיצר הרע גם לא נותן ללמוד. והעצה היא להתאמץ ללמוד כמה שאפשר בכל הכוחות, ועל ידי זה במשך הזמן המידות משתנות ואז אפשר יותר ללמוד, ומוסיפים עוד בשלמות המידות וכן הלאה.

הזכות הגדולה בעת צרה – מידות טובות!

*ועכשיו הרי אנו נמצאים בתקופה קשה מאד, עת צרה היא ליעקב, ובודאי הדבר פשוט מאד שזה שייך מאד למידות רעות. ויש שתולים את זה בעוד דברים, אבל המידות זה דבר ברור.

ומצינו מדרשים מפורשים בזה (ויקרא רבה כו, ב) על דורו של אחאב שהיו עובדי עבודה זרה והיו מנצחים במלחמה, מפני שלא היו בהם דלטורים בעלי לשון הרע, והראיה לכך, שעובדיהו הנביא החביא מאה נביאים במערה, וכל העם ידעו מזה ושמרו בסוד ולא הלשינו לאיזבל, ובזכות זה הם היו מנצחים במלחמה! בזכות שלא סיפרו לשון הרע על

* הדברים נאמרו בתקופה שהיו פיגועים רבים בארה"ק.

הנביאים, למרות שאותם הנביאים היו נגד עובדי העבודה זרה, הם לא הלשינו עליהם, מפני שהיו להם מידות טובות. וכשיש מידות טובות מקבלים 'פירותיהן בעולם הזה', כמו שאמרו במשנה בתחילת פאה שגמילות חסדים זה מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, ואפילו רשעים, עבור מידות טובות מקבלים שכר בעולם הזה.

אם כן כשיש רח"ל תקופה של עת צרה כזו, ודאי בלי ספק שזה שייך למידות הרעות! ומידות טובות זה הזכות הגדולה ביותר, שבזה זוכים לכל הדברים, ורק צריכים להגיע לזה על ידי תורה וכל הדרכים.

ורואים שאפילו באליעזר עבד אברהם שהיה ארוך, כתוב אחר כך (כד, לא) "ויאמר בוא ברוך השם", ואמרו במדרש (בראשית רבה ס, ז) שעל ידי ששירת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארוך לכלל ברוך, והיינו בזכות ששירת באמונה את אברהם והשתדל כל כך להצלחת שליחותו, למרות שזה לא היה בטבעו, כיון שהוא עשה את המעשים הטובים האלה זכה שהשתנה גם פנימיותו ונהפך לברוך, וגדולה מזו אמרו (ילקוט חיי שרה קט) שהוא נכנס חי לגן עדן ולא מת, עד כדי כך אפשר לזכות על ידי מעשים כאלה של מידות טובות, להיכנס חי לגן עדן, ואם כן בתקופתנו ודאי שאפשר לזכות על ידי הנהגה של מידות טובות, וזו זכות לכל כלל ישראל.

שידוכים – מהשם אשה לאיש

מהשם יצא הדבר (בראשית כד, נ).

במועד קטן דף י"ח מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים מהשם אשה לאיש, מן התורה דכתיב **ויען לבן ובתואל ויאמרו מהשם יצא הדבר וכו'**, ויש להבין, וכי רק שידוכים זה בהשגחה, הרי הכל בידי שמים, ואין דבר שאינו בהשגחה.

אכן הביאור הוא, שבשידוכים יותר "רואים" את ההשגחה, שבדרך כלל בתחילה יש הרבה הצעות שנראות טובות, ויש חשק לזה וחשק לזה, אך לבסוף כשיוצא לפועל השידוך האחרון רואים שזה השידוך הכי טוב יותר מכל ההצעות, שלא שייך יותר טוב מזה, וכל מה שחשבו קודם הוא טעות, וזהו "מהשם אשה לאיש" שבשידוכים רואים בחוש את ההשגחה יותר מדברים אחרים.

אבל יש עוד ענין בזה, שבאמת כל שידוך הוא חידוש, שהרי אין דעותיהן שוות (ברכות נח, א) ואין שני אנשים עם דעה אחת שווה, ואם כן כיצד יכולים להינשא זה לזה.

ומרן הגר"י אברמסקי זצ"ל אמר פעם כי הוא אינו יכול להציע שידוכים, מפני שיש לו שכל הישר, ועל פי שכל הישר אין שידוך שיכול להתאים, וכפי שמובא גם במדרש (בראשית רבה סח, ד) המעשה במטרונה שביקשה לזווג את העבדים והשפחות ולא עלה בידה, משום שעל פי דרך הטבע באמת אין שידוך שמתאים.

ומעשה שהיה בבחור פיקח שהציעו לו שידוכים, ובכל שידוך שהציעו לו הוא היה מסביר למציע: הרי אתה מכיר אותי ויודע את האופי שלי, שאני כך, וכך, וכך, ואתה מכיר את הכלה שאינה כך, ואם כן אמור בעצמך, וכי זה מתאים... וכך היה מסביר על כל שידוך עד שהמציע השתכנע שזה לא מתאים, וכל ההצעות בטלו, עד שאמר לו מרן הגר"י פוברסקי זצ"ל כי סוף סוף הרי הוא צריך להתחתן, ואם ימשיך כך לא יינשא לעולם, והוא הבין שאין ברירה ומוכרח להתחתן, ועשה שידוך טוב, וזה באמת התאים.

ולכאורה כיצד באמת השידוכים מתאימים, וכפי שרואים בסוף שזה אכן מתאים, הרי אין דעותיהן שוות, הביאור הוא כי "מהשם אשה לאיש", ומן השמים עושים שיתאימו! כמו שאמרו (סוטה ב, א) ארבעים יום קודם יצירת הוולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני, והיינו אף על פי שזה נגד השכל, מכל מקום היצירה לכתחילה היא יצירה כזו שיתאימו.

ומעשה שהיה פעם שהציעו שידוך ואמרו שהחזון איש ששידוך זה הוא הבת קול, כביכול יש "הסכמה" מהחזון איש שהבת קול הייתה על השידוך הזה, ואחר כך שאלו את החזון איש אם אכן הוא אמר כך, והשיב, כי הוא לא אמר, אבל עצם הדבר הוא נכון, שאם יצא השידוך לפועל הרי שזהו הבת קול...

וכאמור אף שעל פי שכל הישר זה לא מתאים, אבל הקב"ה עושה שיתאימו, שהקידושין הם כמו הקדש (עיי' בגמרא יר' קידושין דאסר לה אכולי עלמא כהקדש), ועל ידי הקידושין נוספת קדושה ושכינה ביניהם (סוטה יז, א), והשכינה מסלקת את כל הניגודים, ואדרבה השלמות מצטרפת על ידי שתי הדעות.

מתוך דרשות בשמחת חתן וכלה

לעילוי נשמת ר' **יהודה** ב"ר **משה שמואל שנפלד** ז"ל
נלב"ע כ"ב חשון תשע"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת רבי **זאב** ב"ר **יהושע** זצ"ל
נלב"ע כ"א חשון תשנ"א - תנצב"ה

לעילוי נשמת רבי **חיים** ב"ר **יוסף זביב** ז"ל
נלב"ע כ"ח חשון תשס"ט - תנצב"ה

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לגדו שליט"א

פשר דבר | בעניני הפרשה

אב המוחה בבנו לא לשא אשה שיחפץ בה

לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני. (כד לז)

כתב הרמ"א יו"ד ר"מ סכ"ה דאין הבן צריך לשמוע אל האב אחד שאל א"כ למה ציווה יצחק ליעקב שלא יקח אשה מבנות כנען והרי אין הבן מחויב בזה וי"ל דהכא שאני שידע יצחק שהוא מעמיד את כל השבטים וכל עם ישראל תלוי בזה ולא היה ראוי ליקח מבנות כנען לזה לכן ציווה ע"כ

ועוד שכתוב בדרשות הר"ן שבנות כנען מידותיהן רעות ולכן העדיף שייקח מבנות לבן שעבדו ע"ז ולא מבנות כנען וכיון שמידותיהן רעות משום כך לא חפץ שייקח אשה מהם ובזה צריך לשמוע בקול האב שמוצער בזה ובאמת אי"ז קושיא כלל כיון דהכל היה ברור הקודש וא"כ אין מקום לקושיא כלל וכמבואר לקמן.

בדין נקיתת חפצא במילת עבדים.

יש לדון אי אליעזר יכול היה לנקוט מילתו בשבועה, שהרי עבדים מחויבים במילה כמבואר בקרא דכל מקנת כסף ויליד בית דינם למול, וא"כ מילת אליעזר דינו כמילת אברהם, ויכול היה לשים ידו תחת ירך עצמו ולהשבע ולא רק בנקיתת ירך אברהם, כן נראה בפשטות.

אולם יש לדון בזה, דהנה חקר רע"א [יו"ד רס"ז א'] בדין מילת עבדים אי כל חיובו על האדון בלבד למול עבדו, או דהעבד עצמו מחויב ג"כ למול עצמו וכדין ישראל, והביא ראיות לזה מוזברי הראשונים ב"ק פ"ה, ולכן צד שחיוב מילה זו אין חייב העבד בזה וכל דין המילה על האדון בלבד, א"כ י"ל דל"ח חפצא דמצוה לנקיט"ה, וצ"ע.

ומור"ג הגר"ל שליט"א העמיד בזה דהנה הקונה עבדו מהול אין האדון מקיים מצוה בהחזקת עבד זה בכל עת, ובדין שה"ה גם האדון שכול עבדו כל מצותותיו הוא על מעשה המילה, אך אינו מקיים מצוה בכל עת שהעבד מהול, [וכדין מילת בנו שאין מקיים מצוה בכל רגע שבנו מהול אלא במעשה המילה בלבד] שהדבר רחוק לחדש שכל שכול האדון העבד, אז יקיים האדון מצוה בכל עת שהעבד מהול, ואי קנהו מהול לא יקיים המצוה, אלא בפשטות דין שניהם שוה, שאינו מקיים מצוה בכל עת, אלא האדון במעשה מילת העבד.

וא"כ בדין שלא יהיה נקיט"ח במילת העבד כיון שאין מקיים מצוה בכל עת, ורק מעשה מצוה בעשייתה בלבד, אולם אי נימא דהעבד מחויב למול עצמו, אי"כ נראה שדין העבד בזה כדין ישראל גמור שכל עת מקיים מצוה בחיותו מהול, והנה נקיט"ח בזה כדין נקיט"ח בירך אברהם, ודו"ק. (חצר הכהנים)

אם קנינים מעילים מגזירת הכתוב או משום גמירות דעת

כ"ג י"ג נתתי כסף השדה קח ממני וגו'

בגמ' קידושין ב' למדו מהאי קרא קנין כסף, ורבינו שליט"א הביא את החקירה הידועה בגדרי קנינים, שהחזו"א חו"מ [ס' כ"ב] כתב בשם אביו כלל גדול יהיה לך בקנינים, דעיקר הקנין שייגמור בליבו להקנות את הדבר לחברו, וחברו יסמוך את דעתו עליו, ויש דברים שקיים לחו"ל לחז"ל שבדיבור בעלמא גומר בליבו להקנות לחברו, ויש שאינו גומר בליבו רק ע"י קנינים המפורשים מן התורה או מן החז"ל. עכ"ד.

והראה רבינו שליט"א עוד לשון החזו"א [אה"ע מ"ג סק"א] כאביו עיקר הקנין לחזק את הגמירות דעת, וצריך שיהיה הקנין בדין שאמרה תורה. עכ"ד.

ואמר רבינו שליט"א דיש להעיר ממש"כ הר"ן בפ"ק דב"מ [י' א'] כתב שאליבא דר"פ מהני קנין ד' אמות אפי' שאינו מתכוין לקנות, ולכא"ל לפי"ז אדם שלא מתכוין אין שום סיבה שיקנה, ולכא"ל מעשה הקנינים הוא גזירת הכתוב, וגמירות דעת לא מועילה.

והביא עוד מהחזו"א בכורות [י"ט י"ג] כתב דלא כאביו, אלא הביא מהנוב"י שקנינים הם מזה"כ, וגמירות דעת לבדה אינה מועילה, ומה שמוצינו שפעמים שגמירות דעת מועילה הוא תקנתא דרבנן.

והוסיף רבינו שליט"א עוד שכ"כ הקצה"ח סו"ס ע"א (משו"ב סק"ט) כתב בשם הרא"ה שקנין ע"י גמירות דעת אינו אלא מדרבנן.

אך התוס' בכורות י"ח ב' [ד"ה אקניו] והרשב"א כתבו שאפי' בלא קנין קני דגמור ומשעבד נפשיה, ולכא"ל נראה שקנין מהני מצד גמירות דעת, אבל אינו אלא מדרבנן.

מעשה דבר

גר מותר במצרי

כתב רבינו למרן הגר"ח: בטעמא דקרא שם חיי שרה בשם ריב"א, דא"א גר ה' ומותר במצרי. – וא"כ יצחק אבינו נמי שרי דבן גר שרי יעוין קידושין ע"ה א', וכן הלאה, ואמנם ענין גר הוא משום דלא איקרי קהל ול"ש לאבות.

והשיב מרן הגר"ח קניבסקי: נראה פשוט דביצחק אין לו דין בן גר כמו בבני אבותינו אחר מ"ת. (דעת נוטה חיי שרה אל' פב)

כ"ד י"ד הטי נא כרך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה

רבינו שליט"א הביא את דברי החזו"א [יו"ד ס' קמ"ד סק"ג] ש"לא חייבה תורה שישמש אדם את חברו חנים" ואין מצוה באדם שעושה לחברו דבר שגם חברו יכול לעשות בעצמו באותה מידת קושי, וא"כ לכא"ל תמוה מה החסד של רבקה שהשקתה את אליעזר מהבאר.

וביאר רבינו שליט"א דמעשה דרבקה החסד בזה משום שהיה אסור לאחרים שאינם מבני המקום לשאוב מים מהבאר, וא"כ אליעזר לא יכל לשאוב לעצמו מים.

והוסיף רבינו שליט"א את דברי רש"י סוכה [מ"ט ב' ד"ה גמילות חסדים וד"ה ובמזמון] דגמילות חסדים בין גופו כגון מספיד למת נושא קוברו משמח חתן מלוה חבירו בדרך. ובמזמון מלוה לו מעות משאלו כלים ובהמה. וחיידש רש"י שהשאלת כלים בכלל מצות גמילות חסדים (עי' אהבת חסד ח"א א'), ומבואר בדברי רש"י שיש מצוה להשאל חפצים, ומוכל מקום לשמש חבירו הוא ענין מיוחד שאין אדם חייב לשעבד עצמו לחבירו ולעובדו אולי גם לא בשכר.

ציווי יצחק ליעקב לא לקחת אשה מבנות כנען

כ"ד ל"ז לא תקח אשה לבני וגו'

אב שמוחה בבן שלא לישא איזו אשה שיחפץ בה, כתב הרמ"א יו"ד ס' ר"מ סכ"ה דאין הבן צריך לשמוע אל האב ומקורו בדברי המהר"ק. ואחד שאל א"כ למה ציווה יצחק ליעקב שלא יקח אשה מבנות כנען והרי אין הבן מחויב בזה (א"ה ע') משך חכמה כאן מש"כ בזה). ורבינו שליט"א אמר ד"ל דהכא שאני שידע יצחק שהוא מעמיד את כל השבטים וכל עם ישראל תלוי בזה ולא היה ראוי ליקח מבנות כנען לזה לכן ציווה ע"כ.

ועוד אמר רבינו שליט"א שכתוב בדרשות הר"ן שבנות כנען מידותיהם רעות (ולכן העדיף שייקח מבנות לבן שעבדו ע"ז ולא מבנות כנען) וכיון שמידותיהם רעות משו"כ לא רצה שייקח אשה מהם, ובזה צריך לשמוע בקול האב שמוצער בזה (א"ה ע') בתשו' משיב דבר ח"ב ס' נ' שכתב שאף למהר"ק שאינו צריך לכבד את האב מ"מ אסור לישא אשה שיצטער עי"ש. אך אמר רבינו שליט"א דא"ז קושיא כיון דהכל היה ברור"ק וא"כ אין מקום לקושיא כלל.

כ"ה א' ויסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה

רבינו שליט"א הביא מש"כ ר"א בן הרמב"ם בספר המספיק לעובדי ה' [עמ' קי"ט], דמה שלקח אברהם אבינו לאשה את קטורה אחר מות שרה לא היה זה אלא ע"י רוח הקודש או ציווי שלא נזכר בתורה, ותכליתו לפרסם גודל הנס שהוליד (אברהם אבינו) אחר מאה וארבעים, והלא היתה זו פליאה בעינינו עוד בחיותו בן מאה שנה, וזו תמימתה שזכרה בתורה "הלבן מאה שנה יולד". יעו"ש.

הערכה וידידות אמיצה היתה בין הגר"נ זצ"ל למרן רבינו שליט"א שיחידו עסקו בתורת רבם מרן זיע"א עד כלות, והנהיגו בישיבתם דרך לימוד, ביא כאן מדברי רבינו שליט"א אודותיו.

התעניין עמו על סדר לימודו

שח הגאון רבי שמעון שריבר: זכורני כחור צעיר שהגר"ל שליט"א ניגש לרבי נתן ושאלו כתלמיד לפני רבו כיצד להמשיך ללמוד והתייעץ עמו על סדר לימודו, וזכורני שזה היה פלא בעיני והוא אשר שמענו ממנו שהחשיבו לרבי נתן זצ"ל כרבו.

בשיחה עם רבינו אודות ישיבת סלובדקה נשאל:

ש. נזכיר עוד דבר חשוב בישיבה: דקדוק הדין. זה דבר בעל חשיבות עצומה וגדולה מאוד. איך זה התחיל?

והשיב רבינו: **רבי נתן שולמן הכניס את זה לישיבה בצורה מיוחדת. הוא היה חי את זה מאוד מאוד. היו לי שיחות איתו מפעם לפעם בעניין. זה היה בנפשו.**

עוד נשאל: האם כבר מיסוד הישיבה ללמוד "סוגיות" או שבהתחלה למדו על סדר דפי המסכת?

והשיב רבינו: **אני חושב ששיטת הסוגיות גם היא מרבי נתן. אני לא זוכר איך בדיוק היה קודם. זה היה תהליך, השתנו דברים באמצע.**

עוד נשאל: מתי ראש הישיבה שליט"א התחיל להגיד שיעורים?

והשיב: **בשנת תשכ"ד, רבי ברוך [והנבחר] ביקש שאני אחלי למסור תורות. בהתחלה מסרתי בימי שני רביעי ושישי, בשעה תשע בבוקר. אחד פעם טען לי 'אתה שיטה מקובצת, אומר עוד 'ראשון', ועוד 'ראשון', הרשב"א אומר ככה, והאומר ככה'.**

פעם אמרו לרבי נתן שולמן, שהשיעורים של ראש הישיבה שליט"א קשים, ואולי לא לכולם יש תועלת. ורבי נתן אמר - כך מספרים - שבארמון של רוטשילד לא מדברים על פרוטות...

ענה רבינו בחיך: אוי ואבוי, עכשיו אני אצטרך ללמוד יותר מוסר...

הספר רבינו שליט"א במהלך הלוייה

מאוד מאוד קשה לקשור הספר על ידי נעורים רע וקורב, את רעי אלופי ומיודעי זה רבות בשנים הגאון הגדול והצדיק הנעלה רבי נתן צבי שולמן זכורנו לברכה לחיי העולם הבא.

וכמה תואמים התוארים האלה עליו ז"ל בעומק אמירתו, הגאון באמת אשר הפליא לבבות בגאונות שיכלו הבהיר, החודר, הנוקב, והמקיף בכל גווניו, וזאת בין בחכמת תלמודו העמוקה, וכפי שקיבל ישר דרכה וסוד עומק בינתו מרבו הגדול רבנו ומאורנו החזו"א זצ"ל, שהיה רבי נתן לו תלמיד מובהק ביותר עומד על דעת רבו בעומק בינה והשכל להפליא, וראוי להזכיר כאן אשר שמעתי בשיעורו שאמר עליו החזו"א לפני חתונתו, **שהיתה בשלי ימי, שהוא פאר תלמידי הישיבות בא"י, והצדיק הנעלה, בין בדקדוק קיום המצוות לאמיתות, ובין בתהלכותיו שובות לבבות, עם כולם, תלמידיו, קהל שומעי ליקחו, ועם כל מי שבא במגע עמו או נזדמן למחיצתו, שנהנו ונתבשרו מנועם ליקחו בכל מילי דמיטב בתורה בחכמה וביושר הליכות עולם בכלל ובפרט.**

וכמה חייב אני לו אישית הכרת טובה על אשר גמלני ובעיקר שקיבלי וכוניני לדלתי הקודש ופתח לי שערים להבין ולהשכל ולפסל דרך בעומקא דשמעתתא לכל בחינותיה בקודש לתורתו העמוקה מיני ים של מן החזו"א זצ"ל, אשר כל באי שעריהם באמת ובתמים בעומק ובבינה תיפנע רוחם ותתלהט נפשם מגילוי אמיתתה של תורה וסוד עומק בינתה, ואין צורך להאריך למבין ומשכיל.

ונקריא לשון קדשו של החזו"א באמונה ובטחון [א"י] ב] קו דק משתרע בין החכמה והסכלות ולא יתן לאדם ליכנס להיכל החכמה אך עין העדינות ועליזת הנשמה מוחקת את הקו החוצץ כליל ומסילת החכמה לפניו למישר.

ומסיים בקטע הבא: החכם מכין לו צינורות בלבו ונפשו מהחכמה האצולה, אשר זרם החכמה זורם דרך צינורות אלו ללבו ונפשו, ולסגולת הזרם דרושה שמחה נפשית וחדות רוח, צמאון לחכמה ורעבון לבניה, אשר כל אלה יד הטובה של מידה הטובה הכינתם יסדתם ותכוננם.

ידי זאמן מאלף בנה ודעת תורה וכל מה שנזדמן למחיצתך ושמע ליקחך, חייבים לך הכרת תודה ותלמידך, שומעי ליקחך, ורעך, וזהו כל שנזדמן למחיצתך ושמע ליקחך, חייבים לך הכרת תודה

מעומקא דליבא מכל הבחינות, וכולנו מרגישים כעת בהסתלקת לשמי רום אחר שנים ע"ג שנים של יסורים מרים וקשים, מזככים ומטהרים, טוהר אחר טוהר, כמה גדולה אבדתנו, וכמה יעצם חסרונו.

המקום ישלח נתחומים להרבנית האלמנה תח" אשר עמדה לימינו במסירות שנים ע"ג שנים, לבניו הרבנים הגאונים שליט"א ולכל המשפחה הרוממה אשר בקודש יסודותיה, ומוחה וכו'.



רבינו והגר"נ שולמן עם מרן הגר"י אברמסקי

הגאון הצדיק רבי דוב יפה זצ"ל

מספרים בני המשפחה תלטי"א: ידידות עמוקה וקשר נפשי עמוק שרר בין מרן המשגיח זצ"ל למרן הגר"ד מימי בחירות בישיבת חברון כאשר הגר"ד הגיע מפונבויז' המשגיח שמבוגר ממנו בג' שנים קבלו בסבר פנים יפות מאד ומאד התאמץ לדאוג לו בכדי להנעים את לימודיו בישיבה, הם מאד העריכו אחד את השני ומאד כבדו זה את זה.

היה להם קשר חזק בלימוד, ולמדו בחברותא, בשנה ראשונה אחרי שהמשגיח התחתן הגר"ד היה בא ללמוד בביתו בסדר ג' והיו לומדים לשעות הקטנות של הלילה. כל השנים כשנפגשו היו מדברים הרבה שעות בלימוד והיו מבדרים נושאים השקפתיים ועמוקים.

המשגיח שהיה מקורב מאד לחזו"א השפיע על הגר"ד להדבק בחזו"א והביאו בפעם הראשונה לחזו"א. **החזו"א מאד התפעל מר' דב וכשיצא הגר"ד אמר החזו"א למשגיח דוב לנדו הוא "שאנת אריה דיק"**

הגר"ד היה חוקר ושואל את המשגיח על הנהגות החזו"א והרבה למד ממנו על החזו"א, גם במשך השנים בכל פעם שנפגשו היה אומר הגר"ד למשגיח אתה הרי הכרת לי את החזו"א מה יש לכם לספר מהחזו"א?

במשך השנים המשגיח היה נכנס לר' דב במועדים וכו' וכן כשהיה בבני ברק ולא היה אוטובוס לכפר חסידים יצא שהיה נשאר לישון אצלו בלילה וחברו בלימוד עד השעות הקטנות של הלילה...

גם בניו של המשגיח למדו בישיבה קטנה סלובדקה והגר"ד היה מארח אותם על שולחנו בשבת, ואפילו בימי החול הרבנית הייתה דואגת להם לארוחות ומפנקת אותם, המשגיח גם סידר לחתנו של הגאון רבי חיים וייס ללמוד חברותא עם הגר"ד במשך תקופה ארוכה.

לאחר פטירת המשגיח מרן הגר"ד עבר על פנקסי המשגיח שרשמום בבחורותיו ויצאו לאור בספר 'דבקה נפשי' והתבטא שמחשבות מרוממות וגבוהות כאלו זה מתנה שהקב"ה נתן לדור פעם במאה שנים!!

כל חייו שיון לטובה

נבר בבחורותו השפיע וקידם רבים וכפי שהעידו רעיו וחבריו בהם מרן הגר"ד לנדו שליט"א שכל חייו שיון לטובה.

חשיבות המהר"ל

מספר הגה"צ ר' דב: הגאון ר' דב לנדא שליט"א אמר לי שניכר מספרי השו"ת בתקופתו של המהר"ל עד כמה החשיבו גדולי דורו של המהר"ל את דעתו כאשר הכל ציפו למוצא פיו בשאלות ההלכתיות החמורות שעמדו באותה תקופה על הפרק (לעבדך באמת)

זהירות גירוד בראש

רבינו שליט"א אומר שה' מפורסם ע"י הגר"ד זצ"ל עוד בחי מרן החזו"א ענין הזהירות של גידור בראש באמצע הלימוד והתפילה שהגר"ד פרסם את זה בין בני הישיבה בחברון בשם החזו"א והי' מזהיר ע"ז הרבה.

תנחת דברים בכיס ברשות היחיד

שאל הגר"ד זצ"ל את רבינו שליט"א אם מי שלא יוצא בשבת משטח של העירוב אם מותר לו לשים בכיס דברים לפי מה שאמר הגר"א שאסור לשים בכיס דברים בשבת אפי' שהוא יושב בביתו שמא ישכח ויצא. ואמר הגר"ל דאסור כמו יושב בביתו. ואמר שיש להסתפק אם מניח בחיקו שהוא שלא כדרך הוצאה אם מותר דאף אם ישכח ויצא לא יחייב אסור דאורייתא. (רבי ש, ד לוצרן שוייץ)

הספר רבינו

קשה עלי מאוד להספיד רע ותיק אהוב ונערץ זה עשרות עשרות שנים עוד בימי בחורותו בהסתופפו בצל קורת הישיבות הקדושות שלמדנו בהם. הגאון הצדיק, דגול ומרומם בטוהר ליבו, ובורם מעלותיו, שסיפיו כל אלה שהכירוהו את מור' הרב דב יפה זללה"ה.

ואומר כמה דברים כאשר שראוי לכבוד נשמתו הטהורה שעלתה לגנזי מרומים, והננו מלווים אותו לבית עולמו ומנוחתו.

המר"י אדרבי ממשיך את פטירת האדם לעולמו לגיזת בגדי לבן של כהן גדול אחר שעבד בהם עבודת יום הכיפורים, במקום שהפשיטו אותו, בכך הוא כל איש ואיש בישראל, הוא כהן להקב"ה וחייב לעבוד ולשרת את הקב"ה בהיותו בעולם הזה בבגדי לבן, כלומר שילבש מידות טובות ויתנהג בדרכים ישרים שהם בגדי לבן על דרך שאמר הכותב, "לעולם יהיו בגדי לבנים", שהיא שלם במידות שהם מכוונים בגדים, ופטירת האדם בבוא יומו דומה לגיזת בגדי לבן, הראויים לעבודה ונגמור תפקידם והם נגזים. עד כאן הם תוכן דברי מהר"י אדרבי.

כמה נאים ומתאימים הדברים לנפטר הדגול לנפטר הגאון הצדיק נשגב בצדיקות ז"ל שעבד ושירת להקב"ה בהיותו בעולם הזה, ולא איבד בגדי מדותיו הקירות והחמדות מפז ומתקוות מנופות צופים. ורבים רבים שומעי ליקחו מושפעי ומודרכי שהתעלו מדברי מוסרו ומגדל ליבו, ומעומקא דלבו בעצותיו והדרכותיו, בדרכי ה', ונתעטרו מחמתם בכתר התורה והיראה להיות משכנם בבית ה' ללמוד תורתו ולעבודו בלבב שלם.

ועתה אבליים המה על הילקח מהם המאור הגדול שהאיר לפנינו לעלות במסילה העולה בית ק-ל, ועמם אבליים אנו כולנו כל בית ישראל, על העדד מאיתנו האור הגדול שדורינו נאות לאור צדיקות, תפארת תהלכותיו נועם מוסרו וטוהר לבבו.

והוסיף עוד דברים הנוגעים לכל רעיו ומוקיריו, עוד מימים מקדם, תמיד תמיד הינו רעיו ומקיריו רואים בו עוד אז בימים האם בימים הנעורים, כאיש המעלה שכל מעשיו ותהלכותיו היו קשורים באמת וביושר ובטוהר ליבו, רחוק רחוק מהאגת העולם הזה, ודובק באורחות התורה ועבודה, והיה בנינו לשם ולתפארת.

ולאחרונה אזכיר את גולל הידיקות הנפלאה בלב ונפש ברבינו הגדול החזון איש זצ"ל, שתמיד תמיד הינו שומעים ממנו בשמו, אמירות וספרי מעשים מאלפים ומרוממי נשמות, והכל בחשקת הלב, רוב חן וטעם שהדביק בהם את כל מאזיניו, המקום ישלח נתחומים להרבנית האלמנה תח" ולכל הצאצאים הברוכים יח' ולכל המשפחה הרוממה שנטלה מהם עטרתם ותפארתם וביעלה המות לנצח.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת חיי שרה תשפ"ה (54)

ה'נסיון' האחד-עשר

לי להתאונן על מיתת האבות כו' אמרתי לאברהם 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה' ביקש מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה בד' מאות שקל כסף ולא הרבה על מדותיו וכו' ע"ש, ושוב צ"ב למה לא נמנה זה בתוך ה' נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ועמד בהם.

והנראה, דאכן י"ל שהנהגתו של אברהם אבינו בעת קבורת שרה היא מעלה עדיפה מכל ה' נסיונות

שנתנסה בהם קודם לכן, כיון דעד הנסיון העשירי שהוא עקידת יצחק, ה' יכול אברהם לחשוב ולדמות

בנפשו שזה רק נסיון ולא הנהגה אמיתית של הקב"ה, ובאמת כל חיי האדם נסיונות

המה וכנסיון העוני והעושר, ואעפ"י שאברהם נתנסה בנסיונות היותר גדולים שיש

לתאר מ"מ בכולם ה' יכול לדמות ולחשוב שהקב"ה רק

מנסהו כי ה' צדיק יבחן, אבל כשיבקש מקום לקבור את

שרה שזה ה' אחר עקידת יצחק שכבר נגמרו העשרה נסיונות והקב"ה העיד בו

'עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה' אחר שעמדת בנסיון

היותר נורא, א"כ מעתה יצא אברהם אבינו מהמהלך

הרגיל של נסיונות ובחינות שה' לו מקודם, ושוב לא

שייך אצלו נסיון וכל הנהגת הקב"ה עמו צריכה להיות

רק לפי הנהגת האמת, והרי הקב"ה הבטיח לו 'כי לך

אתננה' ואיך אינו מוצא אפי' מקום לקבורת אשתו, הרי

ה' יכול לטעון לקב"ה וח"ו להרהר אחר מדותיו, זה ה' השבח הכי גדול דאפי' אז לא הרבה כלום כיון שאין

באפשרות נברא להבין דעת יוצרו. זהו גדולתו של אברהם אבינו יותר מכל הנבראים, דהא כל מה שהאדם מדמה בלבו שאי"ז נסיון, שם הוא מועד ביותר

ליפול, ונמצא שלא ה' זה מעשרה נסיונות, אבל בכ"ז גדול הוא מכולם.

לי להתאונן על מיתת האבות כו' אמרתי לאברהם 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה' ביקש מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה בד' מאות שקל כסף ולא הרבה על מדותיו וכו' ע"ש, ושוב צ"ב למה לא נמנה זה בתוך ה' נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ועמד בהם.

והנראה, דאכן י"ל שהנהגתו של אברהם אבינו בעת קבורת שרה היא מעלה עדיפה מכל ה' נסיונות שנתנסה בהם קודם לכן, כיון דעד הנסיון העשירי שהוא עקידת יצחק, ה' יכול אברהם לחשוב ולדמות בנפשו שזה רק נסיון ולא הנהגה אמיתית של הקב"ה, ובאמת כל חיי האדם נסיונות המה וכנסיון העוני והעושר, ואעפ"י שאברהם נתנסה בנסיונות היותר גדולים שיש לתאר מ"מ בכולם ה' יכול לדמות ולחשוב שהקב"ה רק מנסהו כי ה' צדיק יבחן, אבל כשיבקש מקום לקבור את שרה שזה ה' אחר עקידת יצחק שכבר נגמרו העשרה נסיונות והקב"ה העיד בו 'עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה' אחר שעמדת בנסיון היותר נורא, א"כ מעתה יצא אברהם אבינו מהמהלך הרגיל של נסיונות ובחינות שה' לו מקודם, ושוב לא שייך אצלו נסיון וכל הנהגת הקב"ה עמו צריכה להיות רק לפי הנהגת האמת, והרי הקב"ה הבטיח לו 'כי לך אתננה' ואיך אינו מוצא אפי' מקום לקבורת אשתו, הרי ה' יכול לטעון לקב"ה וח"ו להרהר אחר מדותיו, זה ה' השבח הכי גדול דאפי' אז לא הרבה כלום כיון שאין באפשרות נברא להבין דעת יוצרו. זהו גדולתו של אברהם אבינו יותר מכל הנבראים, דהא כל מה שהאדם מדמה בלבו שאי"ז נסיון, שם הוא מועד ביותר ליפול, ונמצא שלא ה' זה מעשרה נסיונות, אבל בכ"ז גדול הוא מכולם.

ור' יתושב אנוי עמכם תנו לי אהות קבר עמכם ואקברה מתי מלפני (כ"ג, ד) ב"ב טו ב' ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על ה' ויבא גם השטן בתוכם, ויאמר ה' אל השטן מאין תבא, ויען השטן וגו' אמר לפניו: רבונו של עולם, שטתי בכל העולם כולו ולא מצאתי נאמן כעבדך אברהם שאמרת לו 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה' ואפ"ה בשעה שלא מצא מקום לקבור את שרה [עד שקנה בד' מאות שקל כסף] לא הרבה אחר מדותיו. ויאמר ה' אל השטן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ וגו' ע"כ.

זה רבות בשנים שהייתי תמה ע"ז, דהנה שנינו במס' אבות (פ"ה מ"ג) עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ע"ה ועמד בכולם להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו ע"ה, ונתפרשו כולם בפרקי דר' אליעזר כמו שהביא רש"י שם, והנסיון

האחרון שהחשיבוהו בתוך ה' נסיונות שנתנסה בו אברהם אבינו ועמד בו הוא הנסיון של עקידת יצחק שזה ה' קודם מיתתה של שרה, ונראה שלא החשיבו

ענין זה של קבורת שרה ותשלום הד' מאות שקל כסף שהוא נסיון גדול כמו העשרה נסיונות שנתפרשו שם [ועי' ברבינו יונה שם], ובאמת תימה שרק ד"ז מצא

השטן לשבח את גדולתו של אברהם, ולכאורה ענין עקידת יצחק והשלכת אברהם לאור כשרים הם

נסיונות גדולים הרבה מזה ובכל אלו ג"כ לא הרבה אברהם אבינו אחר מדותיו של הקב"ה, וצ"ע.

ובאמת שהשטן שמע שבה זה של אברהם אבינו מהקב"ה בעצמו, כדאיתא בפ' חלק (סנהדרין קיא א') ובמד"ר ר"פ וזארה והובא ברש"י שם (שמות ו, ט')

בשינוי קצת שא"ל הקב"ה למשה רבינו: חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש

כמה אנו צריכים לדעת ולהשריש בעצמינו, שהענין הגדול ביותר הוא שלא ניקח את מוסרו של הקב"ה ולא נבין שצריכים ומחויבים אנו להתעורר.

הקב"ה מכה אותנו מכה אחר מכה, ואין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו, משום שהקב"ה רוצה וחפץ בכך, שנתקן את עצמנו בכל מה שאנו רפויים בכך, ומי יכול לומר שהוא שלם בכל, ולב

יודע מרת נפש במה הוא עצמו צריך תיקון. אסור ח"ו להיות שאננים ובטוחים, המצב שלנו בא"י הוא נורא ואיום, אנחנו מוקפים באויבים

ושונאים שעושים הכל להשמידנו ה"י. ואיך לא נתעורר ונשוב בתשובה בתורה ותפילה ונפשפש במעשינו.

וביותר מכך, אני רוצה להזכיר כאן את הגזירה הנוראה שיש על עולם התורה שרוצים לקחת את בחורי הישיבות לצבא, הרי זה נורא נוראות, שרוצים ח"ו לבטל תורה מישראל, לפגוע ביסוד של כלל ישראל והרי 'וגדול המחטיא יותר מן ההורגו'. אנחנו מכריזים כאן שאף בחור לא יילך

לצבא. הראש ישיבה זצ"ל אמר לי למסור בשמו שזו גזירת שמד וצריך למסור את הנפש על זה אבל אנחנו צריכים רחמים, וכמה אנו מחויבים בזמן שיש צרות ורדיפות, שלא לעבור על זה

לסדר היום אלא להתעורר ולקחת מכך מוסר, לתקן את עצמו, וכמו שדיברנו שלב יודע מרת נפשו, ועיקר העיקרים זה להוסיף בתורה, עוד תורה ועוד תורה, ועל ידי כך נזכה להינצל מכל

הגזירות ולביאת גוא"צ בב"א.

ובכל אלו ג"כ לא הרבה אברהם אבינו אחר מדותיו של הקב"ה, וצ"ע.

ובאמת שהשטן שמע שבה זה של אברהם אבינו מהקב"ה בעצמו, כדאיתא בפ' חלק (סנהדרין קיא א') ובמד"ר ר"פ וזארה והובא ברש"י שם (שמות ו, ט')

בשינוי קצת שא"ל הקב"ה למשה רבינו: חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש

כמה אנו צריכים לדעת ולהשריש בעצמינו, שהענין הגדול ביותר הוא שלא ניקח את מוסרו של הקב"ה ולא נבין שצריכים ומחויבים אנו להתעורר.

הקב"ה מכה אותנו מכה אחר מכה, ואין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו, משום שהקב"ה רוצה וחפץ בכך, שנתקן את עצמנו בכל מה שאנו רפויים בכך, ומי יכול לומר שהוא שלם בכל, ולב

יודע מרת נפש במה הוא עצמו צריך תיקון. אסור ח"ו להיות שאננים ובטוחים, המצב שלנו בא"י הוא נורא ואיום, אנחנו מוקפים באויבים ושונאים שעושים הכל להשמידנו ה"י. ואיך לא נתעורר ונשוב בתשובה בתורה ותפילה ונפשפש במעשינו.

וביותר מכך, אני רוצה להזכיר כאן את הגזירה הנוראה שיש על עולם התורה שרוצים לקחת את בחורי הישיבות לצבא, הרי זה נורא נוראות, שרוצים ח"ו לבטל תורה מישראל, לפגוע ביסוד של כלל ישראל והרי 'וגדול המחטיא יותר מן ההורגו'. אנחנו מכריזים כאן שאף בחור לא יילך לצבא. הראש ישיבה זצ"ל אמר לי למסור בשמו שזו גזירת שמד וצריך למסור את הנפש על זה אבל אנחנו צריכים רחמים, וכמה אנו מחויבים בזמן שיש צרות ורדיפות, שלא לעבור על זה לסדר היום אלא להתעורר ולקחת מכך מוסר, לתקן את עצמו, וכמו שדיברנו שלב יודע מרת נפשו, ועיקר העיקרים זה להוסיף בתורה, עוד תורה ועוד תורה, ועל ידי כך נזכה להינצל מכל הגזירות ולביאת גוא"צ בב"א.

משא רבינו הגדול מרן שליט"א על ציונו של רבינו הקדוש מרן האבי עזרי זיע"א ביום הזיכרון ט"ז במרחשון תשפ"ה

אנחנו נמצאים בעונותינו הרבים בעת צרה, יש הרבה קטרגים על כלל ישראל ד' ירחם, ובזמנים כאלו הראש ישיבה צצוק"ל תמיד היה מעורר, שעלינו לדאוג שלא יהיה ח"ו מצב של 'לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו'. שחלילה וחס נמשיך להיות אותו דבר.

רש"י בתחילת פרשת דברים, על הפסוק "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרות ודי זב", פירש, "בין פארן וכו' על מה שעשו במדבר פארן ע"י המרגלים", ואחרי זה כתב "וחצרות וכו' היה לכם ללמוד ממה שעשיתי למרים בחצרות בשביל לשון הרע, ואתם נדברתם במקום, כלומר, שבמעשה המרגלים היו שני חטאים, האחד, עצם החטא שריגלו את הארץ ודיברו לה"ר, והשני, החטא שחטאו בכך שלא למדו מוסר ממרים, עד כמה חמור הוא עוון לה"ר, ואתם נדברתם במקום.

ומסתבר לומר שרש"י הולך בדבריו מהקל אל הכבד, והחטא של אי לקיחת המוסר ממרים הוא חמור יותר.

כמה אנו צריכים לדעת ולהשריש בעצמינו, שהענין הגדול ביותר הוא שלא ניקח את מוסרו של הקב"ה ולא נבין שצריכים ומחויבים אנו להתעורר.

הקב"ה מכה אותנו מכה אחר מכה, ואין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו, משום שהקב"ה רוצה וחפץ בכך, שנתקן את עצמנו בכל מה שאנו רפויים בכך, ומי יכול לומר שהוא שלם בכל, ולב

יודע מרת נפש במה הוא עצמו צריך תיקון. אסור ח"ו להיות שאננים ובטוחים, המצב שלנו בא"י הוא נורא ואיום, אנחנו מוקפים באויבים ושונאים שעושים הכל להשמידנו ה"י. ואיך לא נתעורר ונשוב בתשובה בתורה ותפילה ונפשפש במעשינו.

וביותר מכך, אני רוצה להזכיר כאן את הגזירה הנוראה שיש על עולם התורה שרוצים לקחת את בחורי הישיבות לצבא, הרי זה נורא נוראות, שרוצים ח"ו לבטל תורה מישראל, לפגוע ביסוד של כלל ישראל והרי 'וגדול המחטיא יותר מן ההורגו'. אנחנו מכריזים כאן שאף בחור לא יילך

לצבא. הראש ישיבה זצ"ל אמר לי למסור בשמו שזו גזירת שמד וצריך למסור את הנפש על זה אבל אנחנו צריכים רחמים, וכמה אנו מחויבים בזמן שיש צרות ורדיפות, שלא לעבור על זה לסדר היום אלא להתעורר ולקחת מכך מוסר, לתקן את עצמו, וכמו שדיברנו שלב יודע מרת נפשו, ועיקר העיקרים זה להוסיף בתורה, עוד תורה ועוד תורה, ועל ידי כך נזכה להינצל מכל

הגזירות ולביאת גוא"צ בב"א.

ובכל אלו ג"כ לא הרבה אברהם אבינו אחר מדותיו של הקב"ה, וצ"ע.

ובאמת שהשטן שמע שבה זה של אברהם אבינו מהקב"ה בעצמו, כדאיתא בפ' חלק (סנהדרין קיא א') ובמד"ר ר"פ וזארה והובא ברש"י שם (שמות ו, ט')

בשינוי קצת שא"ל הקב"ה למשה רבינו: חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש

כמה אנו צריכים לדעת ולהשריש בעצמינו, שהענין הגדול ביותר הוא שלא ניקח את מוסרו של הקב"ה ולא נבין שצריכים ומחויבים אנו להתעורר.

הקב"ה מכה אותנו מכה אחר מכה, ואין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו, משום שהקב"ה רוצה וחפץ בכך, שנתקן את עצמנו בכל מה שאנו רפויים בכך, ומי יכול לומר שהוא שלם בכל, ולב

יודע מרת נפש במה הוא עצמו צריך תיקון. אסור ח"ו להיות שאננים ובטוחים, המצב שלנו בא"י הוא נורא ואיום, אנחנו מוקפים באויבים ושונאים שעושים הכל להשמידנו ה"י. ואיך לא נתעורר ונשוב בתשובה בתורה ותפילה ונפשפש במעשינו.

וביותר מכך, אני רוצה להזכיר כאן את הגזירה הנוראה שיש על עולם התורה שרוצים לקחת את בחורי הישיבות לצבא, הרי זה נורא נוראות, שרוצים ח"ו לבטל תורה מישראל, לפגוע ביסוד של כלל ישראל והרי 'וגדול המחטיא יותר מן ההורגו'. אנחנו מכריזים כאן שאף בחור לא יילך לצבא. הראש ישיבה זצ"ל אמר לי למסור בשמו שזו גזירת שמד וצריך למסור את הנפש על זה אבל אנחנו צריכים רחמים, וכמה אנו מחויבים בזמן שיש צרות ורדיפות, שלא לעבור על זה לסדר היום אלא להתעורר ולקחת מכך מוסר, לתקן את עצמו, וכמו שדיברנו שלב יודע מרת נפשו, ועיקר העיקרים זה להוסיף בתורה, עוד תורה ועוד תורה, ועל ידי כך נזכה להינצל מכל הגזירות ולביאת גוא"צ בב"א.

ובכל אלו ג"כ לא הרבה אברהם אבינו אחר מדותיו של הקב"ה, וצ"ע.

ובאמת שהשטן שמע שבה זה של אברהם אבינו מהקב"ה בעצמו, כדאיתא בפ' חלק (סנהדרין קיא א') ובמד"ר ר"פ וזארה והובא ברש"י שם (שמות ו, ט')

בשינוי קצת שא"ל הקב"ה למשה רבינו: חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש

כמה אנו צריכים לדעת ולהשריש בעצמינו, שהענין הגדול ביותר הוא שלא ניקח את מוסרו של הקב"ה ולא נבין שצריכים ומחויבים אנו להתעורר.

'צדיק גומל חסד' או 'נבהל להון'

משקלי עפרון שהיו קנטרין, ה"ד (משלי כח) נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבואנו, 'נבהל להון איש רע עין' זה עפרון שהכניס עין רע בממונו של צדיק,

'ולא ידע כי חסר יבואנו' שחסרתו התורה וא"ו, ה"ד וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרו, עפרו כתיב חסר וא"ו ע"כ.

וישקול אברהם לעפרו, עפרו כתיב חסר וא"ו ע"כ.

וישקול אברהם לעפרו את הכסף וגו' ויקם שדה עפרון וגו' לאברהם למקנה וגו' (כ"ג, ט"ז – י"ז)

במד"ר 'אדוני שמעני ארץ ארבע מאות שקל כסף' א"ר חנינא כל שקלים האמורים בתורה סלעים ובנביאים ליטרין בכתובים קנטרין, ר' יודן אמר חוץ

הז"ל הגדירו כאן שמי שהוא 'נבהל להון' אי"ז רק מפני שהוא רוצה הון, אלא נותן עיניו בממונו של אחרים וזהו 'איש רע עין', ואמנם צ"ב מהו ענין 'ולא ידע כי חסר יבואנו' שהסרתו התורה וא"ו, מהו העונש והרמז בזה. ובעל הטורים כ' 'עפרן' עולה בגי' ארבע מאות כנגד ד' מאות שקלים שלקח במערה, והראוני שכ"ב רש"י בדברי הימים (טז, יא), ועדיין צריך הסבר מה העונש ומהו ה'חסר יבואנו'.

וי"ל עפ"י מה ששמעתי בשם א' מגדולי המוסר שאמר לא' ממקורביו שנלווה עמו בלכתו בדרך, בא ואראך בית הכנסת אורחים וגמילות חסדים לאנשים וטף, והלך אותו לרחוב הראשי והי' שם מסעדה גדולה ומלצרים רבים מגישים אוכל בדרך כבוד לכל דכפין, ואמר התלמיד לרבו: וכי הכנסת אורחים הוא זה? הרי כל אחד מהסועדים אחרי אכלו נותן דין וחשבון על כל אכילתו ומשלם, ויענהו רבו: וכי ברצונך שבית גמ"ח גדול כזה יהי' חייב להיסגר בתוך ימים? הרי הצדיק שמפעיל את ההכנסת אורחים הוא צריך הרבה כסף בשביל לקנות צרכי סעודה לאורחים של מחר. שאל לו תלמידו: אבל בעה"ב לוקח יותר מצרכי אכילה של מחר? ויענהו רבו: אין פלא בזה, כיון שהצדיק הנפלא הזה הגומל חסדים, צריך גם הרבה כסף כדי לשלם למלצרים ושאר ההוצאות. לא הסכים התלמיד, וטען: הרי הבעה"ב לוקח יותר מכפי ההצטרפות הזאת. ענה לו רבו: גם זה פשוט, הרי צריך הוא כסף גם למחיתו ולפרנסת אנשי ביתו כדי שיוכל להמשיך בחסדים ובהכנסת אורחים שלו. הלא בל"ז יהי' חייב לילך ולעסוק במלאכה אחרת ולא יוכל לעשות הגמ"ח הנפלא הזה.

וכן שמעתי ממו"ח רבינו הגדול ראש הישיבה זצ"ל, שסיפר לו דודו מו"ר מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל שהי' נוסע עם מרן החפץ חיים זצ"ל ברכבת לאחת האסיפות, ועוד קבוצת אנשים נתלוו אליהם, ואז ה' נהוג שנישים יהודיות עניות היו עולות לרכבת בעת עצירתה ועיכובה בתחנה והיו מוכרות אגוזים ושקדים וכדו', ניגשה אשה א' להח"ח זצ"ל למכור לו אגוזים והוא קנה ממנה, וכמוכן כן עשו כל האנשים שהיו נוכחים שם.

אמר להם הח"ח בלשונו הק': הידעתם איך מייצרים משי? לוקחים שעורות דקות ועושים מהם משי, אבל אף אדם לא יעלה על דעתו ליקח משי ולייצר

מזה שעורות דקות. ה"נ מי שקנה את האגוזים מהעני' הזה, במטרה לגמול עמוה חסד, הוא לקח שעורות דקות ועשה מהן משי, אבל מי שקנה אגוזים כי הוא הי' תאב אליהם, הרי הפסיד את כל המצוה, הוא לקח משי ועשה ממנו שעורות דקות.

המורס מזה, דכל זמן שהאדם אינו 'נבהל להון', אף שהוא לוקח מחיר כסף ומקבל תמורה עבור מעשיו וחפציו, מ"מ לא נגרע מזה חסדו ועולם חסד יבנה. ושמעתי כע"ז בשם הסבא מסלבודקה זצ"ל שכל אופי הלחם ושואבי המים ושאר בעלי המלאכות שקמים בעוד לילה לטרוח ולהכין צרכי בני אדם, מה שלוקחים ממנו עבור מחייתם והצטרותם אי"ז מגרע במעשה החסד שלהם כלפי העולם.

ומעתה י"ל שאלמלא הי' עפרון 'נבהל להון' אומר מעט ולוקח הרבה מעות קנטרין, לא הי' שום עוולה במה שלקח כסף מאברהם עבור קנין השדה, ומהיכי תיתי שיוצרך ליתן לאברהם שדהו במתנה, ודי בזה שנעתר לו להסתלק משדהו לצורכו של אברהם והרי הי' צריך לקנות שדה כזה במקום אחר, וגם יותר מכדי צרכו הי' מותר לו ליקח כשרואה ערכו של שדהו בעיני אברהם וכדרך כל מקח וממכר, וגם באופן זה לא הי' נחסר עפרון והי' נשאר המכנים אורחים של אברהם וכל הד' זוגות, והי' נקרא שהם קבורים בשדה עפרון, ואעפ"י שעפרון הי' לוקח את כספו אבל לא הי' זה מגרע משוב חסדו, אבל כיון שהי' 'נבהל להון' דהיינו שכל מעשיו לא היו אלא לשם הון, וכלל לא נתכוין לטובתו של אברהם אלא כל הסיבה שהסכים לעסק זה של מכירת השדה הוא כדי להוציא מאברהם אבינו את ממנו, לכן נתחסר עפרון ויצא משדה המכפלה, ומיד כאשר שקל אברהם לעפרון את הכסף 'ויקם שדה עפרון' 'לאברהם למקנה'.

זהו כוונת רש"י ובעל הטורים ש'עפרן' חסר בגי' ארבע מאות, שמעפרון לא נשאר כלום, כי מהותו של 'עפרן' היא רק הד' מאות שקלים, כל כוונתו של עפרון הי' רק לצורך הכסף, וזהו 'חסר יבואנו', כיון שכל כוונתו הי' רק להון, לכן נשאר מעפרון רק ד' מאות שקלים ולא יותר.

מתוך דברי חיזוק שנשא רבינו הגדול מרן שליט"א

בישיבת כנסת יחזקאל אלעד בראשות הגאון הגדול רב"מ אטינגר שליט"א - מוצש"ק וירא תשפ"ה

מן הראוי להביא כאן מעשה שאירע עמי בצעירותי עם מו"ר בעל החזון איש זצוק"ל. נראה לי שמעשה זה יש הרבה מה ללמוד. מו"ר מרן חמי רבינו הגדול זיע"א היה מייקר מעשה זה, והיה נוהג לספרו.

בימי חורפי הייתי יושן בבית מרן החזון איש זצ"ל. הוא הקפיד שלא לישון בחדר לבד, ועל כן הייתי ישן עמו בחדרו. בחדר זה היה נמצאים גם ספריו וגם מטתו, וכמובן שלא היה שם מקום להניח את מטלטלי המעטים, ולכן החזקתי אותם בביתו של הרה"ג ר' ירוחם קרלנשטיין זצ"ל. בבית זה כיבסו לי את בגדי, שם שכבתי כשהייתי חולה, וחשתי שם כבן בית.

לאחר זמן, כשכבר למדתי בישיבת לומז'א בפתח תקוה, הגיע אלי יום אחד קרוב משפחתם ואמר שביקשו להודיע לי על הולדת בן במשפחתם, ועל זמן הברית. מאחר וכאמור הייתי קרוב מאד למשפחה, וגם היה לי רגש של הכרת הטוב כלפיהם, הרגשתי שאני מוכרח לנסוע לברית. הברית התקיימה בשעה מוקדמת, כיון שמרן החזון איש היה סנדק והוא היה מתפלל עם הנץ, ואשר על כן השכמתי קום ביום הברית, התפללתי מוקדם, והגעתי לברית. כשנכנסתי למקום, מרן החזון איש כבר היה מעוסף בטליתו, ועמדו להכניס את התינוק. כמובן שמיד נתתי לו שלום. כשראה אותי, שאל "מה אתה עושה כאן?". לא הבנתי את כוונתו, ועניתי לו שבאתי לברית. שוב שאל אותי "מה אתה עושה כאן?". עדיין לא הבנתי את כוונתו, וחשבתי שהוא שואל אותי מה השייכות שיש לי לברית זאת. הסברתי לו שאני מקורב מאד למשפחה, וכיון שהם שלחו להודיע לי על הברית, הרגשתי שאני חייב לבוא, ולכן הגעתי. אך מרן שאל אותי שוב: "מה אתה עושה כאן?". אינני זוכר אם שאל אותי ארבע או חמש פעמים, אך עדיין לא הבנתי מה רצה לומר לי.

לאחר שכבר הכניסו את הילד ואמרו "ברוך הבא", שאל אותי מרן זצ"ל עוד פעם "מה אתה עושה כאן?" ורק אז הבנתי את כוונתו, ושאלתי אותו האם עלי לחזור לישיבה. מרן זצ"ל השיב לי בחיוב וליווה אותי לדלת כשהוא מושיט לי את ידו לברכת פרידה. באותו זמן חשתי בלבי איזו טרונאי על מה שאירע, הייתי בחור צעיר ולא הבנתי, אך לאחר זמן, כשלמדתי את דברי הגמ' בכתובות שלהלן, הבנתי את היסוד שלימדני מרן זצ"ל, עד כמה גדול ההפסד בכל רגע שהאדם מבטל מלימוד תורה.

נאמר בגמ' בכתובות (סב): "רבי חנניה בן חכינאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הלוליה דר"ש בן יוחאי (סוף ימי חופתו של רשב"י), א"ל (רשב"י לר' חנניה) איעכב לי עד דאתי בהדר, לא איעכבא ליה". בלומדי את דברי הגמ' תמהתי, הרי רשב"י היה חתן בעיצומם של שבעת ימי המשתה, וכשרצה ללכת עם רבי חנניה בודאי היה זה משום שרצה שיהיה לו חברותא בדרכו לישיבה. מדוע לא נעתר רבי חנניה לבקשתו? מה עם הענין הגדול של שמחת חתן, שהרי בודאי שאם היה מסכים לבקשתו של רשב"י היה בזה משום שמחת חתן? ובנוסף לכך, הרי בודאי שהליכה בצוותא עם רשב"י מעלתה גדולה עד למאד, והרי רבי חנניה עצמו הוא בעל השמעתא בפרקי אבות (גד) שהמהלך בדרך יחידי הרי זה מתחייב בנפשו, ולפי אחד הפירושים שם במשנה אפילו אם ההולך יחידי לומד ושונה אעפ"כ מתחייב בנפשו. אך למרות כל זאת לא הסכים רבי חנניה להמתין עד למחר, כיון שהיה לו חבל על כל רגע.

וראיתי במהר"ם שייף שהביא את דברי הגמ', וכתב לתמוה "יש לראות לכאורה מה השמיענו בזה". המהר"ם שייף לא הבין איזה חידוש יש כאן בדברי הגמ', שהרי פשוט שלא יתכן שרבי חנניה יחכה לחתן עד מחר. ולמרות שרשב"י, שביקש ממנו להשאר, סבר שר"ח ימתין לו, אעפ"כ הבין המהר"ם שייף בפשטות שבודאי שר"ח יסרב לבקשתו, עד כדי כך שכתב לתמוה על דברי הגמ' מה החידוש במעשה זה, והדברים נוראים.



מכירת הדבד

ממך ראש לראשי הישיבות רבינו הגר"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

התיקון המיוחד באופן פטירת שרה אמנו

ויהיו חיי שרה (כג, א)

ב"אור החיים הקד' עמד על לשון ויהיו שהוא מגזירת ויהי ולשון צער הוא ובכל הצדיקים מצינו לשון ויחי, ומדוע כאן הוסיף הכתוב לשון ויהיו. ופירש דהצער כאן הוא מזה שמתה מחמת בשורת עקידת יצחק שסברה שנשחט. ונראה לומר הרגש בזה שהרי ודאי לא נתקצרו ימיה ממה שנקצב לה, ושניה הקצובות לה מעיקרא הן כ"ז, אלא שסיבב הקב"ה שבהגיע זמנה למות יסובב הדבר שיהיה ע"י בשורה רעה זו שנשחט יצחק.

ויש לפרש טעם בזה דמצינו בתורה (יח ג) שהייתה תביעה על שרה על שצחק כששמעה בשורת הפקידה, וכבר נתבאר במקומו העניין שהייתה תביעה בדקות עד שאפילו שרה לא הרגישה בזה ואמרה לא צחקתי, עכ"פ הייתה תביעה עליה על צורת קבלתה את בשורת הפקידה. ונראה דתיקון הדבר היה בזה שבסוף ימיה יהיה רגע אחד שתסבור שכבר יצחק איננו וזה יכפר לה על החיסרון שהיה בשעת קבלת הבשורה ולכן סיבב הקב"ה שבהגיע זמנה תהיה סיבת מותה ע"י שתחשוב שנשחט יצחק.

ברין נקיסת חפץ בשבועה

שים נא ידך תחת ירכי (בראשית כד ט)

בשבועות לח ב' ילפי' מהבא דין נקיסת חפץ בשבועה. ובש"ע ח"מ סי' פז סעי' יד כתב - כפר הכל ונשבע היסת בלא נקיסת חפץ, ואחר כך חזר והביא עד אחד, חזר ונשבע שבועה דאורייתא בנקיסת חפץ. ע"כ. ובפשוטו הענין בזה הוא משום דהשבועה הראשונה היתה בלא נקיסת חפץ שלא כקיום דין שבועת התורה, ויש לדון לפי זה באופן שגם השבועה הראשונה היתה בנקיסת חפץ ואף שאין צריך נקיסת חפץ לשבועת היסת מכל מקום אם אירע כך שנטל ספר תורה בידו ונשבע, דשוב לא יצטרך להשבע אף שבא אחר כך עד אחד ונתחייב שבועה דאורייתא, והרי כך הוא לשון הש"ע כפר הכל ונשבע היסת בלא נקיסת חפץ ומשנע שאם ה' בנקיסת חפץ כבר נפטר ומוכח לפי זה דנקיסת חפץ בשבועת התורה הוא לעיכובא.

ובשבועות שם א' היכי משבעין ל' וכו' ומסקי' צריך לאתפוס חפצא בידו, וכתב רש"י כאברהם דאתפסיה לאליעזר ברית מילה יעו"ש, והרא"ש פרק שבועת הדיינים סי' א כתב שאין דין מן התורה אלא תקנת חכמים להטיל אימה על הנשבע ואסמכתא בעלמא היא יעו"ש, אך יתכן דדבר זה הוא לעיכובא, והנה הרמ"א סעי' י"ג שם כתב ואם השביעוהו שבועה שצריכה נקיסת חפץ בלא נקיסת חפץ הוי טעות בדבר משנה וחזר יעו"ש. והוא מדברי הר"ן והמרדכי ותשו' הרשב"א וכמו שמצויין בהגה"ה שם ובב"י הגר"א סקנ"ג כתב מקורו מזה דשבועות לח ב' אמר רב פפא האי דיינא דאשבע בתפלין נעשה כמי שטועה בדבר משנה וחזר. ואמנם א"י שם דלית הילכתא כות' ומשום דתפילין גם מיקרי נקיסת חפץ אבל בעיקר הדין מובאר דברי הרמ"א, וצ"ע דאם כן כבר פשוט מה שנאמר בסעי' י"ד שם שאם כפר הכל ונשבע ואחר כך בא עד אחד שיצטרך לחזור ולהשבע שהרי נקיסת חפץ הוא לעיכובא

חיוב שמירה בבהמותיו של אברהם

ויבא האיש הביתה ויפתח הגמלים וגו'. (בראשית כד לב)

התיר זמם שלהם שהיה סותם את פיהם שלא ירעו בדרך בשדות אחרים, רש"י. וכן לעיל פס' י כת' ויקח העבד עשרה גמלים מוגמלי אדוניו ופרש"י שהיו ניכרין משרא גמלים שהיו יוצאין זממין מפני הגזל שלא ירעו בשדות אחרים, ובב"ר ס' ח א' ויבא האיש הביתה וכו' התיר זממיהם, ר' הונא ור' ירמיה שאל ל' חייא בר רבה לא היו גמליו של אברהם אבינו דומים לחמורו של ר' פנחס בן יאיר והביאו שם כל המעשה בחמורו של רבי פנחס בן יאיר שלא אכל דמאי, ופירש הרמב"ן דכוונת המדרש להקשות מדוע היה צריך אברהם אבינו להטיל זמם בפיות גמליו כדי לשומרם מן הגזל, והרי אין הקב"ה מביא תקלה לבהמותן של צדיקים, ולכן פ' הרמב"ן ד'יפתח הגמלים היינו את קשרי האוכף, וקושיא זו צ"ב שהרי נאמרה בתורה פרשת שמירה על בהמותיו מנזקי שן ורגל ואטו לגדולי ישראל לא נאמרה פרשה זו. ורגיל הייתי לבאר בזה דודאי ה' צריך לשמור עליהם וביותר דנראה שאם לא ה' שומר ה' זה גופא סיבה שיציקו, אלא דלשן ורגל סגי בשמירה פחותה ואברהם עשה על פיהם זמם של ברזל, וגם יתכן דכשהולך לצד בהמותיו כבר חשיב שמירה ואין צורך זמם כלל, ועל זה הקשו מה הוצרך לתוספת שמירה זו הא אחר שקיים הדין כבר יכול לסמוך שלא יציקו, דלא גריעי מחמורו של רבי פנחס בן יאיר. ובני הר"ר שלום שליט"א הוסיף בזה עוד דאמנם אברהם ה' מוטל עליו לשומרם וזמם פיהם, אבל קושייתם היתה אמאי כעת אחר שהגיע אלעזר לבית בתואל ה' צריך עדיין להתיר זממם נהי דאברהם זממם משום דשמירתו עליו, מכל מקום ה' לו לאלעזר אחר שיצא מבית אברהם להתיר הזמם דכיון שאברהם כבר זממם וקיים הדין המוטל עליו כבר לא יציקו אף אם לא יהיו בשמירה כעת משום דלא ירעו מחמורו של רבי פנחס בן יאיר. [א"ה, ויל"ד כן מוזל הקשו כן לעיל עה"ב ויקח העבד עשרה גמלים מוגמלי אדוניו שדרשו מזה שגמלי אברהם היו ניכרים שהיו יוצאים זממין]. (כמטר לקח)

בבד מרבים

מרן הגה"צ רבי רוב יפה זצ"ל גלב"ע י"ט חשוון תשע"ח

במרוצת השנים נפגשו השניים בעת שרבינו שליט"א היה פוקד את ישיבת 'כפר חסידים' למסירת שיעורים ושיחות ומרן המשגיח היה משנה מסדרי לימודיו המודדים והקבועים, והיה יושב בספסל הראשון של בית המדרש ומוטה אוזן שומעת לאמרי תורה ויראה של רבינו שליט"א, מופעם לפעם היה מוציא עט

כשלמד רבינו מרן שליט"א בישיבת חברון הגיע לשיבה מתל אביב בחבור הצדיק דאז רבי דוב יפה, והגם שהיה מובוגר מרבינו בכמה שנים מכל מקום התיידדו מאוד, וכל חייו של מרן המשגיח זצ"ל הכיר טובה לרבינו שליט"א שהכניסו לאווירה המיוחדת של ישיבת חברון ודרך הלימוד שבה.

להגיד על רבי דוב זכר צדיק לברכה, אז צריך לבכות.... לבכות ושוב לבכות, חורבן העולם, אבל אנחנו לא בדרגה הזאת. צריכים להספיד, הציבור זקוק שיקיימו הספד....

זה אני אומר לכם אני מכיר את רבי דוב זצ"ל כבר למעלה משבעים שנה מהתקופה שהוא בא לישיבת חברון, היו כמה חברים שבאו אז אבל היחיד שנשאר ה' ר' דוב, והוא לא ה' לו שייכות לעולם הזה, כלום.... אז הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה....

אם מבקשים אנו לראות דוגמה של ענוה בזמננו אפשר לראות זאת אצל המשגיח רבי דוב זכר צדיק לברכה, עליו ראו מנוש שהוא בן עולם הבא, חד הוא עם התורה ועם הקב"ה, והרי הוא כמו שאיננו קיים כלל, וכשזוכים לדרגות כאלו מנומל אזוכים גם לתורה, ותורה ומוסר זה דבר אחד.

תכלית החיים להדבק במידותיו של הקב"ה בכל הי"ג מידות, ובלעדם לא יוכל האדם לומר שהוא מקיים את הצלם אלקים שבו, ומי ששלם בזה, מנומל הוא שלם בתורתו, שלם ביראתו, שלם במידותיו.

אתם כאן בני הישיבה הכרתם אותו מקורב יכולתם לראות מושגים כאלו של אדם שחי איתכם כאן, אבל אינו נוגע בעולם הזה כלל, נשמותו נקי' כאשר נתנה, זה דמות לא רגילה, דבר שאינו קיים כלל.

הכל רק תורה ומוסר ודרכיו ומידותיו של הקב"ה, שלימות צלם אלקים, כעת נסתלק מעינינו אדם שאפשר לומר עליו שהי' צלם אלקים, ולכך ה' את זה כאן בישיבה, דמות מופלאה כל כך שאפשר לומר שלא פגם בצלם, וכעת נשמתו חוזרת לא סתם לעולם הבא, אלא בצל ש-ד-י יתלונן.

ואנו נבקש רבי דוב יפה זכר צדיק וקדוש לברכה, הרי אהבת את כולם מאוד, מסרת את נפשך עבור כולם, לא היית קיים רק דאגת לאחרים, כעת כשאתה נמצא שמה, עם הקב"ה אתה והוא, 'בצל ש-ד-י' אנו מבקשים תתפלל עלינו התפילה שלך שמה יכולה להועיל, הרי נמצא אתה על יד הקב"ה, וכל מהותה של תפילה לימדנו רבנו חיים מואלאזין שהיא ביטול הגשמיות, [ע'י' נפש החיים ש"ב פ"ד ואילך] אחרת זה לא תפילה, ומי שנמצא במחיצתו של הקב"ה הרי זהו ביטול הגשמיות המוחלט ביותר, ואנו מבקשים שיזכור אותנו שם עם שאר הצדיקים שזכו להיות במחיצתו של הקב"ה.



מרן שליט"א לצידו של מרן הגר"ד יפה זצ"ל בכינוס מועצת גדולי התורה בבית מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל.

מכיוון ומעלה נקודות מדברי רבינו שליט"א על גבי הכתב למען יעמדו בידו. אירע פעם בחול המועד שהזדמן המשגיח זצ"ל לבני ברק וראה מודעה על שיעורו של רבינו שליט"א בבית הכנסת צא"י בשכונת רמות אחרן ונתעכב בעיד עד לזמן השיעור וביקש ממקורביו דף ועט לרשום את השיעור, שיעורו של ראש הישיבה שליט"א הוא בוודאי דבר האבד שמוותר לרשום במועד, נימק.

ממקורביו של מרן המשגיח זצ"ל שמענו כי בכל עת שהיה מרן זצ"ל נפגש במרן רבינו שליט"א היה מברך עליו ברכת 'אשר חלק מחכמתו ליראיו' (כמד' שלא בהזכרת שם).

לימים נכדו ותלמידו הקרוב של מרן המשגיח זצ"ל ומועתיק שמועותיו הרה"ג רבי ישראל מאיר ארנפרוינד שליט"א נכנס כחתן אצל משפחת רבינו שליט"א בנישואי לבת אחיינו הגר"ר אליעזר קפלן שליט"א שמהו רבינו שמחה גדולה שנפל בחלקו להיעשות כמחותן לידיו ורעו, ובשבת שבע ברכות שהתקיימה בבני ברק טרח רבינו שליט"א להשתתף בסעודת ליל שבת קודש לכבודו של מרן המשגיח זצ"ל.

כאשר נערכה בישיבת פוניבז' עצרת מחאה על ביזוי כבוד התורה של רבינו מרן הגר"ג אדלשטיין זצ"ל, ביקש רבינו שליט"א מרן המשגיח זצ"ל להשתתף בעצרת המחאה, ואכן מרן המשגיח זצ"ל יצא ממנועו ברכסים להשתתף בעצרת, אלא שנפאת עיכובי הדרכים הגיע לבני ברק רק לאחר תום העצרת, ועם זאת עלה להיכל הישיבה בעיצומו של סדר שלישי לראות ולהראות לבני הישיבה כמקיים רצונו של מרן שליט"א, לאחר מכן עלה למנועו של מרן שליט"א ונועד עמו זמן ממושך בענייני הזמן.

קטעים מהספר רבנו שליט"א בהלויית המשגיח הרה"צ רבי דוב יפה זצ"ל בהיכל ישיבת כנסת חזקיהו כפר חסידים

האמת היא שקשה להספיד, קשה מאוד להספיד, כזה מין חורבן... כזו צרה, אני זוכר לפני שבעים ושמונה שנים, היינו בוילנא ונפטר מרן רבי חיים עוזר זצ"ל, ההרגשה אז היתה נוראה, חשבו שזה סוף העולם, ההספד הראשון אז ה' של בעל המרחשת, הוא ה' זקן הדור והוא עלה ראשון להספיד, המעמד הזה נחרת בזכרוננו איך שהוא עלה על הבימה, והתחיל לבכות ובכה ובכה! וירד מן הבימה לא ה' מסוגל להספיד, שומעים! כך ה'.

תלמיד רבינו - הרה"צ רבי יאיר ישראל זצ"ל מנהל רוחני דיישיבת ראשון לציון נלב"ע י"ז מרחשון תשע"ט

דברי רבינו שליט"א בהלויית הגר"י ישראלי מוצש"ק וירא יח מרחשון ה'תשע"ט

אני לא יכול לקלוט את הבשורה הזאת, נמוס כל לב וברכים כשלו, יאיר! יאיר איננו, אני לא יכול להאמין לזה, מזה אני אגיד לכם היום זה יאיר הגדול, אבל הילד הזה גדל על ברכי, מגיל חמש, היה בלי הורים, וגדל אצל ר' מנדל שיינין ואשתו ציפורה, שהיו ניצולי מאורעות תרפ"ט בחברון, ואני הייתי שכן שם, לא סתם שכן, שכן קרוב טוב נאחז רחוק, היינו בבית אחד, ביחד בשנים האלו של גדול הילד הזה.

אבל ראינו מזה שיצא, הקב"ה ריחם, ואת הילד הזה היתום הפך אותו לאחד ממקומי תורה וחסד בארץ ישראל, יאיר, בכל מקום רק חסד ורק לעשות קיום התורה אהבת תורה ויראת שמים, וחסד עם אהבת חסד, זה ה' הכל בן אחד קטן ביארל'.

כל דבר שהוא עשה זה ה' במסירות נפש, ובמסירות נפש קונים את הכל, התורה נקראת תורת משה, מדוע? זה הרי תורת ה', התשובה אומרים חז"ל משה מסר נפשו על התורה זכה ונקראת על שמו, היכן הוא מסר את נפשו, מתי? הוא עלה על הר סיני וידע שישאר שם ארבעים יום וארבעים לילה, ולא הביא איתו צידה שיהי' לו לאכול, הוא לא חשב בכלל על זה, מסר נפשו לתורה, אז הוא זכה שהתורה נקראת תורת משה, ודוד המלך גם כן מסר נפשו אז בית המקדש נקרא על שמו, אע"פ שבפועל שלמה המלך בנו, את היסוד עשה דוד עם מסירות נפש.

ור' יאיר כל ימיו גם כשהי' כבר חולה במחלות קשות מזה שהוא רק עשה וטיפל ה' במסירות נפש, אז הישיבה היא שלו, וכל אלו שנעזרו על ידו בענייני רפואה, היכן שרק ה' בכל מקום ששם את ידו, ה' במסירות נפש, והיתה לו סיעתא דשמיא גדולה.



מרן שליט"א נסמך על יד תלמידו הגר"י ישראלי זצ"ל בתפילה בציון מרגא ה"ח זצ"ל במסע קודש של קופת העיר.

והכאב הזה שלנו זה לא יאומן, עוד קשה קשה לקלוט את זה, אני גם לא יכול לדבר כעת כלום, גם לבכות אני כבר לא יכול, כלו בדמעות עיני, רק כמה דברים קצרים ממש, יאיר, עוד נדבר, עוד נעסוק, עוד נפרסם אותך ברבים, כשאדם נפטר הקב"ה שולח לשמוע מה הבריות מדברים עליו, האם הוא לא ידע מה מדברים, אלא הוא רוצה לדעת איזה השפעה נשאר מוכנו, אז כל מה שידברו עליו על יאיר, אני אומר יאיר, צריך כבר לומר ר' יאיר, אני לא יכול להגיד ר' יאיר, אצלי הוא יאיר, כל מה שידברו עליו בשמים יודעים את זה.

וזה שאפשר לעשות בשבילו ולשלם לו כגמולו, זה להמשיך ולראות מוכנו איך אדם צריך לחיות, מזה ה' אלקיך שואל מעמך, מסירות נפש על קיום התורה, על קיום כלל ישראל, על קיום כל דבר טוב, זה הוא ה'.

והאמת הוא שמסירות נפש זה לא מסירות נפש, אדם שמוגיע למסירות נפש, אז כל הנפש היא לא שלו, זה לא בשבילו בכלל, זה מזה שהי' יאיר, יאיר תעלה לשמים ישמעו את קולך מזה שתדבר, ישמעו.

הוא ה' חתן של ר' חיים סלומון שהי' נאמן ביתו של הרב מברסק, זה לא סתם ככה, הרב מברסק לקח אדם שיהי' נאמן, אז הוא ידע שכולו הי' עצמו, והוא ה' חתנו ממשיך דרכו.

הקב"ה ירחם עלינו ועל האלמנה שנשארה כך, ה' לך בעל מיוחד במינו, וכשבעל כזה הולך לשמים אז הוא לא נפרד ממנו, דוד המלך אמר אגורה באהלך עולמים, את שזנעת! אני אומר לך הוא לא נפרד, הוא קשור, נשמתו קשורה, מזה זה הגוף הגוף זה כלום, העיקר זה הנשמה והיא קשורה והיא קרובה, והוא ישיע עליך רב חסד, מזה שהוא רק יוכל לעשות מן השמים הוא יעשה בשבילך, ובשביל כל הילדים, ובשביל כל הקרובים אלי, והלך לפניך צדקך וכבוד ה' יאספק.

איני יכול יותר....

הודעה

פרשת תולדות - מרן הגרא"ל קוטלר זצ"ל. פרשת ויצא - מרן הגרא"ז מצר זצ"ל. פרשת וישלח - הרה"צ ר' משה טורק זצ"ל. פרשת וישב - מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל. פרשת מקץ - מרן הגר"ש ברמן זצ"ל. פרשת ויגש - מרן הגר"פ שרייבר זצ"ל. פרשת ויחי - אחיו הגר"ש פורבסקי זצ"ל. נשמח לקבל חומרים.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת חיי שרה תשפ"ה

התעברות על אכזבה מביאה להצלחה

הוראת שעה

אתם מחזיקים את ארץ ישראל! [נאמר בכינוס לחיזוק בני ישיבות שמתמודדים עם גזירת הגיוס]

הם לא מבינים שכל קיום כלל ישראל בארץ ישראל תלוי בכך שיש קדושה בעם ישראל! לפי המצב כיום של הציבור הכללי, הלא דתי, בארץ ישראל, אין להם כלל זכות קיום בארץ, רחמנא ליצלן, וכפי שהרמב"ן אומר, שארץ ישראל מקיאה את העמים שהנהגתם היא בלי קדושה, ואינה מחזיקה אלא את עם ישראל שמתנהגים בקדושה, וקרובים לה' [זה לשון הרמב"ן (ויקרא יח כה) 'והנה הארץ שהיא נחלת השם הנכבד תקיא כל מטמא אותה, ולא תסבול עובדי עבודה זרה ומגלים עריות'. עוד הביא שם מדברי הספרא, על הפסוק (שם יא יד) 'ולא תקיא הארץ אתכם', וזה לשונו 'ארץ ישראל אינה כשאר ארצות, אינה מקיימת עוברי עבירה', נמצא, שמה שמצדיק את קיומו של עם ישראל בארץ ישראל זה רק הקדושה של בני הישיבות לומדי התורה!

תלמידי ישיבה אינם 'סטודנטים לתלמוד', שכל מטרתם הוא רק הלימוד עצמו, אלא זו עבודה כללית על כל חלקי היהדות! עבודה על מידות, עבודה על תפילה, עבודה על חסד, עבודה על כל חלק מחלקי היהדות! וכמובן ש'תלמוד תורה כנגד כולם'.

אתם עובדים להיות אנשים גדולים, להיות קרובים לקדוש ברוך הוא, והקירבה אליו היא זו שמקיימת את כל ארץ ישראל! כל מה שקיים היום זה רק בזכותכם! אתם צריכים להבין את זה! ואם מבינים את זה היטב, אז מבינים שזה מצדיק להיות עריקים.

הם רוצים להחרים את ארץ ישראל! אמנם הם לא מתכוונים לכך במפורש, הם לא מבינים מה שהם עושים, אבל בפועל זה מה שהם עושים!

ואם הם ושלום הם יצליחו להרוס את עולם התורה הם יביאו בכך חורבן על ארץ ישראל! אתם צריכים להבין את זה, שאתם למעשה מחזיקים את ארץ ישראל! ועל כן מותר לכם להיות עריקים!! מצוה להיות עריקים!!!

עליכם לדעת זאת שקיום ארץ ישראל תלוי בכם, ומוטל עליכם לתלמוד ולעלות בתורה וביראת שמים, במידות טובות ועשיית חסד. הקדוש ברוך יעזור לכולכם לדעת את גודל מעלתכם וחובתכם, להרגיש את זה, ולפעול בהתאם לכך.

ומשבר זכה להגיע למעלה הגדולה ביותר בחייו, שיצא מכלל 'ארור' ונכנס לכלל 'ברוך', מה שלא זכה לזה מקודם לכן, אף שהיה אדם גדול מאוד. ומתבאר מכך, שאכזבה היא 'היכי תימצ' לזכות לאור גדול, וככל שהאכזבה גדולה וקשה יותר, כך האור שבא אחריה גדול יותר, וההצלחה מרובה יותר.

לבחורים יש הרבה פעמים אכזבות. בחור מתחיל את הזמן בתקוה שזמן זה יהיה 'גיוואלדיג'... יש לו חברותא מוצלח, והמסכתא 'גישמאק', והוא מקוה שזה יהיה 'ה'זמן שלו. אמנם אחר שהזמן מתחיל הוא נוכח לראות שהחברותא לא כזה מוצלח... ויש בעיות נוספות. ובמצב של אכזבה כזו פעמים רבות בחור אומר 'די, אין לי כח'. אבל זו טעות! שכן גם כשיש לאדם אכזבות אסור לו להישבר, אלא צריך להמשיך בכל הכח, ופעמים רבות שזה עצמו מביא את ההצלחה.

וענין זה מבואר בדברי רבינו יונה בשערי תשובה (ש"נ אות ד), וזה לשונו: וכאשר יקבל האדם את מוסר השם ויטיב דרכיו ומעלליו, ראוי לו שישמח בייסוריו, לפי שהועילוהו תועלות נשגבות. ויש לו להודות לשם יתעלה עליהם, כמו על שאר ההצלחות, שנאמר (תהלים קטז ג) 'כוס ישועות אשא, ובשם ה' אקרא', ונאמר (שם פסוקים ז-ד) 'צרה ויגון אמצא, ובשם ה' אקרא', עכ"ל. דהיינו שאותו 'שם השם אקרא' גם בזמן ישועה וגם בזמן צרה!

עוד כתב (שם אות ה), וזה לשונו: ויש על הבוטח בשם להוחיל ממנו צוקתו כי יהיה החושך סיבת האורה, כמו שכתוב (מזכ"ה) 'אל תשמחי אויבתי לי, כי נפלתי קמתי, כי אשב בחושך ה' אור לי'. ואמרו רבותינו ז"ל (מדרש תהילים ב"ג) 'אלמלא נפלתי לא קמתי, ואלמלא ישבתי בחושך לא היה אור לי', עכ"ל. ומבואר מדבריו היסוד הנ"ל, שהנפילה והחושך הם מביאים את הקימה והאור הגדול, והיינו על ידי שהאדם אינו מתיאש, אלא בוטח בהשם, וממשיך בדרכו להתאמץ בעבודת ה' יתברך.

אדם צריך לזכור שהחיים מלאים אכזבות, אבל צריך לדעת איך לחיות עם האכזבות, וזאת על ידי שמבין שהכל מהקב"ה, וזה נסיון עבורו לראות אם ממשיך לעשות מה שהוא צריך לעשות. ואם אכן יעשה כן, אזי יתכן שמאכזבה זו יהיה 'אור לי'.

בפרט כעת בזמן מלחמה, שחייבים לתלמוד בכל מצב, כיון שצריכים לתת כח להילחם עם שונאי ישראל! וכן צריך להשתתף בצער של השני, שהרי יש עכשיו כל כך הרבה יהודים השרויים בצער! ועל כן החובה להתאמץ וללמוד בכל הכח כפולה ומכופלת, הש"י יעזור שתמיד נהיה במצב של 'ה' אור לי', אכ"י.

יש ענין מסוים שכל אחד נפגש עמו בימי חייו, הן בימי הנערות, הן לאחר הנישואין, ואף בימי הזקנה, והוא ענין האכזבה. פעמים אדם שואף להגיע למעלה מסוימת, או להשיג איזה דבר, גשמי או רוחני, ואף עושה כל מיני פעולות להשגתו, ומשקיע בכך כוחות רבים, ולבסוף אינו משיגו, ויש לו אכזבה ממניעת הדבר. ויש להתבונן מה היא הדרך הנכונה להתייחס לזה. ולכאורה ניתן ללמוד ההנהגה בזה מפרשתנו.

איתא בחז"ל (ב"ר פ"ר נ"ט ס"ט), שאליעזר עבד אברהם היה שוקל ומחשב אם בתו ראויה להינשא ליצחק, והגיע להכרעה שראויה היא לו! לפי שגדלה בביתו של אברהם אבינו, וקבלה את החינוך וההשקפה המיוחדת שלו בענין האלוקות וההשגחה העליונה. וכן נתחנכה בראיית החסדים הגדולים בביתו, ולכן סבר שהיא עדיפה ליצחק על פני אשה שגדלה בבית של עובדי ע"ז, אך אברהם דחאו, ואמר לו 'אתה ארור ובני ברוך, ואין ארור מתדבק בברוך'.

ומצינו בחז"ל (שם ס"ח) ששיבחו את מדרגתו הרוחנית הגבוהה של אליעזר עבד אברהם, שהיה קלסתר פניו דומה לשל אברהם, ושהיה שולט ביצרו כמותו. עוד איתא ביומא (כח:), שלפיכך נקרא בשם 'דמשק אליעזר', על שם שהיה 'דולה ומשקה' מתורת רבו לאחרים. דהיינו שלאברהם אבינו היתה ישיבה, והיה מפיץ ומלמד בה את אלוקות הקב"ה, ואליעזר עבדו היה 'ראש הישיבה' באותה ישיבה. וכן מצינו שעל ידו ניצח אברהם במלחמות ארבעת המלכים, כדאיתא במדרש (שם פ"ר מז ס"ט). ולא עוד, אלא שמלחמת המלכים היתה בשנת ע"ג לחיי אברהם אבינו, ואילו כשחיפש אשה לבנו היה בן ק"מ, ונמצא שעברו מאז המלחמה עוד ס"ז שנים, בהם עלה אליעזר ונתעלה עוד יותר במדרגתו.

נמצא, שלפי כל הנ"ל היתה מובנת שאיפתו של אליעזר לצאת מכלל 'ארור', ולזכות לכך שבתו תינשא ליצחק, ובוודאי גדולה היתה אכזבתו עד מאד, בשעה שאמר לו אברהם 'אתה ארור ובני ברוך, ואין ארור מתדבק בברוך'.

אמנם מצינו שאף לאחר אכזבה גדולה זו הלך אליעזר לבית משפחת אברהם, כדי לדאוג בעצמו לזיווגו של יצחק, דהיינו באותו ענין עצמו שבו נגרמה לו אותה אכזבה גדולה! ואף עשה זאת באופן המעולה ביותר שיכל לעשות, שכן מצינו שנעשו לו ניסים [ואילו לא היה עושה את המוטל עליו כראוי לא היה זוכה לניסים].

ומצינו במדרש (שם פ"ר ס"ח ז) שבזכות מעשה זה יצא מכלל 'ארור' ונכנס לכלל 'ברוך', כמו שנאמר 'ויאמר, בוא ברוך השם'. כלומר, דוקא על ידי התגברות זו בזמן אכזבה

בגדר דין קנין כסף באשה ובקרקע

הוא נתינת מעות תמורת קרקע, כך היינו אומרים גבי קידושי אשה, שגדר הקנין הוא נתינת דמים תמורת האשה, וא"כ ברור הדבר ששווה כסף דינו ככסף, כשם שניתן לקנות קרקע בשווה כסף, [שהוא דבר הפשוט מסביר, שכשם שכסף יש בכוחו לקנות על ידי שמתרצים המוכר והקונה שיעמדו הדמים תמורת הקרקע, כמו כן יועיל גם בשווה כסף, אם נתרצו המוכר והקונה בזה].

ומה שהוצרכו התוספות לדון אם מועיל שווה כסף בקידושין, היינו משום שלומדים כסף קידושין משדה עפרון ב'גזירה שוה', וגדר הלימוד של 'גזירה שוה' הוא שדנים את התיבות שנכתבו גבי שדה עפרון כאילו נכתבו גבי קידושי אשה, דהיינו שדנים כאילו קנין כסף נכתב בתורה במפורש לגבי קידושי אשה, ומעתה אין הכרח לומר שכסף קידושין גדרו ככסף הקונה קרקע, שהרי אין הילפותא באה להשוות את גדריהם, אלא רק ללמד שלשון 'קנינה' משמעותו בכסף, וממילא מסתבר לומר שקנין כסף של קידושי אשה מאחר שזה קנין מחודש באשה ממילא יש מקום לומר שגדרו הוא 'כסף קנין' ולא 'כסף שיווי', ואין גדרו שנותן הבעל דמים תמורת שוויות האשה, שהיא מקנה עצמה לבעל תמורת דמים אלו, אלא זהו 'קנין אישות' שנחדש בפרשה זו, שמעשה נתינת הכסף של הבעל לאשה פועל בה קנין אישות...

ובזה מיושבת שיטת הסמ"ע, שאף על פי שהוא סובר שקנין כסף בקרקע הוא מדין 'כסף שיווי', בכל זאת הוא מודה שלגבי אשה הוי 'כסף קנין', שמאחר ונתחדש בה קנין אישות אין למדים את גדריה מקנין כסף של קרקע, אלא רק לענין כך שיקנה' האמורה בה היא בכסף כמו גבי קרקע, אך בעיקר גדריהם הם חלוקים זה מזה.

שקידושין נחשב כדבר שיש לו שווי ממוני, מאחר שהיתה יכולה לקדש את עצמה לאחרים ולקבל ממון, ולפיכך כשמקדשה הוא מתחייב לפרוע לה את שווי הקידושין, ונמצא שנתנית כסף הקידושין היא אכן מדין 'כסף שיווי'.

ביאור אחר בשיטת הסמ"ע

ונראה ליישב שיטת הסמ"ע באופן אחר, שאף שאכן המקור לכך שאשה נקנית בכסף הוא משדה עפרון, מכל מקום יש חילוק גדול ביניהם, שכן קנין כסף בקידושין הוא 'כסף קנין', ואילו קנין כסף בקרקע 'כסף שיווי', וחלוקים הם ביסוד דינם.

דהנה התוס' בקידושין (ב. ד"ה בפרוטה) כתבו, שהטעם שהוצרכה המשנה להשמיענו שהאשה מתקדשת ב'פרוטה ובשווה פרוטה' [אף שבכל מקום הדין הוא ששווה כסף ככסף, ואם כן לכאורה אין בזה חידוש], כדי שלא נטעה לומר שאשה נקנית בכסף דוקא ולא בשווה כסף, וכפי שמצינו לגבי שדה עפרון, שקנה אותה אברהם בכסף דווקא, ולא בשווה כסף. ולכאורה דבריהם צריכים ביאור, שהרי גם קנין כסף בקרקע לפינן משדה עפרון, ואף על פי כן הדין הוא שקרקע נקנית גם בשווה כסף, ואם כן מדוע דווקא לגבי קידושין היה מקום לומר שאין האשה מתקדשת בשווה כסף.

ונראה לומר בביאור הדברים, דבשלמא אם היינו לומדים דין קנין כסף באשה מקנין כסף של שדה עפרון בהיקש, או על ידי לימוד של 'במה מצינו', אז אכן היה הדבר פשוט שאשה נקנית גם בשווה כסף, שכן על ידי לימודים אלו היינו משווים לגמרי גדר כסף קידושין לגדר כסף בקנין קרקע, שכשם שבקרקע גדר קנין כסף

"וידבר אל עפרון באזני עם הארץ לאמר אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי שמה" (בראשית כג יג).

שינו ברש"י מסכת קידושין (ב.), שהאשה נקנית בכסף ובשווה כסף. ובגמרא שם מבואר, שלומדים קנין כסף באשה ב'גזירה שוה', 'קנינה קנינה' משדה עפרון, שכשם שאברהם אבינו קנה מעפרון את מערת המכפלה בכסף, כך אשה נקנית בכסף.

מחלוקת הסמ"ע והט"ז בגדר קנין כסף

והנה נחלקו הסמ"ע והט"ז בגדר קנין כסף. דעת הסמ"ע (ח"מ סי' קצ סק"א), שגדר קנין כסף בקרקע הוא 'כסף שיווי', דהיינו שהקונה נותן למוכר כסף בשווי המקח. כפרעון לחוב הממון שנתחייב לו עבור הקרקע. והוסיף, שאי אפשר לומר שקנין כסף מהותו רק לעשות 'מעשה קנין' בכסף, כמו שעושים קנין שטר או חזקה או סודר, שמשמע עבדים זה לזה בעשיית איוו פעולה כדי שלא יוכל אחד מהם לחזור בו, שהרי מקור הלימוד של קנין כסף הוא משדה עפרון, והכסף שזכר שם היה מה ששילם אברהם לעפרון בעבור שווי השדה והמערה. אמנם הט"ז שם תמה עליו, שהרי הגמרא בקידושין לומדת כסף קידושין משדה עפרון, וגבי אשה לכאורה אין שייך לומר שהבעל נותן כסף עבור שוויה, אלא הכסף משמש רק כ'כסף קנין', וממילא יש לומר שכל קנין כסף הוא 'כסף קנין' ולא 'כסף שיווי'.

ביאור האבנ"מ בדעת הסמ"ע

ובאבנ"מ מלואים (סי' כט סק"ב) כתב ליישב את שיטת הסמ"ע, והוכיח מדברי הרא"ש בב"מ (פ"א סי' מח) שאף כסף קידושין הוא בגדר 'כסף שיווי'! וטעם הדבר

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הרכה לאברכים

הדרך להתעלות והזהירות ממפסידיה

גבוהה ב'ממית עצמו', ללא תענוגי העולם וכבוד וגדולה, לקיים בעצמו 'ובכל נפשך'.

עלינו להתבונן כיצד זוכים להימנות בין בני העליה. ונראה שיש בזה שלשה תנאים הכרחיים. התנאי הראשון הוא לימוד המוסר. שהרי 'לא שייך' שאברך יהיה בן עליה כל עוד אין לו סדר מוסר בכל יום! שהתועלת בלימוד המוסר היא הכרחית מכמה בחינות. ראשית, להוכיח לאדם שיש מנהיג לבירה ויש מטרה לחיים, וכך יזכה להתעלות לחיות במצב של 'בכל דרכיך דעה', ועוד, שעל ידי עיון במדריגות הגדולות שספרי המוסר דורשים מאתנו מגיעים להתבוננות, שאפילו אם איננו יכולים להגיע לדרגות אלו, מ"מ יכולים אנו להגיע לאיוו שייכות בזה, לאיזה רגש של אהבה, לקרבת אלוקים אמיתית. ההתבוננות במוסר גורמת לאדם 'לקחת את החיים ברצינות', הרצון לשאוף לגבהים עושה בנפש רשם שאי אפשר להתעלם ממנו, ולזה מגיעים רק אם יש סדר קבוע במוסר, אפילו כמה דקות ביום.

התנאי השני בזה הוא לימוד ההלכה למעשה. ידיעת ההלכה גורמת לאדם להיות עירני באופן קבוע לקיום מצוות התורה, סדר היום שלו מלווה תמיד במחשבות מה מותר ומה אסור. הנידונים שעולים בראשו הם קשר תמידי לקב"ה, שהרי הוא צריך לשקול תמיד במאזני שכלו מה ה' רוצה ממנו עתה. גם לימוד זה טעון התמדה יום יומית, לפחות רבע שעה בכל יום. מי שלומד הלכה, מעבר לכך שהוא יודע עכשיו כיצד עלי לנהוג, הוא גם משלים בזה את לימוד המוסר, שכן לימוד ההלכה מסייע בידו להגיע לדרגה של 'חיים של קשר' עם הקב"ה.

התנאי השלישי הוא הגישה לתפילה ולברכות. אם אדם יקפיד על כל ברכה שאומר שלא 'לזרוק' אותה מפיו, אלא יעצור לרגע ויחשוב קודם הברכה, על מה הוא מברך, ואת מי הוא מברך, אזי עם הזמן זה כבר יהפוך אצלו להרגל, לחשוב עם כל ברכה שאומר, וזה יביאו ליראת שמים, כמו שנאמר (דברים יג) 'ועתה ישראל מה ה' אלוךך שואל מעמך, כי אם ליראה', ודרשו חכמים (מנחות מג:) 'אל תקרי מה אלא מאה', שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, והן מביאות אותו לידי יראה, לפי שהן גורמות לו להתבונן כל הזמן למי הוא מברך.

אם אברך יקפיד על שלשת הדברים הללו, לימוד מוסר, הלכה למעשה, וכוונה בתפילה וברכות, ודאי הדבר שהוא יתרום לדרגת 'בן עליה', למדריגה של קשר עם הקב"ה, וימשיך לעלות בהר' עליה אחר עליה.

הזכרנו [בפעם הקודמת] שאברך שחי עם הקב"ה מחשיב את התורה, ועל כן הוא זוכה להשיג עריבותה. ויש להוסיף, שכדי לזכות לתורה צריך להישמר מדברי הבלים. וכמו שאמר רבי דוסא בן הרכינס באבות (פ"ג מ"י), 'שינה של שחרית, ויין של צהרים, ושיחת הילדים, וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ, מוציאים את האדם מן העולם'. שינה של שחרית - זו העצלות, בין עצלות במחשבה, ובין עצלות בהתמודדויות של החיים. שיחת הילדים - זו התעסקות בדברים שאין בהם ממש, כמו פוליטיקה, או יותר גרוע - לשון הרע, וכדומה. ישיבת בתי כנסיות של ע"ה - כפשוטו, דברים אלו מוציאים את האדם מן העולם. ובטעם הדבר כתב רבינו יונה שם, 'כי על מה נברא אדם, אך לעסוק בתורה, והיא אורך ימים ושנות חיים, ואם לוקח הוא דברים כאלה למה לו חיים, וראוי לטרדו מן העולם, כי הבל הוא הבל ימיו, ואחר שחיה כמה שנים ונתעסק בעסקו ולא הועיל, הואיל שבטל התורה, על מה יוסיפו לו ימים?'

כשאדם שקוע ראשו ורובו בדברים אלה, ועם כל זאת רוצה להתעלות בתורה, הדבר יקשה עליו מאוד, ומדרגת 'תפקחנה עיני השכל' תהיה רחוקה ממנו, שכן מדרגה זו דורשת מהאדם כוחות גדולים מאוד, ומי שעסוק בהבלים בדרך כלל לא יהיו לו את הכוחות הללו. אמנם מי שכבר זכה ליראת שמים ויש לו חשק ללימוד התורה, ממילא אין לו שייכות לכל ההבלים, ונמצא ודאי שהוא שייך בכל המדרגות הגבוהות ויכול לקנות אותם.

אמנם, גם אברך בן עליה חייב לדעת כיצד להמשיך להתעלות, אלא ששאיפותיו צריכות להיות בדרגה אחרת לגמרי. הוא צריך לשאוף להגדיל את החשק בתורה עוד ועוד, לחפש עצות להגיע למדרגה שעליה דיבר רבינו יונה באבות (פ"ב מ"ט), על דברי רבי טרפון 'היום קצר והמלאכה מרובה', וזה לשונו 'משל למלך שאמר לעבדו מדוד זהובים מכאן ועד למחר, וכל מה שתמדוד יהיה שלך. איך יישן? והלא באותה שעה יפסיד כמה וכמה! כך אמר משה, אם אישן, כמה מרגליות מדברי תורה אפסיד. על אחת כמה וכמה אנו בל ניתן שינה לעינינו ולעפעפינו תנומה'. בן עליה צריך לשאוף לא לאבד רגע, ולהקיף את כל חלקי התורה בהתמדה ובחשק.

בן עליה צריך לחשוב איך להגיע למדרגה הנשגבה של 'אוסף זהובים', זו שאיפה אחרת לגמרי, שהרי הוא כבר ממית עצמו באהלה של תורה, ורק מחפש להגיע לדרגה של הרגש דק מן הדק על כל רגע של איבוד זמן, וכן מחפש איך להשיג דרגה יותר

דבריהם

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת חיי שרה תשפ"ה

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחני של מרן שליט"א

אבי הכלה נותן רק אולם יוקרתי, האם מותר להדפיס הזמנה חילונית כדי לקבל עזרה

שייך כאן שקר, כיון שכוונתו תצא אל הפועל. אבל חייא בנו, אם אביו יאמר לו 'תאמר לאמך לבשל קטניות', והוא יתן כשמו, ויאמר לאמו 'אבי צוה לבשל עדשים', הרי הוא מדבר שקר גמור, אף שהענין אמת, מ"מ הדיבור הוא שקר (כי אביו לא צוה כן), על כן לא הביא לו הפסוק של 'לא תשקרו', כי כוונתו אמת ורק הדיבור שקר.

חיינן מדברי השל"ה שכאשר המחיר הוא על דרך משל מאה ש"ח, והוא אומר מאה ועשרים ש"ח, ויודע שע"י יגיע לאמת שהוא מאה ש"ח, אין בזה שקר, ואדרבה בזה הוא אומר את האמת, כי כוונתו האמתית יוצאת לפועל, וכיון שעל ידי השקר אפשר להגיע לאמת, אין בזה שקר, וגם לא גניבת דעת.

וכבר הבאנו בכמה מקומות את דברי מרן הגרא"א דסלר זצ"ל במכתב מאליו (ח"א עמ' 94), שאמת ושקר אין הכוונה לסיפור העובדות כפי שאירעו או לשנות, אלא אם הסיפור יביא את התועלת הרצויה והנכונה ע"פ התורה, וזהו אמת, ואם לא הרי זה שקר, יע"ש.

ועיינן בילקוט שמעוני (תהלים, רמז תרנו) שרבי חייא צפורה הלך לקנות חטים במקום, ואמר לו ר' יונתן, כשתרצה לקנות חטים, תאמר להם שאתה רוצה לקנות שעורים, כדי שלא יעלו לך את מחיר החטים. כלומר, שאם יאמר להם שבא בעיקר כדי לקנות חטים, הם יעלו לו את המחיר. ועל ידי שיאמר שבא לקנות בעיקר שעורים, ובדרך אגב יקנה גם חטים, לא יעלו לו את המחיר.

הרי שמותר לשנות מהאמת, כדי להגיע לתוצאה הרצויה, כי אמת ושקר אינם נמדדים בדיבור הפה, אלא בתוצאה, ואם התוצאה היא אמת, מותר לשנות בדיבור. וראה בראשית חכמה (שער הקדושה, פרק יג) בשם המכילתא שמדבר שקר תרחק הוא אזהרה למקבלי לשה"ר, אע"פ שלשה"ר הוא אפילו על אמת גמור, מ"מ כיון שהוא דיבור אסור הרי זה נקרא שקר. וכוזה מבוארים בדברי החפץ חיים (כלל ו ס"ק כא, בהגה"ה) בשם חיד הקטנה שכל דיבור הנמאס והנתעב אע"פ שהוא אמת הרי זה נקרא שווא ושקר, יע"ש.

וכן גם בענינו, כיון שבעל הגמ"ח רוצה לעזור לנוקקים ועניים, והחתן באמת עני ונוקק, ורק מתוך טעות שטועה בעל הגמ"ח וסובר שלא מגיע לו, לכן אינו עוזר לו ולא ייתן לו ההלוואה, ממילא אין בזה איסור שקר, כשעל ידי זה מגיע לתועלת האמתית והרצויה.

ויש גם לצרף את שיטת הפוסקים שאין איסור שקר בכתב, כמבואר בשו"ת פני יהושע (סימן פד) שאין איסור שקר אלא כשמוציא מפיו או מראה בגופו, אבל בכתבה לא מיקרי משקר. וכן כתב המהרש"א במסכת ב"ב (דף טו ע"א) שלכן היה משה כותב 'וימת שם משה', אף בדשעה שכתבה עדיין לא מת, שכיון שלא היה אומר בפיו, לא מייחזי כשקרא.

אכן באופן כזה, שברור לו שגם אם הנהלת הגמ"ח תדע את האמת [שהחתן והכלה עניים מרודים, ואבי הכלה לא משלם כלום ורק את האולם החליש לתת], אף על פי כן לא יסכימו לתת שום עזרה כל עוד החתונה מתקיימת באולם יוקרתי, וכגון משום 'לא פלוג' [שאחרי זה יודע הדבר, ואנשים יאמרו שהרי הם נישאו באולם יוקרתי ולמרות זאת הבאתם להם הלוואה, ואין לדבר סוף], א"כ ככה"ג יוצא שאם ידפיסו הזמנה אחרת ויראו אותה להנהלת הגמ"ח, יש בזה הוצאת ממון שלא כדון, כי במקרה כזה אינם מוכנים לתרום כל, והרי אסור לעשות כן בשום פנים ואופן.

שאלה. נולדתי למשפחה שעדיין אינה שומרת תורה ומצוות, וב"ה זכיתי להתקרב להשי"ת ולחזור בתשובה, וכעת בס"ד התארסתי עם כלה מרקע דומה לשלי, שגם היא חזרה בתשובה, יחידה מכל משפחתה. והנה חמי לעתיד הוא אדם אמיד מאד, אך מאחר ובתו אינה 'הולכת בדרכו', הוא הודיע לה נחרצות שאמנם הוא ישתתף בחתונה, אך אינו מוכן לתת לה אפילו פרוטה אחת להוצאות החתונה, ובעקבות זאת אין לנו אפילו את הצרכים המינימליים לצרכי החתונה והנישואין.

באחד הימים התקשר אבי הכלה, ואמר שאת שמחת החתונה הוא רוצה לחגוג בצורה מפוארת לפי כבודו ומעמדו, ולכן הוא הזמין אולם מפואר ויוקרתי, כשר למהדרין, וזאת זה הוא מוכן לשלם. כמובן ששמחנו מאד, שלפחות בדבר זה הוא משתתף, ובכך נרוויח חתונה באולם יוקרתי ומכובד. אך הנה, בתקופה זו, בין האירוסין לחתונה, אני מתרוצץ בין ארגוני חסד שונים, בכדי לקבל כל סיוע ועזרה אפשרית, למען נוכל להתחיל את חיינו בצורה נורמטיבית. כעת נודע לי שישנו גמ"ח גדול מאד, המסייע בעיקר להורים המחתנים את ילדיהם וזקוקים לסיוע בהוצאות החתונה, אשר נותנים הלוואות גדולות מאד עם פריסת תשלומים נוחה מאד, כך שהדבר יוכל לעזור לנו מאד. דא עקא, שהתברר לנו שאותו גמ"ח נותן הלוואה בתנאי קודם למעשה שהחתונה תערך בצורה צנועה ופשוטה, וכדי לקבל הלוואה יש להביא הזמנה היכן החתונה נערכת, וממקרים שהיו שמעתי שאם הם רואים שהחתונה נערכת באולם מפואר ויוקרתי, הם מסרבים להעניק את הלוואה. ובצדק, כאומרים: 'יש לנו תור מאד ארוך לקבל הלוואות, ומי שיש באפשרותו לערוך חתונה באולם מפואר, שלא יבוא לבקש הלוואה'...

שאלתי היא, האם מותר לי להדפיס כמה הזמנות, שבהם נשנה מהאמת ונכתוב שהחתונה תתקיים באולם פשוט, כמו שמתאים למצבנו הכספי האמיתי, ועם הזמנה זו אגש לגמ"ח לבקש הלוואה. כאשר אם לא אעשה זאת, סכיר להניח שלא יאמינו לי (שאני באמת נזקק, והאולם המפואר הוא בגלל חמי שנותן רק את זה), ולא יתנו לי את ההלוואה, לה אני מאד זקוק, או שמא מכיון שסוף סוף החתונה תערך באולם מאד מפואר (במיומן 'חמיי' לעתיד), אין לי רשות לשנות את ההזמנה ולהשיג הלוואה מהגמ"ח במרמה.

תשובה. באופן שאם בעלי הגמ"ח היו בסוד העניינים, הם היו מסכימים לתת במקרה כזה, יש מקום להקל להדפיס את ההזמנה, אבל אם גם במקרה זה לא היו נותנים משום לא פלוג, אסור להדפיס את ההזמנה.

מקורות ונימוקים

התשובה מתחלקת לשני אופנים, וכדלהלן: אם הדבר ברור לחתן, שאם הנהלת הגמ"ח היתה משתכנעת באמתות המקרה, וכשתדע את פרטי המקרה שלו, דהיינו שהוא אכן עני ואביון מרוד, ורק שחמיו עושה את החתונה לצרכו, ואינו נותן להם פרוטה נוספת מלבד את הוצאות האולם, היו מאשרים להם את ההלוואה, ורק בגלל שהגמ"ח לא כ"כ יאמין לסיפור לא יקבל הלוואה, נראה שבדוחק באופן שאין לו שום עצה אחרת להשיג מימון אחר, מותר לו להדפיס הזמנה שיהיה כתוב בה שהחתונה היא באולם פשוט, ולא יאמר לבעלי הגמ"ח בפיו שהחתונה במקום פשוט, אלא רק יראה להם את ההזמנה. וזעמא דמילתא, שהרי מעיקר הדין בעלי הגמ"ח צריכים לתת לו את ההלוואה כי הוא עני, והם צריכים לעזור לו כמו שעוזרים לכל העניים, וא"כ הוא אינו מוציא מהם ממון בשקר, אלא רק אינו יכול להוכיח להם את מצבו האמיתי.

ועיינן מה שכתבנו בחשוקי חמד עמ"ס עבודה זרה (דף כה ע"ב), לגבי אדם שרגיל להתמקח ולבקש הנחה מכל מחיר שמציעים לו, למרות שהוא בעל אמצעים ואינו מקפיד לקנות דווקא במקום זול, אלא הדבר נותן לו הרגשה טובה שמצליח להוריד את המחיר מהסכום המקורי. והשאלה, האם מותר למוכר לכתחילה להעלות את המחיר בכמה שקלים, ולבסוף כשיבקש את ההנחה יגיעו לסכום האמיתי, או שמא יש בזה איסור שקר וגניבת דעת.

והוכחנו ממה שנאמר במסכת יבמות (דף סג ע"ב), שאשתו של רב ציערה אותו, וכשיבקש שתכין לו 'עדשים' היתה מבינה לו 'קטניות', וכשיבקש 'קטניות' היתה מבינה לו 'עדשים'. כשגדל חייא בנו, והיה אביו רב מבקש שיאמר לאמו שתכין קטניות, היה מהפך ומבקש מאמו שתכין 'עדשים' והיא היתה מהפכת ומבינה 'קטניות' (כך שיצא שאביו קיבל מה שרצה באמת). וכשנודע הדבר לרב שבנו היפך את הדברים, אמר לו 'לא תעביד הכי, שנאמר למדו לשונם דבר שקר וגו'.

וצ"ב מדוע אמר לו פסוק זה, ולא פסוקים אחרים שלא לשקר ולא לכוז, וביאר השל"ה ה' (מסכת סוכה, דף עז ע"ב), שרב עצמו אם ירצה לאכול קטניות, יצווה לאשתו לבשל עדשים, וממילא תבשל קטניות רצונו, והוא לא מדבר שקר, כי אף שרצונו לקטניות והוא מדבר על עדשים, מה

ברכת צל"א טבא וגדיא יאר

להודו כבוד רבינו הגדול מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א
לדגל השמחה השרויה במעשיו בעת נישואי נכדו
בת לבנו חביבו הגאון רבי אברהם יעקב שליט"א
עב"ג החתן המופלג הרב דוב בשון שליט"א
מבחיירי ישיבת 'תניכות חכמה'

יהי רצון שיעבד בית נאמן בישראל, ויראו חרות ישראל
מבוכים, בני עדי עדי!

ויחב מרן שליט"א להאריך ימים על ממלכתו ולדחות
רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

מתוך בריות נפא ונורא מעליא, עוד ינוכח בשביבה דשנים
ורננים יהיו!

ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתנה לי בתוככם לאחות קבר (כג, ט). וקשה, איך הפציר אברהם אבינו בעפרון שימכור לו את מערת המכפלה, ומדוע אין בזה משום לא תחמוד, שהרי כתב הרמב"ם (פ"א מגזילה ואבירה ה"ט) שאם הכבד עליו רעים והפציר בו עד שלקחו ממנו, אע"פ שנתן לו דמים הרבה, הרי זה עובר, והרי אברהם קיים כל התורה כולה. ואמנם עפרון היה גוי, אך הפרי מגדים (או"ח סימן תרד מ"ז סק"א) הסתפק האם שייך לא תחמוד מגוי, שהרי כתוב 'לא תחמוד בית רע'. ולפי הצד ששייך לא תחמוד, קשה. [ובאבני נזר (או"ח סימן שכד אות ו) כתב שקודם מתן תורה גם גוי היה נקרא 'רעהו', ולפי זה קשה ביותר, איך היה מותר לאברהם להפציר בעפרון שימכור לו את מערת המכפלה, והרי אברהם קיים כל התורה כולה]. ונראה ליישב, דאברהם ביקש רק פעם אחת מעפרון, והוא מיד הסכים, וכזה אין איסור לא תחמוד, וכמדומה מלשון הרמב"ם, שרק אם הכבד עליו רעים והפציר בו עד שלקחו.

וידן העבד לקראתה ויאמר הגמליני אני מעט מים מוכד: ותאמר שמה אדני ותמחר ותורד ברה על ידה ותשקחו (כד, יז-יח). וקשה על אליעזר שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים (זומא כח ע"ב), ומבואר ברש"י (לעיל יד, יד) וירק את חניכיו, זה אליעזר שחינוכו במצוות, איך השתמש באשה, והרי קי"ל (ש"ע אה"ע סימן כא ס"ה) שאין משתמשים באשה כלל. ואמנם ברמב"ם מבואר (פכ"א מאיסורי ביאה ה"ה) שדוקא מזיגת הכוס אסורה, וא"כ יתכן שרבה רק הגישה לו את המים אבל לא מנזה לו את הכוס. אך באור החיים הק' (כד, יט) מבואר שרבה רקבה לו את המים שישתה עד הסוף ממש, וצ"ע. ויש לומר, דמכיון שאליעזר בא עיף מן הדרך [ואמנם היה לו קפיצת הדרך, אך עדיין היה עיף מן הדרך, וכמ"ש אה"ע ח"א ע"ב] והמים מאד נחוצים להשיב נפשו, יתכן דבכה"ג אין איסור. ועוד אפשר, שלשון הש"ע אין משתמשין באשה, והיא היתה רק בג' ג' שנים.

ואומר אל אדוני אולי לא תלך האשה אחרי (כד, לט). ופירש רש"י, אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר, והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו, אמר לו אברהם בני ברוך ואתה אדור, ואין אדור מדבק בברוך, עכ"ד. וצ"ב איך אמר לו אברהם לשון כזו, והרי מבטישו בכך, ומדוע לא חשש מהלבנת פניו של אליעזר, ולמה לא מצא תירוץ אחר, העיקר שלא לבייש את עבדו שהיה דולה ומשקה מתורתו, ולומר לו 'אתה אדור, ואין אדור מדבק בברוך'. ויש לומר, דכיון שאליעזר עצמו היה גדול מאד, ואברהם אמר לו כעת הלכה מהתורה, לכך אין בזה חשש ביוש.

ויען לכן ובתואל ויאמרו מה יצא הדבר לא נוכל דבר אליך דע או טוב (כד, נ). ופירש רש"י, ויען לכן ובתואל, רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו, עכ"ד. והעירו, איך מוכח מכאן שהיה לכן רשע, הרי זה גופא צריך מקור שמי שמשיב לפני אביו נקרא רשע, וגם בשו"ע לא מצינו שכתוב בחיובי היראה והכבוד לאביו, שלא לענות לפני אביו. אכן יש לומר, דזה שהיה לכן רשע לא מתחיל כאן, כי היה רשע מאז ומתמיד, ובגלל רשעותו החציץ פנים וקפץ להשיב לפני אביו.

ותקם רבקה ונעוריה, ותרכבה על הגמלים, ותלכנה אחרי האיש (כד, סא). נשאל מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל (מפי האיש, עמ' קט), האם כשנוסעים באוטובוס יש בעיה לשבת אחורי אשה, והשיב: 'לא, כי רק ללכת כתוב שאסור' [וידוע שהחזו"א חלק על זה, כמבואר בחוט שני (אה"ע עמוד ג)]. ולכאורה יש להעיר ע"ז מהפסוק כאן שרבקה ונעוריה הלכו אחרי האיש, ואמרו חז"ל (ברכות דף סא ע"א) - אחרי האיש, ולא לפני האיש. ומבואר שם שהטעם משום הדין שאסור ללכת אחרי אשה. ולכאורה הרי אצל אליעזר ורבקה, כולם ישבו ורכבו על הגמלים, ולפי מו"ח זצ"ל שרק ללכת ממש אסור אחרי אשה, היה צריך להיות שלא יהיה איסור לרכוב מאחורי אשה הרכבת. ונראה ליישב בפשיטות, שהרי 'רכוב כמהלך דמי' (קידושין דף לג ע"ב), וביותר, שבאוטובוס יש משענת מאחורי האשה המסתירה אותה ופחות שייך ההרהור, משא"כ בגמלים שהכל גלוי.

ויביאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאחבה וינחם יצחק אחרי עמו (כד, סז). הנה הקשו איך נשא יצחק אביו את רבקה, והרי אמרו חז"ל (ב"ב דף קי ע"א) הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה, מפני שרוב בני דומין לאחי האם. והרי לכן רשע היה, והאבות הקדושים קיימו כל התורה ואפילו עירובי תבשילין. אמנם יש לומר, דמכיון שאברהם צווה לאליעזר 'לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני, כי אל מולדת תלך', לכן לא היה ברירה ולא היה אפשרות אחרת.

בבא קמא דף קמט ע"א איכפיד רבא

האם מותר לבקש כסף לצרכי רבים, כאשר יחשדוהו שהוא לוקחם לעצמו

שאלה. רב חשוב שלעצמו יש לו די כסף כדי לחיות, ומתרים אנשים עבור צדקה וחסד שעושה בצנעה, והתורמים אינם רואים אותו עושה צדקות, ולכן חושדים בו שהוא אוספם לעצמו, האם מותר לו להמשיך להתרים, או שמא יש בזה חילול השם, ויפסיק להתרים, או שיתחיל לעשות את מעשי החסד כפרהסא. תשובה. אמרנו במסכת ב"ב (דף קמט ע"א), שהיה אדם ושמו 'איסור' גיורא, שהיו לו י"ב אלף זוז מופקדים אצל רבא, באותו זמן חלה איסור ונטה למות. רב מרי שהיה בנו של איסור, הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה היתה. כלומר, אמו הרתה אותו קודם שנתגייר, אך לידה אותו כשאביו כבר התגייר. ומאחר והורתו שלא בקדושה, לא היה רב מרי נחשב כ'בנו' של איסור, ולפיכך לא היה ראוי לרשת את נכסיו, שהרי בת ישראל שנתעברה מנכרי, אין הכן מתייחס אחרי אביו, אפילו אם האב התגייר קודם לידת הבן (ע"י יבמות דף צח ע"א). ונמצא אם כן שלאיסור אין יורשים, ואם ימות מבלי שייתן את המעות לאדם אחר בעודו בחיים, יהיו המעות הפקר לכל הקודם לזכות בהן, ובאותו הזמן שאירע מעשה זה, היה רב מרי בבית המדרש.

ואמר רבא, אם איסור ימות, אני אוכה במעות מן ההפקר, מאחר שהם ברשותי (שהרי הפקידם אצלו), ואפילו אם ירצה איסור להעביר את המעות לרשות בנו רב מרי בחייו, אין לו שום אפשרות לעשות כן, וכפי שמפורט בגמ' שבכל הקניינים אינו היה יכול לקנות.

והקשה על כך רב איקא בריה דרב אמי, מדוע אתה אומר שאין לאיסור שום אפשרות להעביר את המעות לרב מרי, הרי איסור יכול להודות שמעות אלו של רב מרי הן, ויקנה אותן רב מרי בקנין 'אודיתא'. ומספרת הגמ', שעד שנשא ונתנו בבית המדרש, התברר שבאמת איסור נהג כך, שמתוך שנאמרו הדברים בביהמ"ד, התפרסם הדבר, ולימדו את איסור לעשות כן, והודה איסור שהמעות של רב מרי, וקנה אותן רב מרי בקנין אודיתא. הקפיד רבא על כך, ואמר 'ישנם כאלו שמלמדים את הטענות ששמעו ממני בית המדרש לאנשים, ומפסידים לי על ידי כך'.

והקשה החזון איש (ח"מ ליקוטים סימן כא לרף קמט ע"א) למה הקפיד רבא, הא כל מוונותיו של אדם קצובין לו, אלא שהאדם חייב בעשיה בעניני של עולם, והכא אין ראוי לתלמיד חכם להשתדל להפסיד את רב מרי. [ושמענו ששאלו את החזו"א אם מותר לשקר במסים במדינות כאלו, שאין להם דינא דמלכותא, והשיב אולי מותר, אך כל מה שאדם מתעסק עם ממונו, אינו אלא בגדר ההשתדלות, ושקר אינו בגדר השתדלות].

ותירץ החזו"א שרבא היה לו צורך למעות בשביל צרכי ציבור, כמבואר בתענית (דף כ ע"ב), ובשביל זה נתייב בהשתדלות יתירה, וגם רב מרי לא היה מקפיד בזה שידע שבמעות מתעבד צדקה וחסד, ורב מרי היו מוונותיו מצויים, וכדמשמע קצת בבבא מציעא (דף עג ע"ב) ויתכן דהא דאמרו בגמ' ובי רב הוה, היינו דאי לא היה בי רב לא הוי רבא משתדל לעכבם, דחשיב כחילול השם, דצריך שיהא דבורו עם בני אדם בנחת, וזה היה בעיני הדיוט מנוטה אחר הבצע, אבל בי רב הוה וידע דמעשיו לשם שמים, ולא קפיד, עכ"ד.

[ואף שדברים פשוטים הם, ואין צריך לראיה שרבא ח"ו לא נטה אחר הבצע, ולא חפץ לזכות במעות שאינו שלו, אפשר להביא ראיה שאפילו על כספו שלו עצמו ויתר רבא, וכמבואר בגמ' במסכת ב"מ, שציון החזו"א עצמו, שמדינת היה חייב רב מרי לשלם שכירות לרבא, מ"מ ויתר רבא על כספו, כיון שגרם הפסד לרב מרי שלא בכוונה, וכי"ב מצאנו עוד על רבא בסנהדרין (דף עב ע"א), ע"ש].

לאור דברי החזו"א יתכן שרב האוסף כסף ובעיני הבריות נחשב מנוטה אחר הבצע, אף שמעשיו לשם שמים, חשיב כחילול השם, ויש לו לפרסם את מעשיו, או להפסיק בהתרמת הכסף.

אך בירושלמי (סוף מסכת פאה ובשקלים פ"ה ה"ד) נאמר שרבי זכריה חתנו של ר' לוי, היו כולם מלעזים ומפזים עליו שם רע שהוא נוטל צדקה ולא צריך לה, כשנפטר בדקו בספריו ומצאו שאת כל מה שנטל חילק לאחרים. הרי שמותר לאדם חשוב לבקש צדקה, אף שמלעזין עליו.

וכן אמרנו בחולין (דף קלד ע"ב) ההוא שקא דינרי דאתא לבי מדרשא, קדים רבי אמי וזכה בהן, והיכי עבדי הכי והא כתיב ונתן ולא שיטול מעצמו? רבי אמי נמי לעניינים זכה בהן. וכתב בספר מעיל צדקה לבעל השבט מוסר (סימן אלף רמה) ראה נא כח הצדקה דנטל רבי אמי הדינרים לזכות בהם לעניים, ולא חש ולא שם על לב שיחשדוהו שלקחם לעצמו, ונלמד מכאן שיכול אדם לקחת מאחרים, לתת לעניים, ואף על פי שיחשדוהו שלעצמו לקח.

ונראה שהמעשה של רבא גרע יותר, כיון שבעיני אנשים שאינם ברבי רב, נראה כאילו רבא לקח את המעות מאיסור גיורא שלא מרצונו, אבל רבי זכריה, שאסף כסף מאנשים ונתנו לו ברצונו, ורק חשובו שהאסיפה היא לעצמו, בזה אין חילול השם. ומותר לעשות כן, אף כשילעזו עליו.

אחרונה נא חידה

אדם קידש אשה קידושין גמורים (שחלו מן התורה ואינם קידושי טעות), והוא לא מת ולא נתן לה גט, ובכל זאת אשתו אינה נחשבת לאשת איש ומותרת להינשא, היתכן? * מתי חייב אדם ליתן נדוניה והוצאות חתונה לאשה זה - שאינה בתו?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידתי הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה מגלין קודם: איזה דבר מותר לעשותו רק בחפץ מוקצה, ובחפץ שאינו מוקצה אסור לעשותו?

תשובה. קי"ל (שו"ע או"ח סימן שי ס"ו) שכל דבר שאסור לטלטלו, אסור ליתן תחתיו כל כדי שיפול לתוכו, מפני שאסור את הכלי בטלטול, ונמצא מבטל כלי מהיכנו. אכן, אם גם הכלי התחתון הוא מוקצה ואסור בטלטול, מותר שיפול לתוכו הדבר מוקצה, שהרי אינו מבטל כלי מהיכנו, כי בלא"ה הכלי התחתון גם מוקצה. עוד י"ל ע"פ המבואר במשנ"ב (סימן שלו ס"ק יב) האם מותר להניח בערב שבת כלים על האילן, ומבואר שם דאם זה כלים המותרים בשימוש בשבת, הרי שאסור להניחם בערב"ש על האילן, דמתוך שהוא משתמש בהם יבוא להורידם מן האילן בשבת, והרי אסור ליטול כלי מהאילן בשבת, משום שבקל יבוא ע"ז להשען עליו. אבל אם הכלי הוא מוקצה ובלא"ה אסור בשימוש בשבת, מותר להניחו בערב"ש על האילן, דאין חשש שיבוא להורידם מהאילן בשבת.

י"ל ע"י מערכת "קובץ גיליונות" k.gilyonot@gmail.com

להנצחות ולהקדשות ניתן לפנות: 053-3145900

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,
ניתן לדרוש במייל a0527642209@gmail.com,
ובפלאפון הנ"ל, או בכחוטב מייל 3126877@gmail.com
ובפלאפון 0533126877.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן
רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד,
בקו ישיח יצחק, 04-376-0582,
או 072-380-9348. מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישנה מרן
שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

תורת יושר

בענין כלה בברכת האירוסין

בדבר עניינת אמן של הכלה על ברכת האירוסין העיר רבינו דיש לדעת למה לא חשיב הפסק לברכת בורא פרי הגפן, שהרי היא יוצאת בזה ושותה מן היין אח"כ. (ובענין האם ברכת האירוסין שייכת רק לחתן ע"י פתחי תשובה אה"ע סימן ל"ד סק"א).

רשימת זכרונות לחופה שכתב רבינו לעצמו כשמסדר קידושין

- א. להכין שתי כתובות (עדיף מלאות).
- ב. לשכור ביום החופה את מקומות היחוד והחופה.
- ג. כוסות שטופים (יותר משיעור), יין - מיץ.
- ד. טבעת, כתובה, כוס לשבירה, אפר.
- ה. לייעד עדים לכל הענינים (הינומא, קידושין, חופה, יחוד וכתובה).
- ו. לצאת לקראת, - והמסדר יעמוד למזרח קצת.
- ז. לשאול לפני הברכות האם שלו - ולשאול האם שווה פרוטה.
- ח. החתן לא יפסיק בדיבור עד שיאמר הרי את.
- ט. יכונו לצאת - שתייהם.
- י. ראיית העדים הכלה בשעת שתי', ולבדוק שמכוסה בשעת קידושין שלא תראה במה מקדשה.
- יא. יאמר בקול - ומיד לתת - והעדים יראו שנשאר אצלה.
- יב. לסדר מי שישתה את הכוס (ושיברך גם ברכה אחרונה אם שתה כשיעור רביעיית).
- יג. העדים שיראו ועכ"פ שישמעו את קריאת הכתובה.
- יד. שיאמר לעדים שיחתמו - לחתום על שולחן (ולא על גב וכו').
- טו. יכונו לצאת שבע ברכות והמברך יכוון להוציא.
- טז. יסדר מי שישתה כוס שני ושיברך גם ברכה אחרונה אם שתה כשיעור רביעיית.
- יז. אחד יאמר את כל שלוש הברכות.
- יח. החתן לא יפסיק בשירה (קול ששון וכו') בגלל ששותה.
- יט. אם יאכלו פת בחדר יחוד יכונו להמשיך לאכול במקום סעודה, ושיאכלו שם.
- כ. ואם הם אוכלים שם רק עוגה, שיטלו ידים ויאכלו פת באולם הסעודה.
- כא. שלא יעבור שיעור עיכול.
- כב. שתהא כלה בשבע ברכות.
- כג. שתית כלה בכוס של ברכת המזון, אם לא שמעה בורא פרי הגפן שתברך.
- כד. לבדוק הספלים

ויברכו את רבקה כ' במסכת כלה ומוזבא בתוס' בכתובות דף ז' ע"ב שמכאן לברכת חתנים מן התורה, ונביא כאן כמה ענינים שדן בהם רבינו בעניין ברכת חתנים

בענין פנים חדשות בשבע ברכות

כתובות ז' ב' תוד"ה והוא, אור"י דפנים חדשות אין קורא אלא בבנ"א שמורבים בשבילם כו', ע"י אה"ע סימן ס"ב ס"ח י"א שאינם נקראים פנים חדשות אלא א"כ הם בנ"א שמורבים בשבילם, וע"י ח"מ וב"ש, וכ' שם עוד דשבת ויו"ט היו כפנים חדשות בסעודת הלילה ושחרית והרמ"א כתב דגם בסעודה ג' נהגו לברך וכתב ואפשר משום דרגילים לבא פנים חדשות וי"א מטעם דרגילים לדרוש והדרשה היו כפנים חדשות, [ולכאורה י"ל דיש זכר לדבר ע"י ברכות מ"ז ב' שני ת"ת המותדין כו' וע"י בתוספי הרא"ש שם שפי' שהלכה חשובה כשלישי, ונהי דהתם לא קי"ל כן, מיהו לענין שמחה דפנים חדשות י"ל דכל כה"ג סגי בזה לענין ריבוי שמחה, וכעין שבת ע"י תו' כתובות ז' ב', (ע"י גמ' ברכות לעיל שם והעירוני לכך)].

ולפ"ז יש לזיז לדרוש (ולא להפריע הדרשה) וכ"ש בדליכא פנים חדשות והרי לדעת תו' בעינן כאלו שמורבים בשבילם, וק"ק וכי בכל מקום באים החשובים ושלא השתתפו בשמחת הנישואין וכי על דא נסמך, והנה בחדושים ובאורים כתובות ח' א' כתב דהא ודאי אי איכא עשרה [ואפשר אפי' ברוב עשרה סגי] אפי' הם הדייטות שאין יתר המסובין מרבים שמחה בשבילם סגי בכך דמאחר דהם בעצמם עשרה הרי הסיבם שמחת נישואין ולא אפוש' שמחה בעלמא הוא דאמרינן לקמן ח' א' דה"ט שאין מברכין לאחר יומא קמא [א"כ איכא פנ"ח] אלא בדגמ' באו לחדש לפי' תו' דאף בדליכא עשרה פנים חדשות אם האחד שהוא פנים חדשות הוא חשוב כולי האי שכל העשרה מרבים שמחה בשבילו חזרה שוב כל המסבה כשמחת נישואין והו' שמחה חשובה ולא אפוש' שמחה בעלמא היא ע"כ, ואולי יתכן לומר שזה הוא ג"כ הסמך של סעודה שלישית דמצוי דהרבה באים לסעוד בסעודה ג' וביניהם הרבה פנים חדשות ואף אם לא יהי' ביניהם א' שמורבים בשבילו סגי וכנ"ל, ומיהו אולי היו סומכים גם על פנים חדשות שאין מרבים בשבילם ויעוין בב"ח מש"כ בבאן, וכן בצירוף ה"א שברמ"א, וע"ע בפ"ת בשם הרמ"ע.



וד"ז נוגע למעשה כי הרבה מרבים לעשות כמה סעודות תוך ז' וכמה פעמים ליכא אדם חשוב שנוכל לומר ודאי שמורבים בשבילו ולפעמים ליכא כלל ויש להשתדל שיהיו עכ"פ ההדייטות הרבה לפי הנ"ל.

משנת יושר

רבינו לברך 'שיזדמן לך זיווג במהרה', ואמנם אומר רבינו שאפשר להתפלל על אותו אחד שנגזר שיהיה הגון יותר ויעשה מעשים טובים, אך לא ניתן לברך זיווג הגון.

שהזיווג יעלה יפה

רבינו רגיל לברך חתנים 'שהזיווג יעלה יפה', ונוסח זה הוא מה שבידך אותו מרן החזו"א באירוסין, ולכן התרגל ג"כ לברך בנוסח זה.

זיווג הגון

פעמים רבות כשבאים לבקש מרבינו ברכה לזיווג מבקשים שיברך שיהיה 'זיווג הגון', אך רבינו מסרב לברך בנוסח זה ורגיל להסביר זאת עפ"י הגמ' במנ"ק י"ח שכ' שם "דרבא שמעיה להווא גברא דבעי רחמי ואמר תזדמן לי פלניתא א"ל לא תיבעי רחמי הכי אי חזיא לך לא אולא מינך ואי לא כפרת בה", ומבואר שכיין שכבר ארבעים יום קודם יצירת הולד נגזר מי הזיווג אסור להתפלל על פלוני, ולכן רגיל

הנאון הגדול רבי נתן צבי שולמן זצ"ל ר"י סלבודקא ומגדולי תלמידי מרן החזו"א גלב"ע י"ח חשון תשע"ז

בעניין הדלקת נר חנוכה בשתי פתחים מפני החשך

כידוע מרן החזו"א התגורר בסוף ימיו בדירה ברחוב חזון איש פינת בית הלל (במקום בו שוכן כיום חידור תשב"ד), ובדירתו היו שני פתחים אחד לכיוון רחוב חזו"א והשני לכיוון רחוב בית הלל, ומנהגו היה להדליק את נרות החנוכה רק בפתח הפונה לרחוב חזו"א ולא בפתח השני, ומספר רבינו שבאחת השנים שוחח עמו על העניין שלא מדליק בשני הפתחים כפי שצריך לעשות במקום בו יש 'חשד', והשיב לו מרן ז"ל שכבר דיבר על העניין עם הגר"נ שולמן זצ"ל ושישמוע מוכנו את מסקנת הדברים בנידון.

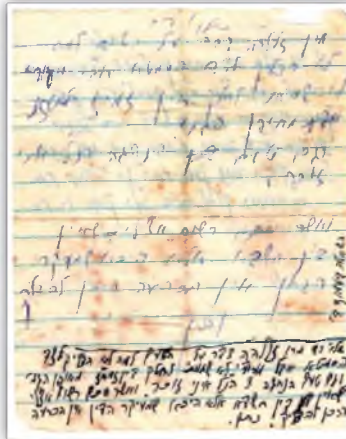
(ואי"ה בגליון חנוכה נביא את הנידון המלא ותשובת הגר"נ בעניין).

שבירת חדר היחוד

רבינו הדפיס בספרו דינים והנהגות הוראה שאמור החזו"א להגר"נ שולמן לפני החתונה שישכור את החדר יחוד בשבילו, (ואמנם העיר רבינו שבמ"ב סי' של"ט משמע שסגי להשאיל).

הפיקחות של ר' נתן

הגר"נ שולמן היה פקח גדול ורבינו חוזר בשמו על הרבה דברי חכמה ופקחות, וכגון שפעם אמר ביקורת כשלמדו לאט באהל יעקב שאם ילמדו ג' חדשים הטמנה במקצת מתי יפסקו גיטין וקידושין, וכשבא ללמוד באהל יעקב אברך מאחת הישיבות אמר הגר"נ שכשהוא הגיע לאהל יעקב הוא גילה שיש כזה ספר תלמוד בבלי.



מכתב רבינו להגר"נ שולמן ותשובתו

קשר רב שנים היה בין רבינו לגאון רבי נתן זצ"ל, בבחרותם למדו יחד בביתו של מרו החזו"א ובמחיצתו ושימשו אותו יחדיו, ופעם אף התבטא עליהם מרן החזו"א כי הם "נשמה אחת" (והסביר רבינו שהכוונה בזה היא שהיתה להם שפה משותפת בלימוד והבינו זה את זה, ולפעמים אף שיש קשר בין שני אנשים אבל אין חיבור ושפה משותפת ביניהם).

דרך לימודם במחיצת החזו"א

דרך לימודם היתה שכל אחד למד את הסוגיה לבד ולאחמ"כ היו מבררים ומלבנים יחד את מה שיצא לכל אחד בסוגיה.

ובשנים בהם למדו יחד במחיצתו של החזו"א הדריכם החזו"א בדרך הלימוד, וכאשר רצו להתחיל ללמוד קדשים שאלו את החזו"א היכן להתחיל ואמר להם שבפרק 'דס חטאת' בזבחים, שהנשואים בו צדדים יותר ולא בעומק העניינים של קדשים ולכן דרך פרק זה יהיה להם קל יותר להכנס לעניינים של קדשים, ואכן למדו יחדיו את פרק זה ודיברו רבות עם החזו"א על סוגיות אלו, ולרבינו יש חידושי תורה רבים שכתב באותה התקופה על פרק 'דס חטאת'.

ובאותה התקופה שהתחילו ללמוד קדשים רבינו היה לפני גיל עשרים, והגר"נ כבר היה בן עשרים ואמר לו החזו"א שחבל שלא הקדים ללמוד קדשים לפני גיל עשרים.

פעם החליטו ללמוד סוגיית בן עיר ובן כרך, והיה זה אחרי שרבונו למד סוגיית אשו משום חיציו, והתחילו ללמוד, והגר"נ נכנס מיד לעומק הסוגיא והתחיל לכתוב ואילו רבינו התקשה ולא הצליח, וזה היה פלא אצל רבינו והלך להלשין לחזו"א שר' נתן מצליח מיד להכנס וזה וזה הרבה יותר קשה מאשר משום חיציו, והחזו"א עזר לו להכנס ג"כ לסוגיא.

הרבנית דבורה ברטלר ע"ה אשת הנאון האדיר ר' יחזקאל זצ"ל גלב"ע י"ב חשון תשפ"ה

הספד רבינו במסע ההלוויה

אנחנו עומדים פה בבית שכל בית ישראל נשען עליו על פי פסקי מרן החזו"א וכל חכמיהו ותלמידהו, שידעו שמפה תצא תורה לישראל שכל הדבר הקשה יביאנו אל משה זה היה פה בבית הזה.

ומי החזיק את הבית הזה שיכול לצאת מוכנו כל התורה שכל החכמים ותלמידהו נהנים מזה, מי שעשה את זה, זה רק הרבנית הצדקת שהלכה בדרכיו מתחילה ועוד סוף.

להספיד אותה מאוד קשה כיון שכבר אמרו חז"ל "אין לך אשה כשרה בנשים אלא אשה שעושה רצון בעלה", הרצון בעלה היה מתוך התמסדות גמורה לעזוב את הכל ולוותר על הרבה דברים שהייתה יכולה להנות מהם ולחיות חיים הרבה יותר קלים, אבל היא טרחה ימים ולילות כדי לקיים ולעשות רצון בעלה וכך היא גידלה את בניה ובנותיה הכל על פי רצון בעלה, והיה לה הרבה עבודה בזה והיא עמדה בזה, ואכן זכתה להקים בית של בנין וחתינן רבנן גדולי עולם.

נשים במאי זכיון

בעלה הגדול ז"ל היה עוסק בתורה ימים ולילות והכל בזכותה, מעולם לא הייתה נכנסת לחדר שבו הוא למד כדי לא להפריע לו, וכך היא חינכה את הבית לאהבת



תורה למסירות לתורה, וכמו שהגמ' אומרת בכתובות שר"ע אמר להם "שלי ושלכם שלה הוא" ומפרש רש"י "תורה שלמדתי אני ושלמדתם אתם על ידה הוא".

כל הבית המפואר הזה שצמח פה ברחוב ורנר הכל שלה, היא טרחה והיא עבדה הכל לבד מבלי שום עזרה מבעלה הגדול, כדי שהוא ישב וילמד ויעסוק בתורה, וכמו שהגמ' אומרת "גדולה הבטחה שהבטיחין הקב"ה לנשים יותר מן האנשים שנאמר נשים שאננות קומנה שמענה קולי בנות בוטחות האונה אמרתי - א"ל רב לר' חייא נשים במאי זכיון באקרוי בנייהו לבי כנישתא ובאתנוי גבריהו בי רבנן ונטרין לגבריהו עד דאתו מבי רבנן".

זה מה ששייך להספיד עליה, שהיא החזיקה את התורה של הדור הזה ע"י בעלה הגדול שהחזו"א היה תמיד מתפעל מוכנו באופן נורא שקשה להאריך על זה אבל הוא כמש אחז מוכנו, וזה מה שאיבדנו את האשה הצדקת שעמדה לימינו כל ימיה, והעמידה בית של תורה ויראה ויראת חטא ודקדוק המצוות וכל מה שידוע.

שיזכו כל הצאצאים החשובים לילך ולהמשיך בדרך שלה ושל האבא הגדול ז"ל ובלע המוות לנצח ומחיה ד' אלוקים דמועה מעל כל פנים, אמן.